

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**VPLIV UVEDBE DAVČNIH BLAGAJN NA SIVO EKONOMIJO NA
PRIMERU SLOVENSКИH STORITVENIH PODJETIJ**

Ljubljana, oktober 2018

EVA BURGER

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Eva Burger, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Vpliv uvedbe davčnih blagajn na sivo ekonomijo na primeru slovenskih storitvenih podjetij, pripravljene v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Markom Hočevarjem.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 SIVA EKONOMIJA	3
1.1 Opredelitev sive ekonomije	3
1.2 Razlogi za sivo ekonomijo	4
1.3 Posledice sive ekonomije.....	6
1.4 Ukrepi proti sivi ekonomiji.....	7
1.5 Obseg sive ekonomije v Sloveniji in po svetu.....	8
1.6 Javno-finančni prihodki državnega proračuna	11
1.6.1 Pomen davka na dodano vrednost za proračun RS	12
1.6.2 Primanjkljaj DDV	14
2 DAVČNE UTAJE	15
2.1 Predstavitev davčnih utaj.....	15
2.2 Dejavniki davčnih utaj.....	17
2.3 Metode davčnih utaj	18
2.4 Odkrivanje/nadzor nad davčnimi utajami.....	19
2.4.1 Organi odkrivanja davčnih utaj	20
2.4.2 Ugotovitve inšpekcijskih pregledov	20
3 UVEDBA DAVČNIH BLAGAJN	21
3.1 Obdobje pred uvedbo davčnih blagajn	21
3.2 Predstavitev in delovanje sistema davčnih blagajn	22
3.3 Zakon o davčnem potrjevanju računov	23
3.3.1 Gotovinsko poslovanje.....	25
3.3.2 Zavezanci za davčno potrjevanje računov	26
3.4 Prednosti in slabosti davčnih blagajn	27
4 ANALIZA UVEDBE DAVČNIH BLAGAJN V SLOVENIJI - NA PRIMERU STORITVENIH PODJETIJ	28
4.1 Metodologija.....	28
4.2 Raziskovalna vprašanja	29
4.2.1 So imela storitvena podjetja z uvedbo davčnih blagajn kakšne težave?	29
4.2.2 Ali se potrošniki zavedajo pomembnosti izdaje in jemanja računov?	40
4.2.3 Ali so finančne koristi davčnih blagajn večje od stroškov (na ravni države)? ...	47
4.2.4 Ali bo uvedba davčnih blagajn zmanjšala sivo ekonomijo?	51
SKLEP	55
LITERATURA IN VIRI	57

PRILOGE

KAZALO TABEL

Tabela 1: Popravki zajetja v oceni BDP po proizvodni metodi, Slovenija, 2010	9
Tabela 2: Prednosti in slabosti sistema davčnih blagajn	27
Tabela 3: Velikostni razredi družb po ZGD-1	30
Tabela 4: Struktura podjetij v Sloveniji, po velikostnih razredih, v letu 2016	32
Tabela 5: Kontingenčna tabela med storitveno dejavnostjo in velikostjo podjetja.....	32
Tabela 6: Delež strank, ki plača z gotovino, s frekvenco in deležem (%)	33
Tabela 7: Kontingenčna tabela med vrsto blagajne pred uvedbo davčnih blagajn in danes	34
Tabela 8: Vrste enkratnih stroškov uvedbe davčnih blagajn, glede na velikost podjetja....	37
Tabela 9: Kontingenčna tabela med pomembnostjo prejema in pogostostjo jemanja računov	42
Tabela 10: Glavni razlogi za jemanje računov s frekvenco in deležem (%).....	43
Tabela 11: Kontingenčna tabela med pomembnostjo prejema računov in posameznimi vprašanji	44
Tabela 12: Kontingenčna tabela med sodelovanjem v nagradni igri in zmožnostjo prijave podjetja na FURS	45
Tabela 13: Kontingenčna tabela med odnosom do sive ekonomije in željo po storitvi brez računa	46
Tabela 14: Dejavnosti, kjer je prisotna siva ekonomija, s frekvenco in deležem (%)	46
Tabela 15: Stroški, povezani z uvedbo davčnih blagajn	50
Tabela 16: Mnenja potrošnikov in podjetij, glede učinka davčnih blagajn na sivo ekonomijo	55

KAZALO SLIK

Slika 1: Lafferjeva krivulja	5
Slika 2: Struktura javno-finančnih prihodkov leta 2016	12
Slika 3: Gibanje pobranega DDV, v letih 2009 do 2017 (v mio €).....	13
Slika 4: Vzroki za nastanek primanjkljaja DDV	14
Slika 5: Primer izdanega računa z davčno blagajno.....	24
Slika 6: Struktura anketiranih storitvenih podjetij po velikosti.....	31
Slika 7: Težave storitvenih podjetij, zaradi uvedbe davčnih blagajn	35
Slika 8: Enkratni stroški uvedbe davčnih blagajn, pri storitvenih podjetjih	37
Slika 9: Mesečni stroški, povezani z davčnimi blagajnami, pri storitvenih podjetjih.....	38
Slika 10: Izdaja računov po uvedbi davčnih blagajn, pri storitvenih podjetjih.....	39
Slika 11: Zaposlovanje in delo na črno v storitveni dejavnosti.....	39

Slika 12: Zadovoljstvo z davčnimi blagajnami in zaupanje v državo, pri podjetjih	39
Slika 13: Spol in starostna struktura anketiranih potrošnikov	41
Slika 14: Prepoznavnost nagradne igre pri potrošnikih.....	45
Slika 15: Zadovoljstvo z davčnimi blagajnami in zaupanjem v državo, pri potrošnikih	47
Slika 16: Obseg pobranih davkov v letih 2012–2018 (v mio €).....	48
Slika 17: Primerjava med rastjo BDP in DDV, v letih 2014–2017 (v %)	49
Slika 18: Mnenje potrošnikov o ukrepu davčnih blagajn	53
Slika 19: Davčni inšpekcijski pregled pri storitvenih podjetjih	54

UVOD

Želja vsake države je imeti vzpostavljen učinkovit davčni sistem oziroma skup davkov, ki zagotavljajo stalen vir finančnih sredstev, potrebnih za njeno delovanje. Ker so davki obvezna, prisilna dajatev, določena z zakonom, imajo davčni zavezanci do plačevanja davkov odpor. Davčni odpor se tako pojavlja v izogibanju plačila davkov, največkrat kot davčna utaja in posledično pride do problema sive ekonomije (Čokelc & Križman, 2014, str. 48).

Pojav sive ekonomije oziroma prikrievanje in izogibanje davčnim obveznostim je pereč družbeni in ekonomski problem, prisoten po vsem svetu. Obseg sive ekonomije se povečuje v državah s slabšimi gospodarskimi in socialnimi razmerami ter nizko stopnjo morale in etike (Čokelc & Križman, 2014). S sivo ekonomijo se srečujemo vsak dan, ko za opravljeno storitev ne prejmemo računa. Takšen primer je najem čistilke, varuške na domu, razna manjša popravila strojev, napitnina, ki jo pustimo natakarici, itd.

V boju proti izogibanju davčne obveznosti se države trudijo uvesti razne ukrepe, povečati nadzore in kazni, s katerimi bi preprečili ali vsaj zmanjšali obseg sive ekonomije in utajevanja davkov. Reševanja problema sive ekonomije se je potrebno lotiti celovito in je odvisno od obnašanja vseh akterjev, tako države kot tudi davkoplačevalcev (potrošnikov in podjetij). Treba jih je seznaniti s pomenom in posledicami sive ekonomije. Zavedati se je potrebno, da davki predstavljajo glavni vir dohodka države. Pojav sive ekonomije in utajevanja davkov pa prinese manj javno-finančnih prihodkov (v nadaljevanju JFP), kar posledično pomeni manj denarja za šole, vrtce, zdravstvo, socialno varnost, naložbe v infrastrukturo, čisto okolje in druge dobrine, ki jih zagotavlja država. Zato si je vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) za cilj postavila dvig splošne kulture izpolnjevanja davčne obveznosti in pravičnejšo porazdelitev davčnih bremen (Urad vlade RS za komuniciranje, 2013, str. 1).

Slovenija je z 02.01.2016 uvedla obvezno uporabo davčnih blagajn oziroma postopek davčnega potrjevanja računov. Namen uvedbe davčnih blagajn je zmanjšati oz. preprečiti problematiko sive ekonomije ter dela in zaposlovanja na črno. Sistem po novem Zakonu o davčnem potrjevanju računov (Ur.l. RS, št. 57/15 in 69/17, v nadaljevanju ZDavPR) omogoča pregledno in zanesljivo evidentiranje gotovinskega prometa davčnih zavezancev, učinkovitejši nadzor ter preprečevanje davčnih utaj. Namen ZDavPR je torej zagotoviti večje javnofinančne prihodke na področju davka na dodano vrednost (Finančna uprava RS, 2015a, str. 17). Cilj zakona je zmanjševanje obsega sive ekonomije in davčne vrzeli pri zavezancih, ki poslujejo z gotovino (Vlada RS, 2011, str. 5). Največji problem je ravno gotovinsko poslovanje, saj nimamo verodostojnih kontrolnih podatkov in je zato preglednost v primerjavi z negotovinskim poslovanjem manjša.

Za izbrano tematiko magistrskega dela sem se odločila, ker gre za nov ukrep v Sloveniji, s katerim želimo zmanjšati aktualno problematiko sive ekonomije, ki je pri nas zelo razširjena.

Namen magistrske naloge je poiskati odgovore na raziskovalna vprašanja ter priti do ključnih ugotovitev, ki bodo v pomoč pri reševanju problematike sive ekonomije. Magistrska naloga je prvotno namenjena davčnemu organu in državnim ustanovam, ki prispevajo k oblikovanju davčnega sistema in zakonodaje. Sekundarno pa tudi širšemu krogu ljudi in podjetnikom, ki jih zanima uvedba davčnih blagajn in so si pred uvedbo ustvarili določeno mnenje. S pomočjo moje magistrske naloge oz. na podlagi postavljene analize lahko svoje mnenje potrdijo ali ovržejo.

Vezano na problematiko sive ekonomije in davčnih utaj sem postavila štiri temeljna raziskovalna vprašanja, na katera skušam skozi nalogo odgovoriti:

- So imela storitvena podjetja z uvedbo davčnih blagajn kakšne težave?
- Ali se potrošniki zavedajo pomembnosti izdaje in jemanja računov?
- Ali so finančne koristi davčnih blagajn večje od stroškov (na ravni države)?
- Ali bo uvedba davčnih blagajn zmanjšala sivo ekonomijo?

Cilj magistrske naloge je v teoretičnem delu predstaviti problematiko sive ekonomije in davčnih utaj, ki prevladujejo pri davku na dodano vrednost (v nadaljevanju DDV). S kvantitativno raziskavo pa želim ugotoviti osveščenost potrošnikov o pomembnosti jemanja in davčnega potrjevanja računov ter vpliv pomena uvedbe davčnih blagajn na storitvena podjetja, državo in potrošnike.

Magistrsko delo obsega štiri glavna poglavja in pripadajoča podpoglavja. Prva tri poglavja zajemajo teoretični del magistrske naloge. V prvem delu sem predstavila problematiko sive ekonomije. Opisala sem vzroke, ki privedejo do prikrievanja oziroma izogibanja davčnim obveznostim in posledice, ki ob tem nastanejo; preverila obseg sive ekonomije in možne ukrepe za zmanjšanje sive ekonomije. Pisala sem tudi o javno-finančnih prihodkih in izpostavila pomembnost DDV-ja za državni proračun. V naslednjem poglavju sem predstavila še davčne utaje, osredotočila sem se na metode in dejavnike, ki privedejo do davčnih utaj. Nekaj besed sem namenila tudi odkrivanju oziroma nadzoru davčnih utaj, predvsem kdo so organi, do kakšnih kršitev prihaja in kakšne so kazni inšpekcijskih nadzorov. V tretjem poglavju začnem s predstavitvijo novega sistema davčnih blagajn in ZDavPR. Opisala sem delovanje sistema ter izpostavila ključne prednosti ter slabosti, ki jih sistem prinaša. Osredotočila sem se na gotovinsko poslovanje, ki je bolj naklonjeno davčnim utajam. Zadnje poglavje je namenjeno empirični raziskavi, kjer sem s pomočjo metode anketiranja skušala odgovoriti na posamezna raziskovalna vprašanja.

1 SIVA EKONOMIJA

1.1 Opredelitev sive ekonomije

Težko rečemo, da obstaja enotna definicija sive ekonomije, saj gre za zelo razsežen pojav, ki si ga vsak avtor/raziskovalec razlaga po svoje. Glede na raznolikost jezikov obstaja vrsta izrazov za pojmovanje sive ekonomije (prikrita, skrita, nevidna, nepravilna, neuradna, neprijavljena), kar prispeva k vsebinski neenotnosti in obsežnosti pojava. Enotno definicijo pojma je težko zapisati tudi zaradi nenehnega časovnega spreminjanja in prilagajanja v zakonodaji ter pravilih (Brglez, 2000).

Vlada RS (b.l.a) navaja osnovno razlago sive ekonomije, kot: »Neprijavljena ali napačno prijavljena proizvodnja, storitve, zaposlenost in drugi neprijavljeni dohodki v okviru redne in legalne dejavnosti.«

Na splošno pa jo lahko delimo na:

- vsako neprijavljeno delo, ki obsega zaposlitve in plačila, ki niso prijavljena zaradi izogibanja plačila davkov in prispevkov ter
- vsak neprijavljeni ali premalo prijavljeni promet in vsako opravljeno storitev brez izdanega računa (Vlada RS, 2014, str. 4).

Siva ekonomija velja za kaznivo dejanje in jo zasledimo v vseh državah, ne glede na stopnjo razvoja. Predstavlja nekakšen izhod v sili, poveča pa se v času slabših gospodarskih razmer (gospodarske krize). Na podlagi davčnih nadzorov je največ kršitev ugotovljenih v storitvenih dejavnostih, kjer se posluje z gotovino (Vlada RS, 2015).

Kot navaja Nastav (2009, str. 22), v Sloveniji zasledimo naslednje oblike sive ekonomije:

- proizvodnja blaga ali storitev brez ustreznih dovoljenj (primer: neprijavljeno frizerstvo na domu),
- proizvodnja blaga in storitve z neprijavljenim delom (ni pogodbe o zaposlitvi ali prijave na Zavodu za zdravstveno zavarovanje),
- plačilo izvedeno v gotovini ali legalno, vendar na neresničen način (nakazilo na študentsko napotnico druge osebe).

V širši okvir pojma sive ekonomije spadajo tudi plačilna nedisciplina in črne gradnje. Plačilna nedisciplina je velik problem našega gospodarstva, še posebej v zaostrenih pogojih poslovanja. Tukaj gre za domino učinek, saj neplačevanje prvega člana v verigi povzroči neplačilo vseh ostalih členov v panogi, saj so med seboj povezani in odvisni.

Eden izmed ključnih ukrepov je bil leta 2012 sprejet Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih (ZPreZP-1), ki ureja ukrepe za odpravo plačilne nediscipline (Vlada RS, b.l.a).

Siva ekonomija v Sloveniji se je pojavila že pred drugo svetovno vojno. Zadnja leta pa velja za priljubljeno politično temo (Brglez, 2000). Gre za obsežen pojav, ki zahteva celovit sistem dolgoročno usmerjenih ukrepov (Vlada RS, 2015).

Vsi smo se že kdaj srečali s sivo ekonomijo, ki se pojavi tudi pri varstvu otrok, starejših na domu, inštrukcijah, nakupu sadja, zelenjave pri kmetu itd. Pod neprijavljen dohodek za opravljeno storitev pa se šteje tudi napitnina.

1.2 Razlogi za sivo ekonomijo

Vzroki za nastanek in obstoj sive ekonomije so enotni po vseh državah. Siva ekonomija predstavlja upor proti oblasti, njeni zakonodaji in obdavčitvi. To izhaja iz nezadovoljstva posameznikov in podjetij z ekonomskim, gospodarskim stanjem in vodenjem države. Zaradi nepravilnosti in neučinkovitosti davčnih in državnih institucij pri svojem delu (netransparentnost, birokratski postopki, nepotrebno zapravljanje sredstev, korupcija v politiki) se posamezniki odločajo za delovanje v prikritih in neregistriranih dejavnostih. Posledično z nezaupanjem v državo, predvsem v kakovost javnih storitev ter pristnost in verodostojnost države, raste obseg sive ekonomije.

Računsko sodišče RS (2008, str. 22) kot primarne razloge za pojav sive ekonomije opredeljuje predvsem nezakonito izogibanje davkom, izboljšanje socialnega položaja posameznikov, izogibanje gospodarski zakonodaji, ki je posledica bremena visokih stroškov dela. Pogost vzrok pa je tudi zloraba pravic iz socialne varnosti, da bi osebe, ki delajo na črno, obdržale različne socialne podpore, zlasti za primer brezposelnosti.

Nastav (2009, str. 35) ugotavlja, da se siva ekonomija pojavlja predvsem zaradi denarnih koristi. Zaradi posameznikovih nizkih dohodkov pride do želje po dodatnem zaslužku. S tem si posamezniki lahko izboljšajo svoj življenjski standard oziroma socialni položaj na neko povprečno raven. Lahko pa se siva ekonomija pojavi tudi kot izhod v sili, v primeru, da se brezposelna oseba znajde na robu preživetja in odpovedo mehanizmi socialne države. Na ta način si lahko zagotovi dodatna sredstva za preživetje.

Profesor F. Schneider pravi, da obstaja veliko povpraševanje po delovni sili v sivi ekonomiji. Gre za enostavna in kratkotrajna dela, za njih pa se odločajo predvsem revni in ljudje v stiski, ki nujno potrebujejo denar. Brezposelni so bolj nagnjeni k vključevanju v sivo ekonomijo (Shining a light on Europe's shadow economy, 2017).

Iz zgoraj zapisanega lahko povzamemo, da na sivo ekonomijo vplivajo predvsem dejavniki ekonomskega značaja, kot so: gospodarska rast, stopnja brezposelnosti, obdavčitve in

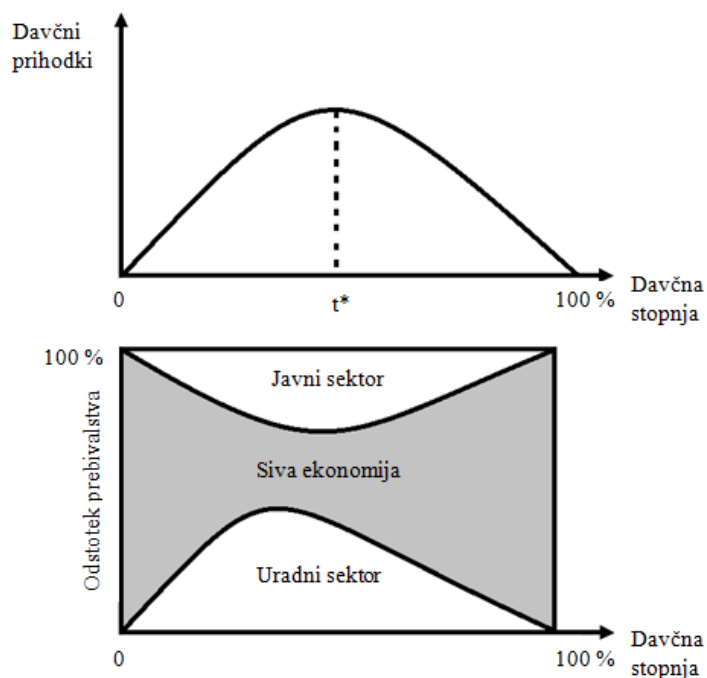
dajatve, itd. Velik razlog za pojav sive ekonomije lahko pripišemo tudi visokim administrativnim oviram oziroma birokraciji in zakonodaji, obsežnim postopkom, standardom, ki povečujejo transakcijske stroške.

Tudi Glas (1988, str. 5) opredeljuje podobne razloge za nastanek sive ekonomije:

- obremenitev zasebnega sektorja z davki,
- upadanje davčne morale,
- stagnacija ali upadanje realnih dohodkov, rastoča brezposelnost,
- breme birokracije in številnih predpisov ter uredb,
- skrajšanje delovnega časa in posledično več prostega časa,
- majhno tveganje pri pridobivanju dohodkov od sive ekonomije in majhne kazni,
- kriza zaupanja v državo ter nezaupanje v delo vlade,
- visoko davčno breme, davki in prispevki.

Lafferjeva krivulja (Slika 1) prikazuje povezavo med davčnimi prihodki in davčnimi stopnjami države. Iz grafa lahko razberemo, da je davčni prihodek države ob visokih davčnih stopnjah nižji, kar potrjuje, da davki oziroma davčne stopnje vplivajo na sivo ekonomijo. Višji davki torej pomenijo nižji razpoložljivi dohodek. Dvig davkov na višjo stopnjo pa lahko povzroči upor in preobrat v sivo ekonomijo (Schneider & Enste, 2002).

Slika 1: Lafferjeva krivulja



Povzeto in prirejeno po F. Schneider & D. H. Enste, *The Shadow Economy - An International Survey*, 2002, str. 99.

1.3 Posledice sive ekonomije

Sivo ekonomijo povzročajo različni dejavniki, ki za seboj pustijo negativne in pozitivne posledice. Na dolgi rok izgubljajo vsi udeleženci v procesu, saj v javne blagajne priteka manj denarja, kar pomeni manj denarja za dobrine, ki jih financira država – šole, vrtce, zdravstvo, socialno varnost, naložbe v infrastrukturo itd. V tem primeru lahko rečemo, da ima siva ekonomija več negativnih posledic, ki jih vlada RS skuša preprečiti z bojem proti sivi ekonomiji. Siva ekonomije je lahko vir ali pa zaviralec gospodarske rasti.

Negativni učinki sive ekonomije na ravni podjetij, potrošnikov in države (javne blagajne) so:

- obseg sive ekonomije ni znan, zato tudi statistični podatki niso točni; to pa pomeni, da se država težko odloča o nadaljnji ekonomski politiki,
- javne blagajne imajo izpad davčnih prihodkov in drugih dajatev, ki jih država nadomesti z višjimi dajatvami druge (povečanje davčne stopnje, uvajanje novih davkov), najetjem posojil ali varčevanjem,
- država mora v primeru porasta sive ekonomije okrepiti davčni nadzor, povečati število davčnih inšpektorjev,
- zmanjšanje zaupanja prebivalstva v državne institucije,
- siva podjetja odpravljajo oz. omejujejo konkurenco na trgu, saj imajo nižje stroške kot podjetja, ki poslujejo pošteno,
- siva podjetja ne rastejo, ostanejo na enaki ravni, dokler še lahko prikrivajo dohodke in opravljajo dejavnost; ne morejo uporabljati institucij (sodišč, bank ipd.),
- omogoča nepravičen dostop posameznikov do javnih storitev (šol, infrastrukture, varnosti ipd.) in socialnih ugodnosti, ki jih niso plačali (npr. vrtca, otroškega dodatka ipd.) zaradi nepravilnih podatkov o dohodkih,
- delavec, ki dela na črno, dolgoročno izgublja, saj nima socialne varnosti (pokojnina, zdravstveno zavarovanje),
- potrošnik ne more uveljavljati reklamacije/garancije v primeru slabo opravljene storitve ali pokvarjenega blaga,
- siva ekonomija ima tudi negativen vpliv na družbo, saj zmanjšuje povezanost (Vlada RS, 2013, str. 3).

Država je akter, ki ga siva ekonomija najbolj prizadene. Nenazadnje je država tista, ki mora zagotoviti zadostno in pravično zbiranje prihodkov oz. davkov.

Z vidika države direktnih **pozitivnih učinkov** na sivo ekonomijo ni, so pa prisotni na strani potrošnikov in podjetij, ki se z njo namerno ukvarjajo. Siva ekonomija jim prinaša denarne in ekonomske koristi:

- večja tržna fleksibilnost; siva ekonomija izloča nove, uspešne dejavnosti, ki se legalizirajo, kar pomeni nova delovna mesta,
- podjetja lahko delujejo po nižjih stroških in zaposlijo lahko več ljudi,
- razvoj malega podjetništva – manjši podjetniki se zaradi obsežne birokracije in nesmotrne porabe sredstev začnejo razvijati v sivi ekonomiji, z razvojem podjetja pa se odločijo za prehod v uradno ekonomijo,
- končni potrošniki lahko blago oz. storitev kupijo po nižji ceni, torej brez DDV-ja, posledično pa lahko rečemo, da s tem, ko plačajo manj davka, lahko kupijo večjo količino dobrin, kar pomeni, da raste kupna moč oz. potrošnja na prebivalca,
- neformalno delo nekaterim predstavlja preživetje, saj uradne zaposlitve ne morejo dobiti (slab materialni položaj, zdravstveni, kulturni, rasni, socialni razlogi),
- izboljša se stvarna preskrba prebivalstva; kar pomeni, da prikriti dejavnosti postanejo dopolnilni vir preskrbe prebivalstva,
- siva ekonomija se širi v času krize, zato deluje stabilizacijsko na gospodarska nihanja (Nastav, 2009, str. 38).

1.4 Ukrepi proti sivi ekonomiji

Vsaka država ima svoje načine in ukrepe za zmanjševanje sive ekonomije, bodisi z višanjem kazni bodisi s spodbudami in pozitivno usmerjenimi ukrepi. Med sabo se tako razlikujejo, da ni mogoče govoriti o skupni politiki Evropske unije (v nadaljevanju EU) za zmanjšanje sive ekonomije. Na primer, ali spada pod sivo ekonomijo plačilo prijatelju, ki nam je pomagal pri fizičnem delu? Obravnava, ali gre za sivo ekonomijo ali ne, je odvisna od posamezne države, v kateri se nahajamo. V nekaterih državah se to smatra kot delo na črno, drugje pa kot prijateljska donacija. V skandinavskih državah gre mnogo hitreje za obliko sive ekonomije kot denimo v Španiji, Italiji, Grčiji ali Avstriji (Shining a light on Europe's shadow economy, 2017).

Vousinas (2017, str. 401) v svojem članku navaja naslednje ukrepe proti sivi ekonomiji:

- spodbujanje prostovoljne izpolnitve davčnih obveznosti,
- predpisi za mlade podjetnike, ki določajo spoštovanje zakonov že na začetku poslovanja,
- spodbude za razkritje kršiteljev zakonov,
- odbitki, s katerimi si lahko zmanjšamo davčno obveznost,
- pravična davčna obremenitev,
- kontrolni mehanizmi in pogoste kontrole,
- dodatna izobraževanja,
- poenostavitev zakonodaje,
- povečanje produktivnosti javnega sektorja,
- ustrezna registracija in kontrola tujcev, priseljencev.

Finančna uprava Republike Slovenije (v nadaljevanju FURS) že od leta 2006 uvaja razne ukrepe za preprečevanje sive ekonomije in davčnih utaj. Vlada je na 77. seji leta 2010 sprejela Sklep o ustanovitvi medresorske delovne skupine za preučitev sistemskih ukrepov za preprečevanje davčnih utaj pri zavezancih, ki poslujejo z gotovino. Posebna pozornost je bila namenjena možnosti uvedbe davčnih blagajn (Ministrstvo za finance RS, 2010).

Finančna uprava RS (2014) si je na podlagi poslovne strategije za obdobje 2015–2020 postavila naslednje strateške cilje:

- Učinkovito pobiranje dajatev;
 - zagotoviti, da vsi pravilno in pravočasno izpolnjujejo svoje davčne, carinske in druge obveznosti, ki jih določajo zakoni. FURS bo tudi okrepila aktivnosti za ozaveščanje pomembnosti plačevanja dajatev in razumevanje pomena za delovanje in razvoj družbe. S pobranimi davki prispeva k stabilnosti virov financiranja javnofinančnih blagajn.
- Varovanje družbe in finančnih interesov;
 - izvajanje učinkovitih in sodobnih metod, ukrepov pri izpolnjevanju obveznosti in preprečevanju goljufij za zaščito državljanov, varnosti, varstva okolja ter zagotavljanje stabilnosti javnofinančnih virov.
- Sodelovanje z okoljem in razvoj partnerstev;
 - osredotočenost na potrebe in zahteve prebivalstva, gospodarstva in sodelujočih organizacij ter nenehno sledenje spremembam v okolju. Pomemben je učinkovit razvoj in vzdrževanje odnosov partnerstev.
- V razvoj in k rezultatom usmerjena organizacija;
 - FURS se mora nenehno organizacijsko razvijati. Cilj je skrbeti za visoko raven organizacijske kulture, etike, stalnega razvoja znanj, veščin in sposobnosti zaposlenih.

V letu 2018 bo FURS posebno pozornost namenila prenovi sistema informiranja zavezancev. Poznavanje pravic in obveznosti je ključnega pomena za dvig nivoja prostovoljnega plačevanja obveznih dajatev. Prav tako bodo še naprej skušali spremeniti zavedanje vseh potrošnikov o pomenu sive ekonomije in o njenih posledicah (Finančna uprava RS, b.l.a).

1.5 Obseg sive ekonomije v Sloveniji in po svetu

V Sloveniji poznamo veliko primerov sive ekonomije, čigar obseg v času slabših gospodarskih in socialnih razmer še narašča. Razlog za to je korist na obeh straneh, tako potrošnika, za katerega je storitev cenejša, kot tudi ponudnika, ki se izogne plačilu davka, kar pomeni večji zaslužek.

V javnosti se pojavljajo različni izračuni obsega sive ekonomije. Obseg sive ekonomije lahko le ocenimo s posrednimi metodami, težko pa ga je izmeriti. Merjenje je oteženo zaradi različnih pogledov in opredelitev sive ekonomije. Posledično ni možno natančno določiti, kaj merimo in tako imajo meritve le omejene in subjektivne vrednosti. Problem merjenja se pojavi tudi pri dejavnostih, ki niso uradno evidentirane, ker zavezanci ne plačujejo davkov in tako poslujejo protizakonito. Merjenje sive ekonomije zato za raziskovalce predstavlja izziv (Brglez, 2000).

Obseg sive ekonomije se meri kot odstotek bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP), ki predstavlja vrednost vseh dokončnih proizvodov in storitev, ki so ustvarjeni znotraj države v obdobju enega leta. Vključuje celotno zasebno potrošnjo (zasebni sektor), državno potrošnjo, naložbe ter neto izvoz (Kosmati domači proizvod, b.l.). S podatkom BDP-ja lahko dobimo vpogled v gospodarsko aktivnost, razvoj in stopnjo rasti države ter ocenimo kakovost življenja v državi. Siva ekonomija predstavlja tisti del BDP-ja, ki se izogne merjenju. Gre za namerno, prikrito proizvodnjo blaga in storitev z namenom izogibanja plačila davkov in prispevkov za socialno varnost. Poleg sive ekonomije so ovire, ki onemogočajo primerjavo BDP-ja med posameznimi obdobji še: inflacija oz. deflacija, devizni tečajji, različne cene izdelkov in storitev (Bruto domači proizvod, b.l.).

V oceno vrednosti BDP Slovenije so vključene vse dejavnosti in tudi vsi popravki za polno zаетje. Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS) izračunava obseg sive ekonomije na podlagi kriterijev, enotnih za vse države članice EU. Za leto 2010 so v Sloveniji skupni popravki zаетja znašali 3.472 milijona (v nadaljevanju mio) evrov (v nadaljevanju €), kar predstavlja 9,8 % BDP-ja (Škrlec, 2013).

Popravki za polno zаетje so razvrščeni v sedem tipov, ki so predstavljeni v Tabeli 1 in so prikazani kot povečanje dodane vrednosti. Dodana vrednost pomeni razliko med vrednostjo proizvedenega blaga in opravljenih storitev ter stroški ki so nastali pri proizvodnji (Škrlec, 2013).

Tabela 1: Popravki zаетja v oceni BDP po proizvodni metodi, Slovenija, 2010

	Mio €	% BDP
N1 Enote, ki se deloma ali v celoti izognejo registraciji	50,2	0,1
N2 Ilegalne dejavnosti	129,0	0,4
N3 Dejavnosti, za katere registracija ni potrebna	726,4	2,0
N4 Pravne osebe, ki niso zаетe v virih	268,2	0,8
N5 Samozaposleni, ki niso zаетi v virih	19,2	0,1
N6 Namerno napačno poročanje	1.257,6	3,5
N7 Druge statistične pomanjkljivosti in popravki	1.021,4	2,9
Skupaj	3.472,0	9,8

Vir: M. Škrlec, Popravki zаетja v oceni BDP po proizvodni metodi (povečanje vrednosti), Slovenija, 2013.

Na sivo ekonomijo oz. utaje davkov se navezujeta dva tipa nezajetja, in sicer N1 in N6. Govorimo o enotah, ki bi se morale registrirati in enote, ki namerno napačno poročajo, tako da prikazujejo previsoke stroške ali prenizke prihodke. Leta 2010 sta ta dva tipa popravka zajetja skupaj znašala 3,6 % BDP oz. 1.307,8 mio €. Največji del obsegajo popravki za namerno napačno poročanje (N6), kar 36,2 % vseh popravkov zajetja oz. 3,5 % BDP-ja (1.257,5 mio €) (Škrlec, 2013).

Tip N1 pomeni opravljanje dejavnosti brez registracije ali bolj poznano delo na črno. Gre za dejavnosti, ki niso vključene v standardne vire obračuna BDP-ja, oz. se ocenjuje, da je poročanje nepopolno in je zato potreben popravek zajetja. Popravek zajetja se naredi na podlagi ocene števila oseb, ki se s to dejavnostjo ukvarjajo in drugih kazalcev. V to skupino nezajetja lahko uvrstimo dejavnosti oddajanja sob v najem za kratek čas, taksi prevoze, inštrukcije dijakov in študentov, varstvo otrok, gospodinjske storitve na domu itd. Tip N6 pomeni namerno napačno poročanje. Govorimo o uradno registriranih podjetjih, ki v svojih računovodskih izkazih prikazujejo nižje prihodke (opravljajo delo brez računa) oz. višje stroške (vključijo račune, ki niso vezani na dejavnost ali niso iz poslovanja), kot jih dejansko imajo. Ta oblika nezajetja se pojavi pri manjših podjetjih, z manj zaposlenimi in v dejavnostih, ki se opravijo neposredno gospodinjstvom in plačujejo z gotovino, podjetje pa ne izda računa (Škrlec, 2013).

V sivo ekonomijo pa lahko uvrstimo tudi nekatere druge postavke za polno zajetje BDP-ja, kot so: ilegalne dejavnosti, pravne osebe in samozaposleni, ki niso zajeti v virih ter del preostalih popravkov. V skladu s takšno opredelitvijo SURS ocenjuje, da je siva ekonomija v Sloveniji leta 2010 znašala 8,3 % BDP-ja oz. 2.855,1 mio € (Škrlec, 2013).

Obseg popravkov zajetja se v Sloveniji giblje na ravni 10,0 % BDP-ja, kar je primerljivo z državami Češke, Estonije, Latvije in Madžarske. Najnižje popravke zajetja imajo Nizozemska, Danska in Švedska (med 2,0–3,0 % BDP), največje pa Italija, Poljska in Slovaška (med 15,0–18,0 % BDP) (Škrlec, 2013).

Zaradi uporabe različnih metodologij prihaja pri ocenah obsega sive ekonomije do velikih razhajanj. Murphy (2012, str. 11) v svojem delu ocenjuje, da je siva ekonomija v Sloveniji leta 2009 znašala 26,2 % BDP-ja.

Prof. Friderich Schneider (2015, str. 4–6) se že več let ukvarja z ocenjevanjem deleža sive ekonomije po svetu. Po njegovih ocenah je delež sive ekonomije v Sloveniji leta 2015 znašal 23,3 % BDP-ja in smo bili nad povprečjem (18,0 % BDP-ja). Meni tudi, da je najvišji delež sive ekonomije v državah Bolgarije, Romunije in Turčije. Celotna tabela ocen sive ekonomije od leta 2003 do 2015 se nahaja v Prilogi 4.

1.6 Javno-finančni prihodki državnega proračuna

Državni proračun RS predstavlja akt države, ki je sestavljen iz vseh prihodkov in odhodkov države za eno leto. Državni proračun je pomemben instrument za vlado, predvsem pri zagotavljanju stabilnih javnih financ in pospeševanju gospodarskega ter družbenega razvoja. Proračun sprejme Državni zbor po predpisanem postopku (Ministrstvo za finance RS, b.l.c).

Sestavni deli državnega proračuna so:

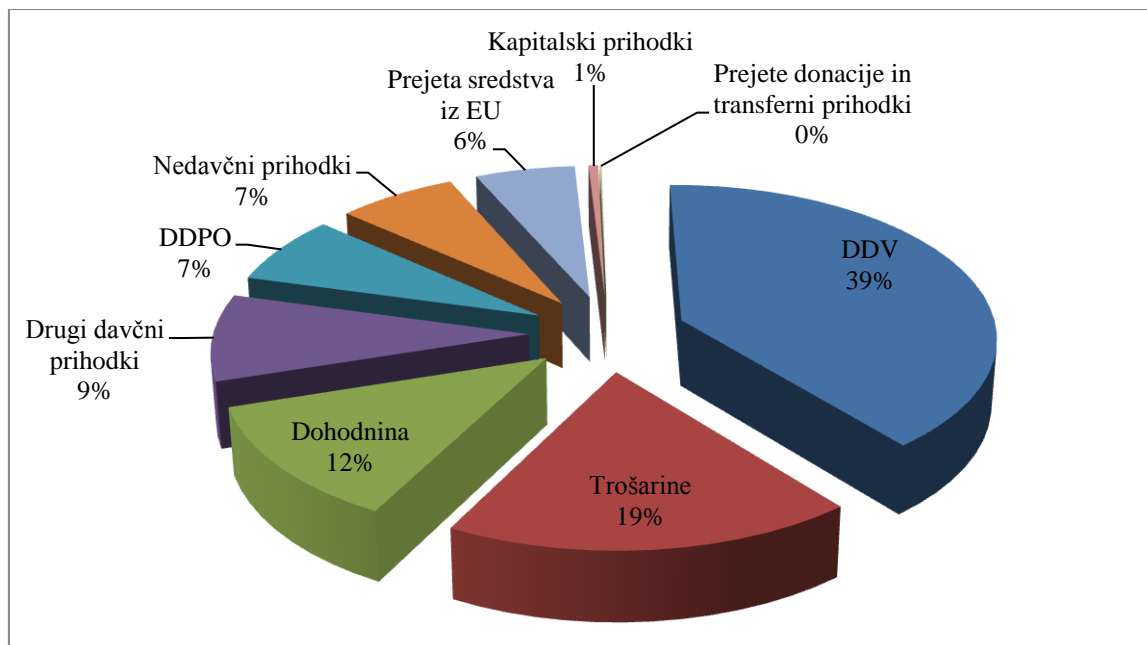
- **Splošni del proračuna**, ki vključuje bilanco prihodkov in odhodkov, račun finančnih terjatev in naložb ter račun financiranja. Bilanca prikazuje vse tekoče prihodke (davčne in nedavčne), kapitalske prihodke, prejete donacije in transferne prihodke iz drugih blagajn javnega financiranja ter tekoče odhodke, tekoče transfere, investicijske odhodke in investicijske transfere. Račun finančnih terjatev zajema tokove izdatkov, ki za državo nimajo značaja odhodkov, ampak značaj danih posojil finančnih naložb oz. kapitalskih vlog države v javna in zasebna podjetja, banke in druge finančne institucije. V računu financiranja se izkazujejo tokovi zadolževanja in odplačil dolgov, povezanih s servisiranjem dolga države, oz. s financiranjem proračunskega deficita (saldo bilance prihodkov in odhodkov) ter računa finančnih terjatev in naložb.
- **Posebni del proračuna** sestavljajo finančni načrti neposrednih uporabnikov. Predstavlja vsebino porabe javnofinančnih sredstev v finančnih načrtih proračunskih uporabnikov in vključuje odhodke in druge izdatke delovanja, predstavljene po politikah, glavnih programih in podprogramih.
- **Načrt razvojnih programov**, kjer se odhodki načrtujejo po strukturi programske klasifikacije, posameznih ukrepih in projektih ter virih financiranja po posameznih letih za celovito izvedbo projektov in ukrepov. Načrt razvojnih programov se izdela za obdobje celotnega trajanja v načrt vključenih ukrepov in projektov. V proračunu se prikaže po ukrepih, skupinah projektov in projektih ter virih sredstev za njihovo izvedbo (Ministrstvo za finance RS, b.l.b).

Skupni JFP vključujejo davke, prispevke in druge obvezne dajatve. Plačevanje in obračunavanje JFP-ja je pod nadzorom finančne uprave, upravnih enot, sodišč itd. Pobrani JFP-ji pa so namenjeni proračunu RS, proračunom občin, krajevnih skupnosti, Zavodu za zdravstveno zavarovanje, Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje RS, Stanovanjskemu skladu RS, javnim skladom in Slovenskemu državnemu holdingu (Uprava RS za javna plačila, b.l.).

Računsko sodišče RS vsako leto na podlagi Zakona o računskem sodišču opravi obvezno revizijo zaključnega računa državnega proračuna. Na Sliki 2 so prikazani JFP-ji v letu 2016. Vidimo, da je največji pobrani prihodek DDV, ki predstavlja 39,4 % celotno pobranih JFP-jev. Davki so torej nujno potrebni za zagotavljanje sredstev, s katerimi

država zadovolji družbene potrebe ter dosega socialne in ekonomske cilje (Računsko sodišče RS, b.l.).

Slika 2: Struktura javno-finančnih prihodkov leta 2016



Vir podatkov: Računsko sodišče RS, Prikaz prihodkov, odhodkov in primarnega primanjkljaja Proračuna RS - Proračun RS 2016, b.l.; lastni izračuni.

Republika Slovenija je v letu 2016 izkazovala realizirane prihodke v višini 8.315.542.209 € in realizirane odhodke v znesku 9.000.298.089 €. Presežek odhodkov nad prihodki oz. proračunski primanjkljaj je znašal 684.755.880 € in se je v primerjavi z letom 2015 zmanjšal za 46,4 %. Takšno razliko velja pripisati zmanjšanju prihodkov za 8,1 % v primerjavi z letom 2015, predvsem na strani investicijskih transferjev in odhodkov (Računsko sodišče RS, 2017). RS nima izravnane državnega proračuna, kar pomeni, da se razlika med prihodki in odhodki pokriva z zadolževanjem. Proračunski primanjkljaj je glavni povzročitelj javnega dolga. Zadolževanje posledično predstavlja stroške obresti, ki bremenijo proračun in še dodatno povečujejo proračunske odhodke. Proračunski primanjkljaj je zelo pomembna kategorija pri ocenjevanju javnofinančnega položaja države (Računsko sodišče RS, b.l.).

1.6.1 Pomen davka na dodano vrednost za proračun RS

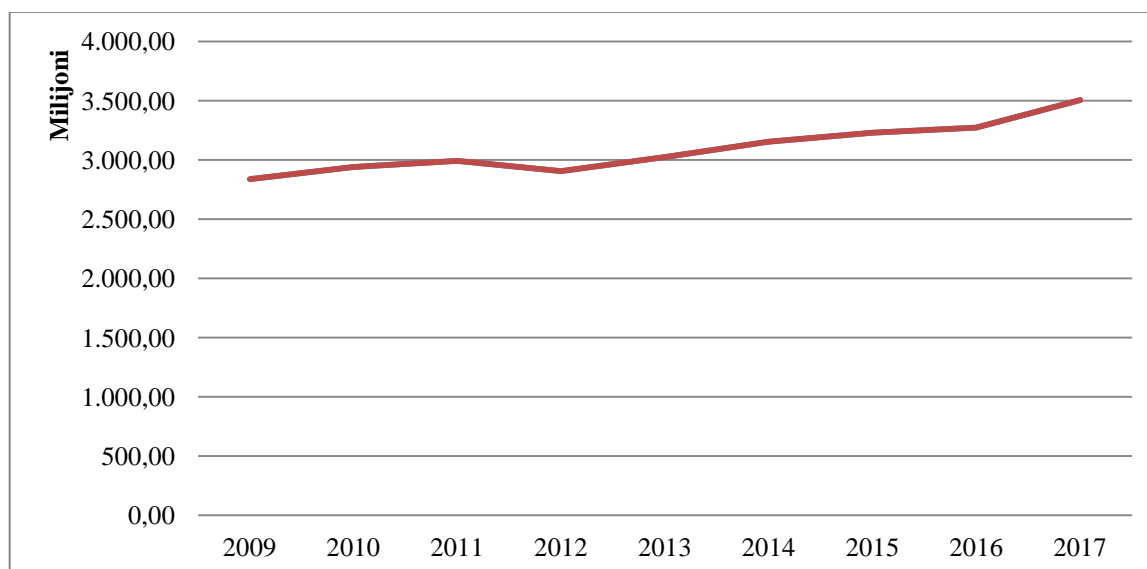
Kot prikazano na Sliki 2, največji delež posameznih prihodkov proračuna RS v letu 2016, predstavlja DDV. DDV velja za trgovinske dejavnosti, ki vključujejo proizvodnjo in distribucijo blaga ter opravljanje storitev. Osnovna značilnost delovanja DDV-ja je obdavčitev na vsaki stopnji proizvodne in distribucijske verige. Pobira se po sistemu delnih plačil, kar davčnim zavezancem omogoča, da od svojih računov odštejejo znesek davka, ki

so ga z nakupom plačali drugim davčnim zavezancem na predhodni stopnji. Ta mehanizem pomeni, da je davek, ne glede na število transakcij, nevtralen. Na koncu DDV plača končni potrošnik v obliki odstotnega dodatka na končno ceno blaga ali storitve. Ta končna cena je skupni znesek vrednosti, dodane na vsaki stopnji proizvodnje in distribucije. Dobavitelj blaga ali storitev (davčni zavezanec) plača DDV za blago ali storitve nacionalni davčni upravi, potem ko odšteje DDV, ki je že plačan dobaviteljem (Blatnik, Grom, Pohl, & Žagar, 2013, str. 6).

DDV je obvezna oblika obdavčitve prometa blaga in storitev v državah EU. DDV uvrščamo med splošne davke na potrošnjo in med posredne davke, kar pomeni, da bremena ne nosi davčni zavezanec, ampak končni potrošnik (Ložar, 2016).

Slika 3 prikazuje gibanje pobranih prihodkov z naslova DDV.

Slika 3: Gibanje pobranega DDV, v letih 2009 do 2017 (v mio €)



Vir podatkov: Računsko sodišče RS, Prikaz prihodkov, odhodkov in primarnega primanjkljaja Proračuna RS - Proračun RS 2009–2017, b.l.; lastni izračuni.

Kot vidimo, znesek pobranega DDV od leta 2012 naprej enakomerno narašča. Eden izmed razlogov je tudi dvig splošne davčne stopnje za DDV. Z julijem 2013 smo v Sloveniji dvignili splošno stopnjo iz 20,0 % na 22,0 % ter znižano stopnjo iz 8,5 % na 9,5 %. Posledično so bili prihodki pobrani s strani DDV-ja višji, kar je pomenilo nižji proračunski primanjkljaj.

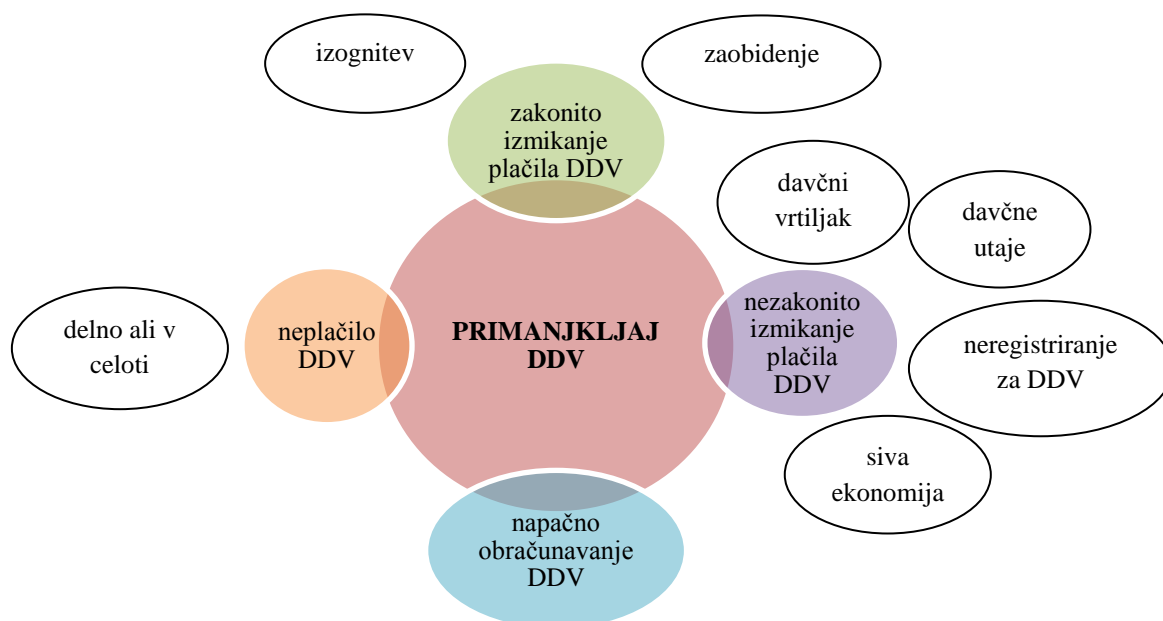
Po Zakonu o davku na dodano vrednost (Ur.l. RS, št. 13/11-UPB, 18/11, 78/11, 38/12, 83/12, 86/14 in 90/15, v nadaljevanju ZDDV-1) je davčni zavezanec vsaka oseba, ki kjer koli neodvisno opravlja katero koli ekonomsko dejavnost, ne glede na namen ali rezultat opravljanja dejavnosti. Po 94. členu ZDDV-1, k obračunavanju DDV-ja niso zavezani tisti

davčni zavezanci, ki v zadnjih 12 mesecih ne presežejo zneska 25.000 € obdavčljivega prometa. Obračunavanja DDV-ja je oproščena tudi dobava blaga in storitev v okviru osnovne kmetijske in gozdarske dejavnosti, kot jo določajo predpisi o dohodnini, če se zanjo dohodek ne ugotavlja na podlagi dejanskih prihodkov in odhodkov ali dejanskih prihodkov in normiranih odhodkov in če katastrski dohodek vseh članov kmečkega gospodinjstva za zadnje koledarsko leto ne presega 7.500 €.

1.6.2 Primanjkljaj DDV

Sistem DDV-ja je najbolj ranljiv, kar pomeni najbolj primeren za utajevanje davkov. Z utajo se zmanjša obseg prijavljenega, obračunanega in pobranega DDV-ja. Primanjkljaj DDV-ja je lahko posledica zakonitih in nezakonitih primerov izmikanja plačila DDV-ja, napačnega obračunavanja in neplačila DDV-ja. Vsi vzroki za nastanek primanjkljaja DDV so prikazani na Sliki 4.

Slika 4: Vzroki za nastanek primanjkljaja DDV



Vir: Računsko sodišče RS, Revizijsko poročilo: Učinkovitost pobiranja davka na dodano vrednost, 2008, str. 19, slika 3.

Pri **napačnem obračunavanju DDV-ja** posamezniki obračunajo premalo izhodnega DDV-ja ali preveč vhodnega DDV-ja. Pri tem je ponavadi zelo težko določiti, ali gre za namerno utajo DDV ali le za napako pri obračunu DDV. O **neplačilu DDV** govorimo, ko davčni zavezanci sicer obračunajo DDV, vendar ga ne plačajo v celoti ali pa ga sploh ne plačajo. Vzroke za neplačilo DDV-ja je med drugim treba iskati predvsem v finančni nedisciplini ter v globalnih, nacionalnih ali regionalnih ekonomskih vplivih, zaradi katerih veliko novoustanovljenih podjetij propade. Podjetje v stečaju, prisilni poravnavi ali

likvidaciji, obveznosti pogosto ne poplača v celoti (med njimi tudi obveznosti iz DDV-ja) (Računsko sodišče RS, 2008, str. 18–22).

Davčni zavezanec lahko zmanjša svojo davčno obveznost na dva načina, zakonito ali nezakonito. **Zakonito izmikanje** plačila DDV-ja vključuje zaobidenje in izognitev. Zaobidenje davka pomeni zlasti zlorabo pravnih praznin v davčnih predpisih, kar ni davčno kaznivo, vendar nasprotuje smislu instituta davkov. Meja med davčno izoginitvijo in davčnim zaobidenjem je v praksi zelo nejasna, teoretično pa prvi pojem označuje legalno in legitimno izognitev plačilu davka, drugi pa prav tako legalno, a nelegitimno izmikanje plačilu davka. Če davčni zavezanec izkorišča zakonske praznine, oziroma zakon uporablja tako, da dosega povsem druge cilje, kot jih je imel v mislih zakonodajalec, je treba razmisliti o spremembi predpisov (Računsko sodišče RS, 2008, str. 18–22).

Nezakonito izmikanje plačilu davka pa pomeni kaznivo kršitev davčne zakonodaje, da bi se zavezanec izognil davčni obveznosti. Neregistriranje za DDV je eden izmed primerov nezakonitega izmikanja plačila DDV-ja. Če se davčni zavezanec, ki opravlja dejavnost in njegov promet v zadnjem letu presega 25.000 € oz. 7.500 € pri katastrskem dohodku, ne registrira kot zavezanec za DDV, govorimo o nezakonitem neregistriranju za DDV. Med nezakonite primere izmikanja plačila DDV-ja spada tudi siva ekonomija in davčne utaje (»davčni vrtiljak«), ki bodo podrobneje opisane v nadaljevanju magistrske naloge (Računsko sodišče RS, 2008, str. 18–22).

2 DAVČNE UTAJE

2.1 Predstavitev davčnih utaj

Pojem davčna utaja je tesno povezan s sivo ekonomijo, saj se oba pojma dotikata nelegalnosti oziroma prikrivanja, neizpolnjevanja davčnih obveznosti. Nikakor pa ju ne smemo enačiti, saj se samo delno vsebinsko prekrivata. Lahko rečemo, da je siva ekonomija del davčne utaje z vidika želje po izogibanju plačila davkov; del, ki pa se nanaša na nespoštovanje določenih pravil, pa ne (Nastav, 2009, str. 17).

Davčna utaja pomeni nezakonito izogibanje plačila davkov. Najpogosteje se zavezanci izogibajo plačilu DDV-ja. Ljudje vedno iščejo načine in poti kako se izogniti ali zmanjšati vsoto, ki je namenjena plačilu davka. Veliko gospodarskih subjektov se utajevanja loti premišljeno, nekateri pa se v utajevanju znajdejo tudi nevede. Davčne utaje najdemo predvsem v dejavnostih, kjer je prisotno poslovanje z gotovino – torej govorimo o storitvenih dejavnostih (gostinstvo, frizerstvo, razna popravila pri stranki doma, itd.). Zavezanci se plačila davčne obveznosti največkrat izognejo na način, da ne izdajo računa, priredijo podatke o prihodkih, prikrijejo dejanski promet, izdajo račun s samo nekaj postavkami. Takšno početje pa posledično povzroči izpad javno-finančnih prejemkov v državni proračun, kar pomeni, da primanjkuje sredstev za ostale dobrine financirane s

strani države; kot so pokojnine, šolstvo, zdravstvo, socialna varnost, zato država uvede višje dajatev drugje. Na ta način v daljšem obdobju izgublja celotna družba (Vlada RS, b.l.b). Utajevanje davkov tako povzroča narodnogospodarsko in socialno škodo, krši načelo davčne pravičnosti in ruši družbene vrednote (Čokelec & Križman, 2014, str. 1). Posledično prihaja tudi do porasta nelojalne konkurence. Zaradi davčnih utaj utajevalec v primerjavi z drugimi ponudniki iste dejavnosti postane konkurenčnejši.

Blatnik et al., (2013, str. 13) navajajo več vrst davčnih utaj, povezanih s plačevanjem DDV-ja, in sicer:

- sistemske goljufije ali davčni vrtiljak,
- neupravičeno odbijanje vstopnega DDV-ja novoustanovljenih podjetij,
- ponarejanje listin,
- delo na črno.

Število davčnih utaj se je z vstopom Slovenije v EU še povečalo, saj so se odpravile carinske meje med državami članicami in s tem se je zmanjšal nadzor nad pretokom blaga (Andrašić, 2011, str. 7).

Pri pregledu in branju literature sem naletela na nekaj zelo podobnih izrazov, ki opredeljujejo ravnanje davčnih zavezancev z namenom zmanjšanja davčne obveznosti. Gre za naslednje pojme: davčna utaja, davčno izogibanje, davčno zaobidenje in davčno prevaljevanje. V nadaljevanju, zaradi lažjega razumevanja problematike, predstavljam navedene pojme.

Davčna utaja (angl. *Tax evasion*) pomeni namerno, nedopustno in nezakonito ravnanje, kjer davčna obveznost ni plačana ali ugotovljena zaradi neupoštevanja določb davčnega prava. Davčno utajo lahko delimo na naklepno oziroma kaznivo in nenaklepno. Naklepna davčna utaja, ki ima elemente goljufije, pomeni kaznivo dejanje s posledico plačila davčnih obveznosti, v primeru višje premoženjske koristi pa tudi z zaporno kaznijo. Za nenaklepno utajevanje davkov pa zakon predvideva plačilo celotnega utajenega davka, odvzem premoženja ali prenehanje delovanja pravne osebe. Takšna davčna utaja je na primer opustitev vložitve davčne napovedi, navajanje neresničnih podatkov, premalo obračunan davek itd (Kočevar, 2015).

Davčno izogibanje (angl. *Tax avoidance*) plačilo davka pomeni zakonito ravnanje davčnih zavezancev z namenom izmikanja plačila davčne obveznosti. Gre torej za čisto legalen način zmanjšanja davčne obveznosti in hkrati tudi za nelegitimen način. Pravno podlago davčnemu izogibanju predstavljajo pravne praznine v davčnih zakonih, ki jih davčni zavezanci poskušajo izkoristiti. V kolikor se pri davčnih inšpektorskih nadzorih ugotovi, da davčni zavezanci izkoriščajo davčne praznine, morajo to javiti Ministrstvu za finance, potrebno pa je tudi spremeniti zakonodajo, da do tega ne prihaja več (Kočevar, 2015).

Kot ugotavlja Čokelc (2013a, str. 2) so primeri davčnega izogibanja, ki za zavezanca pomenijo korist, naslednji:

- izraba davčnih olajšav, do katerih davčni zavezanci nimajo pravic,
- sprememba dejavnosti, kraja bivanja ali sedeža davčnega zavezanca,
- sprememba statusa davčnega zavezanca, pravne oblike, pripojitev družb,
- prenos sredstev v države z ugodnejšim davčnim režimom,
- prenos kapitalskih dobičkov v države z nižjimi davčnimi stopnjami,
- razdelitev dohodkov med različne davčne zavezance, ki so obdavčeni z nižjimi davčnimi stopnjami,
- razdelitev dejavnosti na več delov zaradi izogibanja registracije za DDV, itd.

Davčno zaobidenje pomeni zakonsko dopustno dejanje, ki nasprotuje smislu davčnih zakonov. Če se odkrije takšno dejanje, mora davčni zavezanec plačati le neplačan davek, ne pa tudi kazni (Čokelc, 2013a, str. 2).

Davčno prevaljevanje (angl. *Tax shifting*) je zakoniti proces, s katerim davčni zavezanci, s spreminjanjem cen, davčno obveznost v celoti ali delno preložijo na druge osebe, npr. z zvišanjem prodajnih cen se davek prevali na kupce (prevalitev naprej) ali z znižanjem nabavnih cen se davek prevali na prodajalce (prevalitev nazaj). V praksi se najpogosteje izvaja ob uvedbi novih davkov ali ob spremembi njegovih stopenj (Drobnič, 2008).

2.2 Dejavniki davčnih utaj

Davčne utaje se pojavijo pri pravnih osebah, ko se skušajo izogniti plačilu davkov (najpogosteje DDV in DDPO) in prispevkov. Tudi fizične osebe utajujejo davke s tem, ko se izognejo plačilu dohodnine, davka od premoženja, davka od prometa nepremičnin in ostalih davkov. Zavezanci se želijo izogniti plačilu davka zaradi dodatnega stroška, ki ob tem nastane.

Dejavnikov oziroma vzrokov za nastanek davčnih utaj je veliko. Spodaj predstavljam najpogostejše:

- nezadovoljstvo z davčnim sistemom in nezaupanje v državne institucije,
- previsoke davčne stopnje in posledično visoko davčno breme,
- želja po dodatnih naložbah, za katere ni dovolj sredstev,
- visoki dolgovi in drugi pritiski,
- nezadosten davčni nadzor, prenizke kazni,
- nizka davčna kultura, morala,
- sistem prostega pretoka blaga znotraj EU,
- počasna administrativna izmenjava med davčnimi upravami.

Večina davčnih utaj se zgodi naklepno. V tem primeru davčni zavezanec ve, da davčna obveznost obstaja, vendar je ne plača ali pa knjiži izmišljene poslovne dogodke. Do davčne utaje lahko pride tudi nenamenoma, zaradi nepoznavanja davčnega sistema, zakonodaje ali netočno opredeljenih obveznosti (Čokelc, 2013a). Nekaj metod davčnih utaj predstavljam v nadaljevanju.

2.3 Metode davčnih utaj

Obstaja kar nekaj metod davčnega utajevanja. V nadaljevanju bom predstavila najbolj pogoste.

Veliko davčnih utaj, povezanih z davkom od dohodkov pravnih oseb (v nadaljevanju DDPO) se izvede preko fiktivnih poslov. Gre za način, da ena družba izda račun drugi, čeprav storitev v resnici ni bila opravljena. Druga družba ji za to storitev nikoli ne plača. Znesek na računu prejemnik uveljavlja kot odhodek in si s tem zniža svojo davčno obveznost, izdajatelj pa davka nikoli ne plača. Takšni primeri se največ pojavljajo v dejavnosti svetovanja (Sibinčič, 2010).

Naslednja metoda je davčno utajevanje prek davčno ugodnejših območij (t.i. davčne oaze). Gre za države, v katerih je davčno načrtovanje zaradi nizke stopnje obdavčitve in pomanjkanja pri izmenjavi informacij bolj tvegano (Sibinčič, 2010).

Davčna utaja je tudi prelivanje dobičkov na način, da v tujini ustanovijo družbo, na katero prenesejo lastništvo nad svojo slovensko družbo. Ta družba lahko ob izpolnitvi določenih pogojev (država sedeža, pravnoorganizacija oblika itd.) neobdavčeno izplačuje dobiček (Sibinčič, 2010).

Najbolj pogosta in problematična oblika davčnih utaj pa je davčni vrtiljak. V delovanje in organizacijo davčnih vrtiljakov so pogosto vključene organizirane kriminalne združbe, ki z namenom ustvarjanja in pridobivanja znatnih dobičkov napadajo sisteme posameznih držav (Privšek, 2015). Davčni vrtiljak je nezakonita utaja DDV-ja v prometu med državami članicami EU. Gre za sistemsko utajo, ki se izvaja preko ponavljajočih se nakupov in prodaj, ki potekajo med več sodelujočimi državami EU in zavezanci, od katerih je eden izginuli trgovec (angl. *missing trader*). Prejemniki računov za dobavljeno blago oz. storitev uveljavljajo odbitek ali zahtevajo nezakonito vračilo plačanega vstopnega DDV-ja, ki pa nikoli ni bil plačan v državno blagajno (Sibinčič, 2010).

Potek in udeleženci davčnega vrtiljaka:

- Podjetje A (dobavitelj): Proces se začne pri dobavitelju, z resnično ali navidezno prodajo blaga podjetju B. Pri navidezni prodaji potujejo le računi. Podjetje A pri tem ne

plača davka, saj gre za intrakomunitarni posel z nično stopnjo DDV-ja (dobave znotraj EU so oproščene plačila davka).

- Podjetje B (angl. *missing trader* ali izginuli trgovec): Gre za družbo, ki prejme blago oz. simulira, da ga je dobila ter ga nato proda naprej. Večinoma gre za navidezne družbe, ki pridobijo identifikacijsko številko za DDV, da jo nato zlorabijo za namene davčne utaje. To pomeni, da obstaja le davčna številka z odprtim transakcijskim računom, na katerega prejemniki računov nakazujejo sredstva, ki jih potem gotovinsko dvigujejo. Naloga izginulega trgovca je le izstavljanje računov z obračunanim DDV-jem, ki si ga naslednji člen nato prizna kot vstopni DDV.
- Podjetje D (angl. *buffer*) je le posrednik med izginulim trgovcem in končnim kupcem v verigi. Njegova naloga je preprodati blago znotraj svoje države, pri čemer ne krši zakona, saj davek pri nakupu zahteva nazaj, pri prodaji pa ga plača. Podjetje D sicer ni potreben člen v verigi, vendar davčnim oblastem onemogoča odkritje davčne utaje.
- Podjetje C (angl. *broker*) je končni prejemnik blaga, ki kupuje blago od posrednika (podjetje D) in ga proda končnemu potrošniku. Ta uveljavlja odbitek vstopnega DDV-ja, ki naj bi ga plačal B, oziroma ga je plačal D. Tako se krog ponovno zavrti in A lahko blago spet proda podjetju C, zato je izguba DDV-ja lahko zelo velika. Poleg tega podjetje B ve, da bo zaslužilo, saj DDV-ja, plačanega s strani kupca C, ne bo plačalo. Zato lahko podjetju B blago proda po nižji ceni od tiste, ki mu jo je zaračunalo podjetje A (Čokelc & Franc, 2013b, str. 21).

2.4 Odkrivanje/nadzor nad davčnimi utajami

Davčne utaje lahko preprečujemo z izvajanjem preventivnih ukrepov in sankcioniranjem kršiteljev. Odkrivanje davčnih utaj se izvaja s pomočjo nadzora davčnih inšpekcij, novost pa tokrat predstavljajo davčne blagajne.

Nadzor nad obračunavanjem in plačevanjem DDV-ja je opredeljen v 138. členu ZDDV-1. V njem je zapisano: »Obračunavanje in plačevanje DDV nadzoruje davčni organ v skladu z zakonom, ki ureja davčni postopek, in z zakonom, ki ureja davčno službo. Obračunavanje in plačevanje DDV od prevoznih storitev v mednarodnem potniškem prometu lahko nadzoruje tudi carinski organ. Pri uvozu blaga nadzoruje obračunavanje in plačevanje DDV carinski organ v skladu s carinskimi predpisi, kot da bi bil DDV uvozna dajatev. Nadzor nad davčnimi skladišči opravljata carinski in davčni organ.«

Davčni inšpektorji preverjajo pravilnost in zakonitost poslovanja davčnih zavezancev na podlagi ustrezne zakonodaje. V primeru nadzora nad gotovinskim in blagajniškim poslovanjem gre za nadziranje upoštevanja pravil o računovodenju in obveznosti dokumentiranja, izdajanja računov ter določil glede hrambe izdanih in prejetih računov (Novak & Grom Črne, 2010).

2.4.1 Organi odkrivanja davčnih utaj

Glavni organ za odkrivanje davčnih utaj je FURS, ki deluje od avgusta 2014 in združuje Carinsko ter Davčno upravo RS. Je organ v sestavi Ministrstva za finance RS. Sestavljajo ga služba Generalni finančni urad (Služba generalnega direktorja, Notranjerevizijska služba, Služba za notranji nadzor, Uprava za carine, Uprava za davke, Uprava za nadzor, Uprava za računovodstvo in izvršbo, Urad za splošne zadeve, Urad za informatiko) in 16 regionalnih finančnih uradov ter posebni finančni urad. Finančni uradi so organizacijske enote finančne uprave, ki opravljajo naloge finančne službe na določenem območju in za določeno področje dela (Finančna uprava RS, b.l.b).

Naloge in organizacijo FURS ureja Zakon o finančni upravi. Glavna načela FURS-a so: spodbujanje prostovoljnega izpolnjevanja obveznosti, preglednost in predvidljivost ter gospodarnost in učinkovitost. FURS opravlja naloge iz dejavnosti davčne službe, ki obsegajo odmero, nadzor in izterjavo davkov ter drugih dajatev po zakonih in drugih predpisih. Z izvajanjem svojih nalog davčna služba skrbi za ukrepe davčne politike in s tem zagotavlja davčne prihodke, ki predstavljajo največji delež javnih prihodkov.

Med najpomembnejšimi nalogami FURS-a so naslednje:

- odmerjanje, obračunavanje, pobiranje davkov ter drugih obveznih dajatev,
- carinjenje blaga,
- opravljanje finančnega, davčnega nadzora nad davčnimi zavezanci,
- nadzor nad igrami na srečo,
- vodenje davčnih postopkov,
- vodenje in vzdrževanje davčnega registra in davčnih evidenc,
- izterjava denarnih kazni,
- izvršbe,
- izvajanje ukrepov zunajtrgovinske in skupne kmetijske politike,
- sodelovanje in izmenjava podatkov z organi EU ter mednarodnimi organizacijami,
- preprečevanje in odkrivanje davčnih prekrškov ter drugih kaznivih ravnanj, določenih v predpisih (Finančna uprava RS, b.l.b).

2.4.2 Ugotovitve inšpekcijskih pregledov

V postopkih davčnega inšpekcijskega nadzora se ugotavlja, da zavezanci največkrat ne izdajo računa, prireajo podatke o ustvarjenih prihodkih, uporabljajo prirejene registrske blagajne itd. Če davčni organ ugotovi, da je zavezanec sodeloval v davčni utaji, z odločbo naloži plačilo neplačanih davkov z zamudnimi obrestmi. Davčni organ lahko izreče globo za prekršek, ki doleti družbo in direktorja. Pri utaji večjega zneska pa FURS vloži

kazensko ovadbo, pri čemer je zagrožena kazen tudi do dvanajst let zapor (Sibinčič, 2010).

3 UVEDBA DAVČNIH BLAGAJN

3.1 Obdobje pred uvedbo davčnih blagajn

Že pred približno tremi desetletji so se začele pojavljati ideje o uvedbi davčnih blagajn. Podatki o prometu zavezancev so se najprej shranjevali v zapečatenem elektronskem spominu registrskih blagajn, sledilo je e-podpisovanje in prenos podatkov na davčne uprave (Vlada RS, 2015).

Z letom 2013 je prišlo do spremembe Zakona o davčnem postopku (Ur.l. RS, št. 13/11-UPB, 32/12, 94/12, 101/13-ZDavNepr., 111/13, 25/14-ZFU, 40/14-ZIN-B, 90/14, 91/15, 63/16, 69/17 in 13/18-ZJF-H, v nadaljevanju ZDavP-2), in sicer dodan je bil 38. člen, ki določa obvezno uporabo virtualnih davčnih blagajn. Gre za blagajne, ki ne dovolijo spreminjanja ali brisanja podatkov oziroma izvornega zapisa, shranjenega v napravi. Do spremembe zakona je prišlo na podlagi inšpekcijskih nadzorov, kjer se je ugotovilo, da nekateri davčni zavezanci, ki poslujejo z gotovino, uporabljajo računalniške programe in strojno opremo, ki omogoča kasnejše spreminjanje in brisanje evidentiranih podatkov. Ti programi so omogočali brisanje celotnih računov ali samo posameznih postavk na računih in napačno seštevanje v končni znesek na računu. Gotovino, ki je bila višek kot izbrisan promet, so uporabili za plačilo delavcev in osebno porabo. Že v drugi polovici leta 2013 in v letu 2014 so se pokazali pozitivni učinki uvedbe spremembe zakona, saj se je povečala stopnja prostovoljnega plačevanja davčnih obveznosti (Vlada RS, 2011, str. 2).

Leta 2015 so z namenom večje sledljivosti pri izdaji računov gotovinskega poslovanja uvedli nov 31.a člen v ZDavP-2, ki določa, da morajo davčni zavezanci, ki pri gotovinskem poslovanju ne izdajo računa, s pomočjo računalniškega programa oziroma elektronske naprave (v skladu s prej omenjenim 38. členom ZDavP-2) izdati račun iz vezane knjige računov (v nadaljevanju VKR), ki jo mora predhodno potrditi davčni organ.

Kljub uvedenim spremembam zakonodaje je bil še vedno potreben obisk pooblaščenih oseb pri zavezancu, ki je preverila, ali so izdani računi evidentirani v poslovnih knjigah zavezanca. Poleg tega je bila negativna stran virtualnih blagajn tudi ta, da se podatki o izdanih računih hranijo na blagajni pri zavezancu, kjer ni zahtevano tehnično varovanje teh podatkov. Z inšpekcijskimi nadzori so ugotovili, da zavezanci še vedno prirejajo podatke in ne izdajajo računov. Zato je bilo potrebno uvesti tehnično zanesljiv model davčnih blagajn. Ministrstvo za finance je proučilo dva sistema davčnih blagajn: klasične davčne blagajne in »on-line« davčne blagajne za izmenjavo podatkov v realnem času (Vlada RS, 2015, str. 3). Ministrstvo za finance se je odločilo za »on-line« sistem davčnih blagajn in vlada RS je 05.02.2015 akcijski načrt potrdila (Vlada RS, 2011).

V skladu s sklepom vlade RS je bil pripravljen predlog Zakona o davčnem potrjevanju računov, ki pomeni nadgradnjo sistema za izdajo računov z uporabo programske opreme, v skladu z 38. členom ZDavP-2. ZDavPR vpeljuje davčne blagajne in je stopil v veljavo 01.08.2015. Do konca leta 2015 je bilo uvedeno testno obdobje (tako za uporabnike, kot tudi razvijalce programske opreme), od 02.01.2016 pa je uporaba davčnih blagajn obvezna (Velikonja, 2016).

3.2 Predstavitev in delovanje sistema davčnih blagajn

Uvedba davčnih blagajn pomeni sistem, po katerem bo moral davčni zavezanec vsak račun o dobavah blaga in storitev pri plačilu z gotovino poslati FURS-u v potrditev. Za izvedbo postopka potrjevanja računov morajo zavezanci uporabljati le elektronske naprave, ki so skladne z 38.a členom ZDavP-2.

Proces izdaje in potrjevanja računov je sestavljen iz naslednjih faz: oblikovanje računa, elektronsko podpisovanje, pošiljanje podatkov o računu davčnemu organu, obdelava podatkov o računu, dodelitev enkratne identifikacijske oznake računa (v nadaljevanju EOR) ter potrditev računa s strani FURS-a. Navedba EOR na računu torej dokazuje, da je FURS prejel elektronsko podpisan račun z vsemi predpisanimi podatki, ga obdelal, shranil in potrdil. Zavezanec mora izdati račun in ga poslati v potrditev najpozneje takrat, ko je dobava ali storitev opravljena, oziroma je prejeto plačilo z gotovino (Prezelj, 2015).

V izrednih primerih (izpad elektronske povezave, izdaja računa s plačilom na transakcijski račun, ki bo naknadno plačan z gotovino, storitev prek avtomatov), je račun lahko izdan tudi brez EOR oznake. V teh primerih, mora zavezanec čimprej vzpostaviti delovanje naprave in FURS-u javiti podatke najkasneje v roku dveh delovnih dni od dneva prekinitve povezave. Nezmožnost vzpostavitve elektronske povezave je mogoče dokazati s potrdilom Agencije za komunikacijska omrežja in storitve RS (Finančna uprava RS, 2015a).

Če pogledamo še bolj strokovno, na kakšen način deluje sistem davčnih blagajn. Davčna blagajna generira elektronsko podpisano XML datoteko s podatki o izdanem računu in jo pošlje na FURS. Informacijski sistem FURS-a preveri poslane podatke in pošlje nazaj davčni blagajni EOR oznako, ki se izpiše na računu. Postopek traja približno 2–5 sekund (Vlada RS, 2011, str. 6).

Davčne blagajne odražajo dejansko stanje prometa davčnih zavezancev in podatke o izdanih računih. Strojna in programska oprema onemogočata naknadno spreminjanje, prilagajanje in brisanje prometa. Žal pa še vedno obstaja možnost prometa brez izdaje računa, od katerega država izgublja prihodke.

Cilj uvedbe postopka davčnega potrjevanja računov je uvedba sistema, ki omogoča pregledno in zanesljivo evidentiranje gotovinskega prometa davčnih zavezancev in

zmanjšuje obseg sive ekonomije ter preprečuje davčne utaje in goljufije na davčnih področjih. Cilj novega sistema je tudi vzpostavitev enakopravnejših pogojev poslovanja, zagotovitev učinkovitejšega pobiranja obveznih dajatev, ureditev trga, preprečevanje nelojalne konkurence in hitrejši gospodarski razvoj ter posledično večja zaščita potrošnikov (Vlada RS, 2011, str. 5).

Nov ZDavPR upošteva temeljna načela sodobnega davčnega sistema. Posebej pomembna so naslednja načela: načelo sorazmernosti, enake obravnave davčnih zavezancev, transparentnosti in načelo administrativne enostavnosti. Načelo sorazmernosti se nanaša na kaznovanje storilcev prekrška. Določen je razpon glob, glede na težo prekrška in velikost storilca prekrška (različno za pravne osebe, srednje, velike družbe, samostojne podjetnike itd.). Z načelom enake obravnave davčnih zavezancev je določeno, da mora vsaka oseba, ki je dolžna voditi poslovne knjige in evidence in je dolžna izdati račun za dobavo blaga ali storitev, za plačilo z gotovino opraviti postopek potrjevanja računov pri davčnem organu. Z načelom transparentnosti se omogoča preglednost izdanih računov, za katere je zavezanec dolžan opraviti potrjevanje računov, kupcu pa je omogočeno, da preveri, ali je zavezanec opravil ta postopek pri davčnem organu. Načelo administrativne enostavnosti pa pomeni, da je postopek potrjevanja računov popolnoma avtomatiziran in podprt z računalniškimi programi. Sistem potrjevanja računov je enostaven in omogoča potrditev računov v realnem času (Vlada RS, 2011, str. 5).

3.3 Zakon o davčnem potrjevanju računov

Zavezanec za davčno potrjevanje računov se lahko odloči, ali bo za izdajo računov uporabljal elektronsko napravo z elektronsko povezavo s FURS-om ali vezano knjigo računov. S tem da je v enem poslovnem prostoru možno uporabljati le en način davčnega potrjevanja računov, ta pa mora biti opredeljen v internem aktu. V 11. členu ZDavPR je zapisano, da mora zavezanec v primeru izdaje računa preko VKR, račune naknadno potrditi pri FURS-u, najkasneje desetega v mesecu, ki sledi mesecu, v katerem je bil račun izdan.

V nadaljevanju bom predstavila ključne točke ZDavPR. Zakon v 1. točki, 5. člena določa, da mora izdan račun, poleg podatkov, ki so določeni v ZDDV-1 in ZDavP-2, vsebovati še naslednje sestavine:

- točen čas izdaje računa (ura in minute),
- oznako fizične osebe (davčna številka), ki izda račun z uporabo elektronske naprave za izdajo računov,
- enkratno identifikacijsko oznako računa (EOR) – oznaka, ki se programsko ustvarja v informacijskem sistemu FURS-a na podlagi določenega niza podatkov in je potrdilo, da je bil izdani račun prijavljen davčnemu organu (Finančna uprava RS, 2015b),

- zaščitno oznako izdajatelja računa (ZOI) – oznaka, s katero je izdani račun povezan z zavezancem za izvajanje postopka potrjevanja računov in podatek za ugotavljanje pristnosti izvora računa; v tekstovni obliki in v obliki kode (Finančna uprava RS, 2015b).

Za namene postopka potrjevanja računov, mora biti po ZDavPR številka računa sestavljena iz:

- oznake poslovnega prostora zavezanca,
- oznake elektronske naprave za izdajo računov in
- zaporedne številke računa.

Slika 5: Primer izdanega računa z davčno blagajno

Podjetje XYZ Davčna ulica 10 1000 Ljubljana ID za DDV: SI87654321			
RAČUN št. TRG1-BLAG2-525			
Ljubljana, 2.1.2016 Ura: 15:30			
Naziv	Cena	Količina	Znesek
MIZA	350,00 €	1	350,00 €
STOL	60,00 €	4	240,00 €
KOZAREC	5,50 €	4	22,00 €
SKUPAJ			612,00 €
DDV %	Osnova	Znesek DDV	
22 %	501,64 €	110,36 €	
ZA PLAČILO (EUR):			612,00 €
Račun izdal: PRODAJALEC1			
EOR: 34facd65-622b-745d-a541-30ab1f9d3ac1			
ZOI: 2048f0a369e37b4258e741fc8ae9ffc2			
			

Na Sliki 5 je prikazan primer pravilno izdanega računa, z vsemi potrebnimi sestavinami. Številka računa je sestavljena po določilih ZDavPR, pri čemer TRG1 predstavlja oznako prostora, BLAG1 oznako elektronske naprave in 525 – zaporedno številko računa.

ZDavPR v 5. točki, 2. člena navaja definicijo poslovnega prostora: Poslovni prostor pomeni vsak nepremičen ali premičen prostor, v katerem zavezanec stalno, občasno ali začasno izdaja račune za dobavo blaga ali storitev pri gotovinskem poslovanju (in ni enak prostoru, kjer se opravlja dejavnost). Kot poslovni prostor zavezanca se lahko šteje del ali več ločenih delov nepremičnega prostora, v katerem se opravlja različna dejavnost. Premični prostor je vsak premičen objekt ali elektronska naprava za izdajo računov, in

sicer v primerih, ko se račun ne izda v okviru premičnega objekta. Poslovni prostor je tudi prostor, v katerem se izdajajo računi z uporabo VKR.

Po 6. členu ZDavPR, je potrebno davčnemu organu za vsak poslovni prostor sporočiti naslednje podatke:

- davčno številko zavezanca,
- oznako poslovnega prostora (ki jo zavezanec definira v internem aktu),
- identifikacijsko oznako stavbe, kjer se nahaja poslovni prostor, kot je določena v registru nepremičnin in naslov, če gre za nepremični objekt,
- naslov poslovnega prostora, če zavezanec izdaja račune v nepremičnem poslovnem prostoru,
- vrsto poslovnega prostora v primeru premičnega objekta,
- podatek o proizvajalcu ali vzdrževalcu programske opreme za izdajanje računov,
- datum začetka veljavnosti podatkov, ki se sporočajo.

Dne 15.08.2015 je v veljavo stopil Pravilnik o izvajanju Zakona o davčnem potrjevanju računov, ki podrobneje ureja izvajanje ZDavPR: vsebino, postopek pridobivanja in uporabo namenskega digitalnega potrdila, način ustvarjanja, dolžino in obliko zapisa EOR, dolžino in obliko zapisa ZOI, vsebino in obliko sporočil z obveznimi podatki o računu, vrste poslovnih prostorov zavezanca, vsebino in obliko sporočila za pošiljanje podatkov o poslovnih prostorih zavezanca, protokole in varnostne mehanizme za izmenjavo podatkov, model uporabe, pri katerem se za pošiljanje in podpisovanje sporočil uporablja centralni informacijski sistem zavezanca, model uporabe, pri katerem se pošiljanje in podpisovanje elektronskih sporočil izvaja posamično na elektronskih napravah za izdajo računov, standardna sporočila o napakah in protokole postopkov v primeru napak ter vsebino in obliko obvestila o obveznosti izdaje računa in obveznosti kupca, da prevzame in zadrži izdani račun (Pravilnik o izvajanju Zakona o davčnem potrjevanju računov).

3.3.1 Gotovinsko poslovanje

Gotovinsko poslovanje je zelo razširjeno in se pojavlja predvsem v storitveni dejavnosti (gostinstvo, frizerstvo, popravila in storitve pri stranki doma, itd.). Zavezanci se plačilu davčne obveznosti največkrat izognejo na način, da ne izdajo računa, priredijo podatke o prihodkih, prikrijejo dejanski promet, izdajo račun s samo nekaj postavkami.

Gotovinsko poslovanje je na podlagi 4. točke 2. člena ZDavPR, določeno kot »plačilo z bankovci in kovanci, ki so v obtoku kot plačilno sredstvo; drugi načini plačila, ki niso neposredna nakazila na transakcijski račun, odprt pri ponudniku plačilnih storitev, plačila s plačilno ali kreditno kartico, čekom in drugi podobni načini plačila (s kuponci, bitcoini, Moneto, poštne nakaznice, plačilo po povzetju ...)«. V kolikor gre za gotovinsko

plačevanje, so davčni zavezanci dolžni račune poslati v potrditev FURS-u, elektronsko preko davčnih blagajn ali VKR.

Podatki kažejo, da se največ davčnih utaj zgodi pri gotovinskem poslovanju, ker promet davčnih zavezancev velikokrat ni prikazan v poslovnih knjigah. Davčni organi tako nimajo ustreznega pregleda v promet davčnega zavezanca, saj nimajo verodostojnih kontrolnih podatkov o gotovinskih plačilih. Na ta način zavezanci lažje prikrivajo svoj dejanski promet. Neevidentirano gotovinsko poslovanje se tako širi po celotni dobavni in produkcijski verigi, saj se takšnemu načinu poslovanja prilagajajo tudi ostali dobavitelji in zaposleni. Nadzor davčnih organov nad gotovinskim poslovanjem in odkrivanje kršitev zakonodaje oz. davčnih utaj je težje (Vlada RS, 2011, str. 1).

O negotovinskem poslovanju lahko govorimo, kadar je obveznost/račun v celoti poravnan na naslednje načine:

- z univerzalnim UPN nalogom,
- s položnico na bančnem ali poštnem okencu,
- s položnico preko spletne banke,
- pri kompenzacijah ali pobotih,
- pri nekaterih vrstah poslovanja s tujino, ki so opredeljene v 2. odstavku 3. člena ZDavPR,
- s plačilom preko PayPal (Roblek, 2015).

Za razliko od gotovinskega poslovanja je pri nakazilu na transakcijski račun preglednost nad poslovanjem veliko večja. Davčni organ lahko preveri promet davčnega zavezanca z vpogledom v transakcijski račun, kjer so vidni vsi denarni prilivi. V tem primeru je prikrivanje prometa težje (Vlada RS, 2011, str. 1).

Za nadzor nad izvajanjem tega zakona je pristojen davčni organ in Tržni inšpektorat RS (v nadaljevanju TIRS). Sankcije v primeru kršitev zakona so opredeljene v ZDavPR v 18., 19. in 20. členu. Kazni se gibljejo od 2.000 pa vse do 75.000 €. V posebej hudih kršitvah pa je kazen lahko tudi do 150.000 €.

3.3.2 Zavezanci za davčno potrjevanje računov

Potrjevanje računov pri FURS-u je obvezno za vse subjekte, ki pri opravljanju dejavnosti izdajajo račune oz. prejmejo plačilo v gotovini ter so dolžni voditi poslovne knjige. Med zavezance tako spadajo vsi zavezanci za DDV, razen ko obveznost izključuje 143. člen Pravilnika o izvajanju ZDDV-1 (npr. prodaja vozovnic, kart in žetonov v potniškem prometu; znamk, vrednotnic in obrazcev v poštnem prometu; vplačila za udeležbo v igrah na srečo itd.). Po ZDavPR prav tako računov ni potrebno potrjevati kmetom pavšalistom za transakcije osnovne kmetijske in gozdarske dejavnosti in osebam, ki opravljajo osebno

dopolnilno delo. Izjema pa so tudi tuji zavezanci, ki dobavljajo blago ali opravljajo elektronske, telekomunikacijske storitve končnim kupcem v Sloveniji (Prezelj, 2015).

Za namene izvajanja postopka davčnega potrjevanja računov mora zavezanec:

- Zagotoviti možnost elektronskega podpisovanja podatkov o računih in spletno povezavo s FURS-om. Zavezanci, ki so pred davčnimi blagajnami uporabljali napravo s programsko opremo za izdajanje računov, so jo morali nadgraditi, da omogoča elektronsko podpisovanje in pošiljanje računov na FURS.
- Pridobiti namensko digitalno potrdilo za podpisovanje računov. Potrdilo pravni subjekt pridobi z oddajo vloge preko portala e-Davki in velja 5 let (Velikonja, 2016).
- Sprejeti interni akt, v katerem se določi pravila za zaporedno številčenje računov, poslovne prostore ter način izvajanja postopka potrjevanja računov v primerih, ko so računi izdani z vezano knjigo računov.
- Davčnemu organu sporočiti podatke o vseh poslovnih prostorih, v katerih izdaja račune ter podatke o proizvajalcu, vzdrževalcu programske opreme za izdajanje računov (Prezelj, 2015).

3.4 Prednosti in slabosti davčnih blagajn

Uvedba davčnih blagajn prinaša tako prednosti kot tudi slabosti. Pri novih elektronskih registrskih blagajnah ni možnega naknadnega spreminjanja in brisanja računov. To bo povečalo prihodke v državno blagajno. »On-line« sistem omogoča, da lahko davčni zavezanec za izdajo računa uporablja katerokoli elektronsko napravo (osebni, prenosni, tablični računalnik, pametni telefon), ki ima omogočen dostop do interneta. S tem davčni zavezanci pridobijo boljšo preglednost nad poslovanjem. FURS bo imel sedaj na voljo vse podatke o izdanih računih zavezancev, ki so bila plačana z gotovino. To jim omogoča pregledno evidenco in enostavnejši davčni nadzor. Potrošniki pa lahko preverijo, če je bil izdan račun ustrezno potrjen s strani FURS-a. Več slabosti pa davčne blagajne predstavljajo davčnim zavezancem. Le te predstavljajo dodatne stroške, za delovanje sistema je potrebna neprekinjena internetna povezava in glede na to, da gre za nov sistem, lahko pride do številnih težav in nejasnosti (Ministrstvo za finance RS, 2015). Še vedno pa obstaja tveganje, da davčni zavezanec računa ne izda. Prednosti in slabosti so predstavljene tudi v Tabeli 2.

Tabela 2: Prednosti in slabosti sistema davčnih blagajn

PREDNOSTI	SLABOSTI
Naknadno prirejanje računov ni več mogoče.	Potreben je stalen dostop do interneta.
»On-line« sistem.	Tveganje neizdaje računov.

se nadaljuje

Tabela 2: Prednosti in slabosti sistema davčnih blagajn (nad.)

FURS razpolaga s podatki o izdanih računih, plačanih z gotovino.	Nedelovanje davčnih blagajn ob prekinitvi internetne povezave.
Enostavnejši davčni nadzor nad gotovinskim poslovanjem.	Začetne nejasnosti pri uvedbi davčnih blagajn.
Dvig stopnje razvitosti e-poslovanja v državi.	Dodatni stroški za davčne zavezance.
Ustreznost računa lahko preverijo tudi potrošniki.	
Razvoj IT trga.	
Boljša preglednost nad poslovanjem.	

Povzeto in prirejeno po Ministrstvo za finance RS, Akcijski načrt uvedbe davčnih blagajn v RS, 2015, str.6.

4 ANALIZA UVEDBE DAVČNIH BLAGAJN V SLOVENIJI - NA PRIMERU STORITVENIH PODJETIJ

4.1 Metodologija

V magistrski nalogi se osredotočam na deduktivni raziskovalni pristop, kar pomeni, da bom teoretična spoznanja o davčnih utajah, sivi ekonomiji in uvedbi davčnih blagajn nadgradila še z raziskavo (Bregar, Ograjenšek, & Bavdaž, 2005). Ker predvidevam, da je siva ekonomija v večji meri prisotna v storitvenih dejavnostih, sem se odločila, da v prvem delu raziskave analiziram različna storitvena podjetja, ki poslujejo z gotovino. Osredotočila sem se na naslednje dejavnosti: gostinstvo, cvetličarstvo, frizerstvo, avtomobilska dejavnost itd. V drugem delu raziskave sem raziskala ter preučila še odnos potrošnikov do sive ekonomije. S pomočjo raziskave želim odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja, ki jih predstavljam v nadaljevanju.

Odločila sem se za zbiranje primarnih podatkov s pomočjo anketiranja. Gre za kvantitativno raziskovanje, saj so vprašanja zaprtega tipa, kar pomeni, da jih je lažje statistično obdelati. Za zmanjšanje neodgovorov sem anketi oblikovala na anketirancu prijazen in razumljiv način, zato ne vidim omejitev pri izpolnjevanju (Bregar et al., 2005).

Moj cilj je ločeno anketirati približno 100 potrošnikov in 100 storitvenih podjetij. Anketiranje bo potekalo preko spletne strani EnKlikAnketa. Pri takšni obliki raziskovanja, vidim problem v večjem številu neizpolnjenih (nepripravljenost na izpolnjevanje) ali nepopolno izpolnjenih anket, predvsem pri storitvenih podjetjih. V kolikor bom imela premalo izpolnjenih vprašalnikov, se bom anketiranja lotila še na terenu. Zbrane primarne podatke bom dopolnila z iskanjem sekundarnih podatkov.

Anketa, pripravljena za storitvena podjetja, je strukturirana na način, da izvem, katera podjetja (glede na velikost) so imela največ težav z uvedbo davčnih blagajn ter s kakšnimi težavami so se srečevala. Zanimajo me tudi enkratni in mesečni stroški, ki so nastali zaradi

uvedbe novega ZDavPR. Glede na to, da se vprašanja navezujejo na težave in stroške pri uvedbi davčnih blagajn, sklepam, da to najbolj poznajo vodje in direktorji podjetij, s katerimi pa je težje vzpostaviti stik, predvsem pri večjih podjetjih. V kolikor anketa ne bo prišla v prave roke, se lahko pojavi problem nevrnjenih vprašalnikov. Če bo vzorec storitvenih podjetij premajhen, se bom lotila tudi terenskega raziskovanja. Mislim, da bo osebni stik naredil večji vtis in zanimanje za izpolnitev ankete. Anketa je anonimna, sestavljena iz desetih vprašanj in petih podvprašanj, z že podanimi odgovori.

Z naslednjo anketo, ki se nanaša na potrošnike, pa želim raziskati, kakšen je njihov vpliv na sivo ekonomijo, izvedeti, kako so seznanjeni s pomembnostjo izdaje in posledično jemanjem računov. Anketirala sem potrošnike različnih starostnih skupin, s tem da sem ciljala na srednji starostni razred, v starosti od 30 do 50 let. Menim, da so ti potrošniki najbolj zanimivi za državo, saj uporabljajo različne storitve in so nagnjeni k obsežnejšemu zapravljanju (vrhunec življenjskega cikla). Prav tako moram biti pozorna na odgovore potrošnikov do 30 let, saj je njihovo razmišljanje pomembno za nadaljno stanje gospodarstva. Glede na to, da gre za anonimno anketiranje, menim, da bodo potrošniki podali iskrene in resnične odgovore. Anketa je kratka, sestavljena iz sedmih vprašanj.

Z anketo pridobljene podatke sem statistično obdelala s pomočjo programa SPSS ter povzela ključne ugotovitve, ki jih predstavljam v nadaljevanju. Oba anketna vprašalnika in vsi SPSS izpisi se zaradi preobsežnosti nahajajo v Prilogah 2, 3 in 5, 6.

4.2 Raziskovalna vprašanja

Vezano na problem sive ekonomije in davčnih utaj, katere sem predstavila v teoretičnem delu magistrske naloge, sem si zastavila štiri ključna raziskovalna vprašanja:

- So imela storitvena podjetja z uvedbo davčnih blagajn kakšne težave?
- Ali se potrošniki zavedajo pomembnosti izdaje in jemanja računov?
- Ali so finančne koristi davčnih blagajn večje od stroškov (na ravni države)?
- Ali bo uvedba davčnih blagajn zmanjšala sivo ekonomijo?

Vprašanja sem analizirala na podlagi rezultatov, pridobljenih s pomočjo ankete in že obstoječih virov, sekundarnih podatkov. V nadaljevanju predstavljam ključne ugotovitve, vezane na posamezno raziskovalno vprašanje.

4.2.1 So imela storitvena podjetja z uvedbo davčnih blagajn kakšne težave?

Za začetek predstavljam razdelitev podjetij v velikostne razrede, na podlagi Zakona o gospodarskih družbah (Ur.l. RS, št. 65/09-UPB, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13-odl. US, 82/13, 55/15 in 15/17, v nadaljevanju ZGD-1). Posamezni velikostni razredi družb, so predstavljeni v Tabeli 3 (podatki veljajo od leta 2016 dalje).

Za uvrstitev v določeni velikostni razred je potrebno izpolniti vsaj dva pogoja (od treh). Družba pa lahko tudi prehaja med razredi, v kolikor v dveh zaporednih poslovnih letih na bilančni presečni dan preseže zgornje meje dveh pogojev.

Tabela 3: Velikostni razredi družb po ZGD-1

Družba	Povprečno št. zaposlenih	Čisti prihodki od prodaje (v €)	Vrednost aktive na presečni dan (v €)
Mikro	<10	<700.000	<350.000
Majhna	<50	<8.000.000	<4.000.000
Srednja	<250	<40.000.000	<20.000.000
Velika	>250	>40.000.000	>20.000.000

Povzeto in prirejeno po Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), 55.člen.

Pred začetkom anketiranja storitvenih podjetij sem se vprašala, do kakšnih težav lahko sploh pride ob uvedbi davčnih blagajn? Po mojem mnenju že sama uvedba davčnih blagajn za podjetja predstavlja neko dodatno obveznost oz. skrb, v smislu preučiti zakonodajo, se seznaniti z novostmi, izbrati najboljšega ponudnika programske opreme itd. Prav tako pa predstavlja tudi dodatni strošek za podjetje. Mislim, da so največ težav pri uvedbi davčnih blagajn imela mikro in manjša podjetja, ki računov ne izdajajo vsak dan in so predhodno uporabljala klasično blagajno, brez internetne povezave oz. VKR. Menim, da podjetjem največjo težavo predstavljajo dodatni stroški, ki so nastali zaradi uvedbe davčnih blagajn. Problem je, ker je strošek nakupa programske in tehnične opreme prevelik na uporabnika oz. davčne zavezanca. To pomeni, da se povečuje nekonkurenčnost tistih, ki delujejo pošteno in izdajajo račune.

Anketirala sem storitvena podjetja, ki opravljajo različne dejavnosti. Ciljala sem predvsem na dejavnosti, kjer je v večji meri prisotno gotovinsko poslovanje, kot so gostinstvo, cvetličarstvo, frizerstvo in trgovina.

Metodologija. V primeru moje raziskave, vezane na raziskovalno vprašanje: So imela storitvena podjetja z uvedbo davčnih blagajn kakšne težave?, statistično enoto proučevanja predstavlja posamezno storitveno podjetje. Populacijo predstavljajo vsa storitvena podjetja v Sloveniji, ki uporabljajo davčno blagajno in poslujejo z gotovino. Zaradi prevelikega obsega populacije sem se odločila, da anketo opravim na vzorcu storitvenih podjetij.

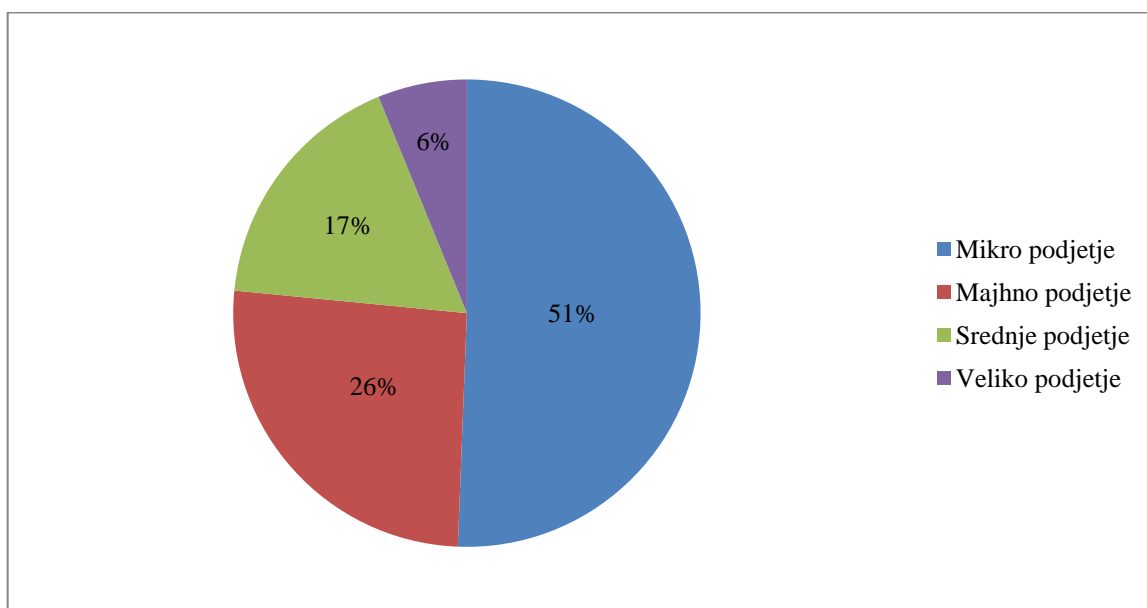
Anketiranje je potekalo preko spletne strani EnKlikAnketa, od 27.06.2018 do 06.08.2018. Povezavo do anketnega vprašalnika sem poslala približno 200 storitvenim podjetjem (različnih dejavnosti). Vrnjenih sem dobila 60 anket. Od tega je bilo pravilno izpolnjenih 54 vprašalnikov, ostalih 6 podjetij pa ankete ni izpolnilo do konca. Neodgovor spremenljivke se je največkrat pojavil pri vprašanju, ki se nanaša na stroške. Najverjetneje

zaposleni, ki je izpolnjeval anketo, ni imel pravih podatkov. Glede na majhnost vzorca sem se odločila še za terensko anketiranje. Osebno sem obiskala 21 podjetij, s katerimi smo skupaj izpolnili anketni vprašalnik. Raziskovalni vzorec torej predstavlja 81 storitvenih podjetij.

Pri rezultatih ankete sem posebno pozornost namenila težavam, s katerimi so se soočala storitvena podjetja, stroškom in odnosu do sive ekonomije ter dela na črno. Analizo sem izvedla s pomočjo programa SPSS, s pomočjo deskriptivne statistike oz. funkcije »Frequencies« in »Crosstabs«.

Rezultati in ugotovitve. Prvi dve vprašanji se nanašata na velikost podjetja in storitveno dejavnost. Podjetja so razdeljena po velikostnih razrednih, glede na število zaposlenih. Na vprašanja so odgovorili vsi anketiranci. Slika 6 predstavlja strukturo anketiranih storitvenih podjetij. Kot vidimo, je vzorec sestavljen iz 41 ali 50,6 % mikro podjetij (do 10 zaposlenih), 21 ali 25,9 % majhnih podjetij (do 50 zaposlenih), 14 oz. 17,3 % srednje velikih podjetij (do 250 zaposlenih) in 5 ali 6,2 % velikih podjetij (nad 250 zaposlenih).

Slika 6: Struktura anketiranih storitvenih podjetij po velikosti



Velikostna struktura vzorca storitvenih podjetij je pričakovana, v primerjavi s celotnim deležem podjetij, ki poslujejo v Sloveniji. Po podatkih SURS-a iz leta 2016, je v Sloveniji, glede na število zaposlenih največ mikro podjetij, in sicer 186.438 oz. 95,1 %, majhnih podjetij je 7.268 oz. 3,7 %, srednjih 2.027 oz. 1,0 % in 339 oz. 0,2 % je velikih podjetij (Statistični urad Republike Slovenije, 2016b).

Tabela 4: Struktura podjetij v Sloveniji, po velikostnih razredih, v letu 2016

Velikost podjetja	Število podjetij v letu 2016
Mikro podjetje (do 10 zaposlenih)	186.438
Majhno podjetje (do 50 zaposlenih)	7.268
Srednje podjetje (do 250 zaposlenih)	2.027
Veliko podjetje (nad 250 zaposlenih)	339
Skupaj	196.072

Vir podatkov: Statistični urad Republike Slovenije, Število podjetij: Podjetja po pravnoorganizacijski obliki in velikosti glede na število oseb, ki delajo, Slovenija, letno, 2016b.

Največ anketiranih podjetij deluje v dejavnosti gostinstva, ti predstavljajo 25,9 % vseh anketiranih podjetij. 19 oz. 23,5 % podjetij opravlja avtomobilsko dejavnost. Nato sledi cvetličarstvo z 17 oz. 21,0 % anketiranih podjetij in trgovska dejavnost z 10 ali 12,3 %. Delež podjetij ostalih dejavnosti je manjši od 10,0 % (frizerstvo, kozmetične storitve, keramičarstvo, električarske storitve). Struktura podjetij po storitveni dejavnosti je predstavljena v Tabeli 5.

Tabela 5: Kontingenčna tabela med storitveno dejavnostjo in velikostjo podjetja

Dejavnost	Velikost podjetja				Skupaj	
	Mikro	Majhno	Srednje	Veliko	Frekvenca	%
Gostinstvo	9	7	5	0	21	25,9
Avtomobilaska dejavnost	8	4	5	2	19	23,5
Cvetličarstvo	10	7	0	0	17	21,0
Trgovska dejavnost	2	2	3	3	10	12,4
Frizerstvo	6	0	1	0	7	8,6
Kozmetične storitve	3	1	0	0	4	4,9
Električarske storitve	2	0	0	0	2	2,5
Keramičarstvo	1	0	0	0	1	1,2
Skupaj	41	21	14	5	81	100,0

V naslednjem vprašanju sprašujem storitvena podjetja, kakšen delež strank plačuje z gotovino. Kot vidimo iz Tabele 6, je največ anketirancev izbralo odgovor od 41 do 60 % potrošnikov plača z gotovino. Največji delež plačil v gotovini je bil prisoten v dejavnosti gostinstva.

Tabela 6: Delež strank, ki plača z gotovino, s frekvenco in deležem (%)

Delež gotovinskih plačil	Frekvenca	%
do 20 %	1	1,2
od 21 do 40 %	14	17,3
od 41 do 60 %	32	39,5
od 61 do 80 %	27	33,3
od 81 do 100 %	7	8,6
Skupaj	81	100,0

Potrošnikov način plačila je odvisen od storitvene dejavnosti in zneska ter od tega, koliko denarja nosijo potrošniki v denarnici. V primeru plačila nižje vrednosti je večja verjetnost za plačilo z gotovino. V Sloveniji je gotovina zelo priljubljena, saj se po raziskavi Evropske centralne banke uvrščamo na prvo mesto po deležu oseb (23,0 %), ki ima doma v gotovini shranjenih več kot 1.000 €. Prvi pa smo tudi v deležu vprašanih (47,0 %), ki imajo pri sebi vsaj en bankovec višje vrednosti (Esselink & Hernández, 2017, str. 42).

Storitvena podjetja večinoma preferirajo plačevanje z gotovino, nekateri celo ob plačilu z gotovino ponudijo dodaten popust. Plačevanje strank preko transakcijskega računa za podjetja pomeni dodaten strošek v obliki provizije, ki jo morajo plačati banki posrednici.

Lahko ugotovimo, da so plačila z gotovino še vedno prevladujoča. Na podlagi raziskave Mastercarda znaša delež gotovinskih plačil v Sloveniji 65,0 % (Jug, 2017). Kljub temu pa zadnja leta uspešno rastejo spletne trgovine in s tem tudi negotovinsko, digitalno plačevanje. V Sloveniji napovedujejo visoko rast števila negotovinskih plačil, iz 350 mio € v letu 2016 na 503 mio € v letu 2025. Posledično postajajo priljubljene alternativne metode plačil, kot so e-denarnica, Moneta, itd (Čebokli, 2016).

Naslednji vprašanji se nanašata na vrsto blagajne, ki so jo storitvena podjetja uporabljala pred uvedbo davčnih blagajn in katero uporabljajo danes. Na vprašanje je odgovorilo 79 anketiranih, kar pomeni, da sta dve podjetji prenehali z izpolnjevanjem ankete. Podjetja so imela možnost izbrati enega ali več odgovorov.

Iz Tabele 7 razberemo, da je bilo vseh vprašanih 79, od teh danes vsi uporabljajo davčno blagajno, vezano knjigo računov pa uporablja 3,8 % anketiranih podjetij. Od tistih, ki so prej uporabljali elektronsko blagajno (ti predstavljajo 68,4 % celotnega vzorca), danes vsi uporabljajo davčno blagajno. Vprašani, ki so prej uporabljali klasično blagajno, predstavljajo 29,1 % celotnega vzorca. Od teh vsi uporabljajo davčno blagajno, 4,3 % pa tudi vezano knjigo računov. Od tistih, ki so prej uporabljali VKR (predstavljajo 5,1 % celotnega vzorca), danes vsi uporabljajo davčno blagajno, 75,0 % pa tudi še naprej VKR.

Tabela 7: Kontingenčna tabela med vrsto blagajne pred uvedbo davčnih blagajn in danes

Blagajna pred uvedbo davčnih blagajn		Blagajna danes		Skupaj
		Davčna blagajna	Vezana knjiga računov	
Elektronska blagajna ¹	Frekvenca	54	0	54
	% pred	100,0 %	0,0 %	
	% danes	68,4 %	0,0 %	
Klasična blagajna	Frekvenca	23	1	23
	% pred	100,0 %	4,3 %	
	% danes	29,1 %	33,3 %	
Vezana knjiga računov	Frekvenca	4	3	4
	% pred	100,0 %	75,0 %	
	% danes	5,1 %	100,0 %	
Skupaj		79	3	79

Izmed 79 anketiranih, je samo 3,7 % storitvenih podjetij takšnih, ki uporabljajo VKR. Od teh jih 33,3 % VKR uporablja dnevno, 66,7 % pa nekajkrat mesečno. Vsa podjetja, ki danes uporabljajo VKR, so kot razlog za uporabo navedla izpad internetne povezave, eno podjetje pa VKR potrebuje za delo na terenu.

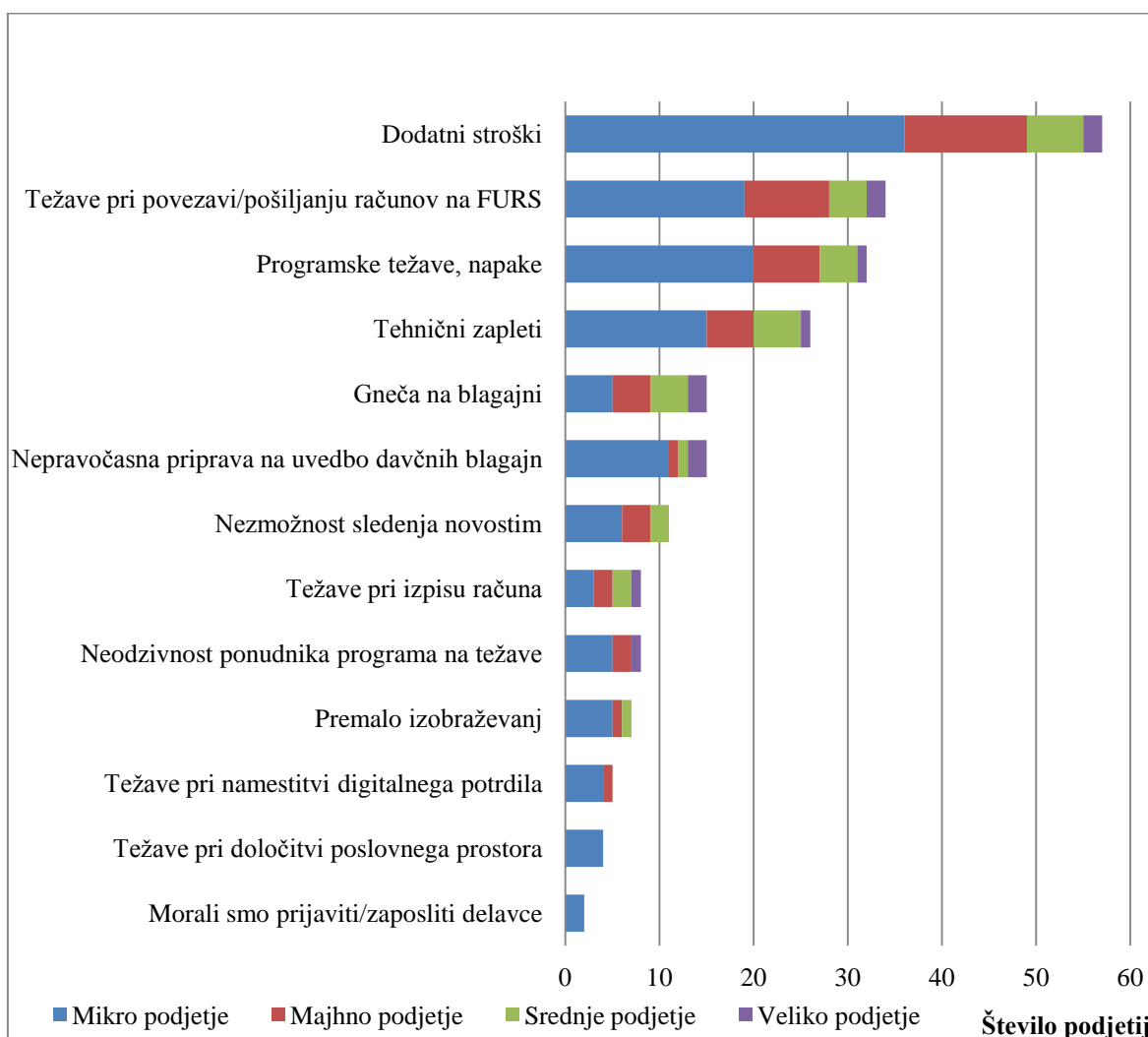
Iz raziskave lahko ugotovimo, da so vsa anketirana velika in srednja podjetja že pred uvedbo davčnih blagajn uporabljala elektronsko oz. računalniško registrsko blagajno, z internetnim dostopom. Večina mikro podjetij pa je uporabljala še klasično blagajno ali VKR. Uvedba davčnih blagajn je za mikro in manjša podjetja predstavljala večjo spremembo v poslovanju, kar je posledično pomenilo tudi višje stroške.

Z naslednjim vprašanjem sem preverila, kakšne težave so imela storitvena podjetja ob uvedbi davčnih blagajn. 26 oz. 32,9 % anketiranih podjetij pravi, da bistvenih težav niso imeli. Ostali pa so se s težavami že srečali. Anketiranci so lahko izbrali več možnih odgovorov.

Na Sliki 7 so predstavljene vse težave in njihov delež, glede na velikostni razred podjetja. Največjo težavo uvedbe davčnih blagajn storitvenim podjetjem predstavljajo dodatni stroški, ki so ob tem nastali. Ta odgovor je izbralo 57 ali 72,2 % vseh anketiranih podjetij. Stroški so imeli največji vpliv na mikro in majhna podjetja. 34 ali 43,0 % anketiranih je zaradi izpada internetne povezave že imelo probleme s povezavo oz. pošiljanjem računov na FURS. Pri srednjih in večjih podjetjih je to posledično pomenilo gnečo na blagajni. S programskimi težavami in napakami se je srečalo 40,5 % oz. 32 vprašanih, v večji meri mikro in majhna podjetja. Tehnični zapleti so bili prisotni v 32,9 % ali pri 26 podjetjih, največ pri mikro in srednjih podjetjih.

¹ Elektronska blagajna predstavlja računalniško registrsko blagajno, z internetno povezavo.

Slika 7: Težave storitvenih podjetij, zaradi uvedbe davčnih blagajn



Kot vidimo iz Slike 7 so se majhna in srednja podjetja pravočasno pripravila na uvedbo davčnih blagajn, mikro in velika podjetja pa so imela premalo časa za pripravo. Na podlagi sekundarnih virov, lahko povzamemo, da se je le 1/3 davčnih zavezancev pravočasno pripravila na uvedbo davčnih blagajn. Številni zavezanci so si davčne blagajne namestili šele prvi delovni dan, ko so bile zakonsko obvezne, čeprav jim je bil omogočen testni sistem že od septembra 2015. Ker so se prijave v sistem lotili prepozno, je posledično prišlo do številnih težav (Janežič Ambrožič, 2016). Nepravočasno pripravo podjetij na uvedbo davčnih blagajn lahko pripišemo delno tudi FURS-u, ki je uzakonil davčne blagajne ob nepravem času. Uporaba davčnih blagajn je obvezna od začetka leta (02.01.2016), kar lahko predstavlja problem za storitvena podjetja. Decembra imajo podjetja ogromno dela z zaključkom poslovnega leta in inventuro, zato ni najbolj primeren čas za menjavo sistema.

11 oz. 13,9 % anketiranih, od teh predvsem mikro in srednja podjetja, vidijo težavo v nezmožnosti sledenja novostim, in sicer zaradi kompleksnosti na področju zakonodaje in

pravil. Nov ZDavPR je dodal nove obvezne sestavine računa (oznaki EOR, ZOI in QR koda), zato je bilo potrebno spremeniti nastavitve tiskalnika. Od 79 vprašanih storitvenih podjetij je imelo težavo z izpisom računa 8 oz. 10,1 % podjetij. Od teh je bila večina velikih podjetij.

Ostale težave, kot so premalo izobraževanje, neodzivnost ponudnika programa, težave pri določitvi poslovnega prostora, namestitvi digitalnega potrdila pa je izbralo manj kot 10,0 % vprašanih. Zaposlitev novih delavcev je pomenila težavo v dveh mikro podjetjih.

Količinsko vidimo, da imajo mikro in manjša podjetja več različnih težav z uvedbo davčnih blagajn. Na podlagi analize lahko sklenemo, da je v izbranem vzorcu 79 storitvenih podjetij bilo 22 oz. 27,8 % takšnih, ki niso imeli težav ter 57 oz. 72,2 % takšnih, ki so imeli težave z uvedbo davčnih blagajn.

Vsi, ki so na prejšnje vprašanje odgovorili, da jim je uvedba davčnih blagajn povzročila težavo – dodatne stroške, so morali odgovoriti še na podvprašanja: Kateri dodatni (enkratni) stroški so nastali z uvedbo davčnih blagajn in v kakšnem znesku. Kot sem že zgoraj zapisala, so dodatni stroški najbolj prizadeli mikro in majhna storitvena podjetja.

FURS je ocenjeval, da bodo davčne blagajne prinesle podjetjem od 0–300 € enkratnih stroškov. Stroški se razlikujejo glede na skupino zavezancev in njihovo predhodno poslovanje. Zavezanec, ki so že prej uporabljali računalniške registrske blagajne (osebne, prenosne, tablične računalnike, pametne telefone, POS blagajne), z dostopom do interneta, so imeli najmanj stroškov. Že obstoječe programe so samo nadgradili s funkcionalnostjo izmenjave podatkov s FURS-om, kar pa naj bi bilo že vključeno v pogodbo o vzdrževanju blagajniških programov in jim ne predstavlja dodatnega stroška. Vsi ostali, ki pa prej še niso uporabljali računalniške registrske blagajne, pa so morali kupiti dodatne računalnike, tablice, z možnostjo dostopa do interneta, internetno povezavo in program za blagajniško poslovanje. FURS je ocenil, da naj bi bil strošek vstopa od 200–300 €. Stroški, povezani z uvedbo davčne blagajne, se priznajo kot davčno priznani odhodek, ki znižuje davčno osnovo. Pri nakupu računalniške opreme pa lahko zavezanec v letu nakupa uveljavi amortizacijsko stopnjo 50,0 % (Ministrstvo za finance RS, 2015, str. 7).

Na podlagi moje raziskave, poglejmo, kakšni so bili dejanski enkratni stroški uvedbe davčnih blagajn na izbranem vzorcu storitvenih podjetij. Vseh 57 anketiranih podjetij, ki so kot težavo izpostavili dodatne stroške, je odgovorilo na podvprašanja. Od tega je bilo 63,2 % mikro, 22,8 % majhnih, 10,5 % srednjih in 3,5 % velikih storitvenih podjetij. Možnih je bilo več odgovorov.

Iz Tabele 8 lahko razberemo, da so mikro in majhna podjetja imela največ stroškov povezanih s programsko opremo, dodatnimi računalniki in internetno povezavo. To je za njih predstavljalo velik strošek, saj pred uvedbo davčnih blagajn niso uporabljali

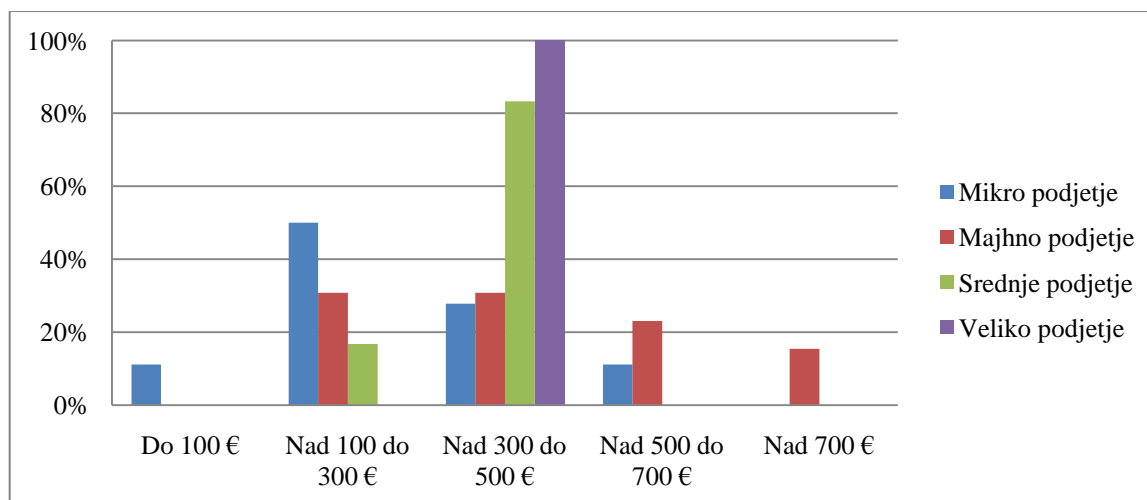
računalniških registrskih blagajn, kar pomeni, da so morali stare blagajne zamenjati za novejšje. Odgovor drugo sta izbrali dve podjetji. Srednje veliko podjetje je imelo strošek z nadgradnjo hitrosti internetne povezave. Veliko podjetje pa pravi, da je sedaj potrebna stalna kontrola nad zaposlenimi, kar vzame veliko dodatnega časa in denarja.

Tabela 8: Vrste enkratnih stroškov uvedbe davčnih blagajn, glede na velikost podjetja

Enkratni stroški uvedbe davčnih blagajn	Velikost podjetja				Skupaj
	Mikro	Majhno	Srednje	Veliko	
Programska oprema	34 94,4 %	11 84,6 %	1 16,7 %	0 0,0 %	46 80,7 %
Dodatni računalniki	31 86,1 %	9 69,2 %	5 83,3 %	2 100,0 %	47 82,5 %
Internetna povezava	25 69,4 %	5 38,5 %	0 0,0 %	0 0,0 %	30 52,6 %
Svetovanje, izobraževanje	2 5,6 %	3 23,1 %	2 33,3 %	2 100,0 %	9 15,8 %
Drugo	0 0,0 %	0 0,0 %	1 16,7 %	1 50,0 %	2 3,5 %
Skupaj	36 63,2 %	13 22,8 %	6 10,5 %	2 3,5 %	57

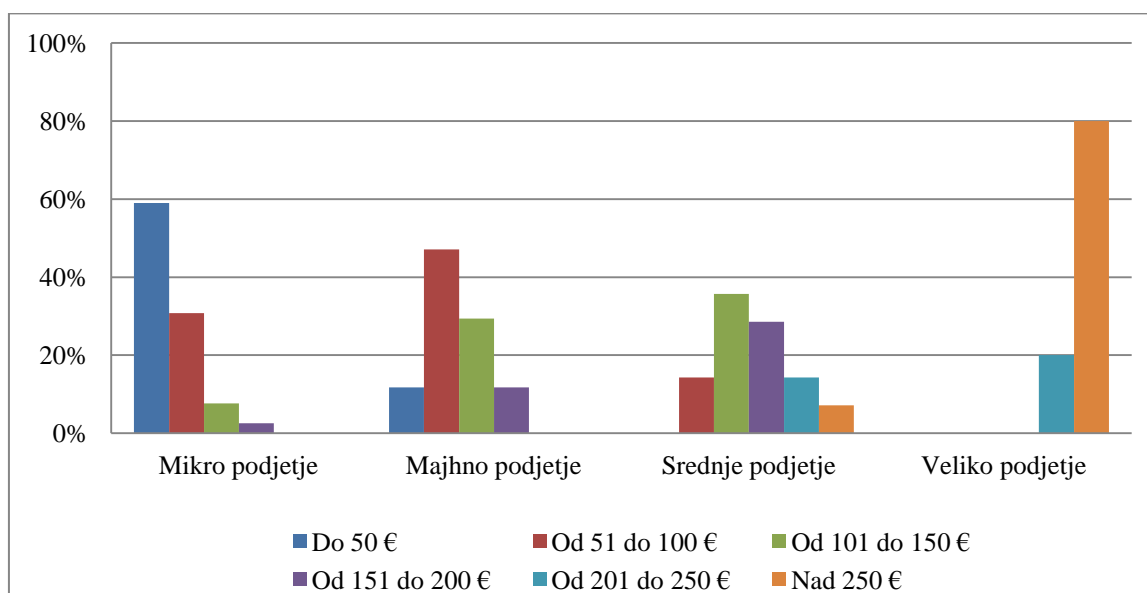
Kot vidimo iz Slike 8 je od vseh mikro podjetij, ki so imeli dodatne stroške, bilo 50,0 % takšnih z enkratnimi stroški od 100–300 € in 27,8 % mikro podjetij s stroški od 300–500 €. Pri velikih podjetjih so dodatni stroški predstavljali računalniki in svetovanje, znašali pa so od 300–500 €.

Slika 8: Enkratni stroški uvedbe davčnih blagajn, pri storitvenih podjetjih



Naslednje vprašanje je bilo namenjeno vsem anketirancem, vendar so štiri podjetja prenehala z izpolnjevanjem ankete. Vzorec predstavlja le še 75 storitvenih podjetij, od tega 52,0 % mikro, 22,7 % majhnih, 18,7 % srednjih in 6,7 % velikih podjetij. Kot vidimo iz Slike 9 ima 59,0 % anketiranih mikro podjetij do 50 € mesečnih stroškov, 30,8 % od 51 do 101 €, 7,7 % od 101 do 150 € in 2,6 % od 151 do 200 €. Pri majhnih podjetjih je največ, 47,1 % takšnih, ki imajo stroške od 51 do 100 €. Pri srednje velikih podjetjih ima 35,7 % vprašanih od 101 do 150 € mesečnih stroškov ter 28,6 % od 151 do 200 € stroškov. 80,0 % anketiranih velikih podjetij pa ima nad 250 € mesečnih stroškov. Lahko povzamemo, da z velikostjo podjetja naraščajo tudi mesečni stroški, povezani z davčnimi blagajnami. Pod mesečne stroške spada najem in vzdrževanje programske opreme.

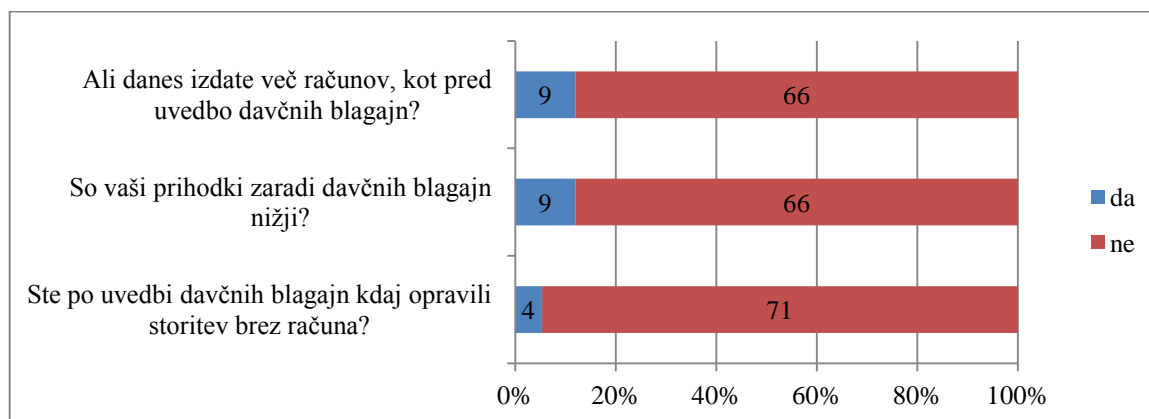
Slika 9: Mesečni stroški, povezani z davčnimi blagajnami, pri storitvenih podjetjih



Naslednja raziskava se nanaša na sklop vprašanj z možnimi odgovori da ali ne. V nadaljevanju bom predstavila rezultate vsakega izmed vprašanj.

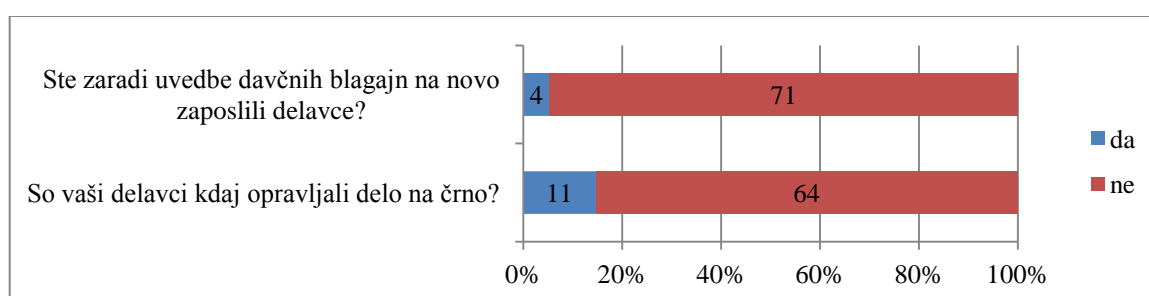
Kot kaže Slika 10, je 9 oz. 12,0 % anketiranih podjetij po uvedbi davčnih blagajn izdalo več računov kot pred uvedbo. Enak delež odgovorov je tudi na vprašanje, ali so vaši prihodki zaradi davčnih blagajn nižji. Večina, 88,0 % vprašanih, ima danes enake ali višje prihodke kot pred uvedbo davčnih blagajn. Iz tega lahko sklepamo, da večina anketiranih tudi pred uvedbo davčnih blagajn ni delovala v sivi ekonomiji oz. ni opravljala storitev brez računa. Ugotovili pa smo, da nekatera podjetja kljub uvedbi davčnih blagajn občasno še opravijo storitev brez računa. V moji raziskavi so bila takšna 4 mikro podjetja. Sklenemo lahko, da se po uvedbi davčnih blagajn neizdaja računa pojavlja večinoma le še v mikro podjetjih, kjer je manjše število zaposlenih in utaja davka lažje ostane prikrita. Večina, 94,7 % vprašanih pa posluje zakonsko ustrezno. Rezultati so prikazani na Sliki 10.

Slika 10: Izdaja računov po uvedbi davčnih blagajn, pri storitvenih podjetjih



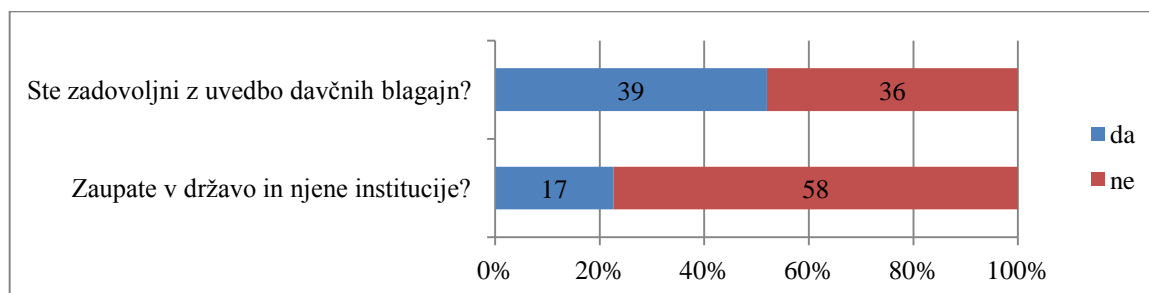
Od 75 anketiranih storitvenih podjetij je bilo 5,3 % takšnih, ki so zaradi uvedbe davčnih blagajn na novo zaposlili delavce. Od tega je bilo 75,0 % mikro podjetij in 25,0 % srednjih podjetij. Srednje veliko podjetje je v letu 2016 zaradi davčnih blagajn dodatno zaposlilo 5 novih delavcev, 2 mikro podjetji sta zaposlili po 2 dodatna delavca, 1 mikro podjetje pa 1 delavca. Na Sliki 11 vidimo, da 64 oz. 85,3 % podjetij delavcem ni ponudilo dela na črno.

Slika 11: Zaposlovanje in delo na črno v storitveni dejavnosti



Kot prikazuje Slika 12, je približno polovica vprašanih storitvenih podjetij zadovoljnih z uvedbo davčnih blagajn. Vendar je zaupanje v državo in njeno poslovanje zelo nizko, kar posledično pripelje do razmišljanj o davčnih utajah in sivi ekonomiji. 58 oz. 77,3 % anketiranih podjetij ne zaupa v državo in njene institucije.

Slika 12: Zadovoljstvo z davčnimi blagajnami in zaupanje v državo, pri podjetjih



Vezano na raziskovalno vprašanje lahko povzamem, da je uvedba davčnih blagajn storitvenim podjetjem prinesla številne težave, predvsem mikro in majhnim podjetjem. Največjo težavo so jim predstavljali dodatni stroški, ki so nastali ob tem. Gre za stroške povezane s programsko opremo, dodatnimi računalniki in vzpostavitvijo ali dograditvijo internetne povezave. Na splošno pa je večina, 52,0 % anketiranih podjetij, zadovoljnih z uvedbo davčnih blagajn.

4.2.2 Ali se potrošniki zavedajo pomembnosti izdaje in jemanja računov?

Dejstvo je, da mora ponudnik za vsako opravljeno storitev oziroma dobavo blaga izdati račun. Še večji vpliv na učinkovitost davčnih blagajn pa imajo potrošniki, katerih dolžnost je, da vzamejo račun. FURS je zato veliko pozornost namenil spodbujanju potrošnikov k jemanju, zahtevanju in preverjanju računov. Na podlagi tega so leta 2016 organizirali posebno nagradno igro »Vklopi razum, zahtevaj račun!«. Odziv potrošnikov na nagradno igro je bil zelo velik. V letu 2016 so potrošniki preverili več kot 21 mio računov, kar pomeni tri četrtine vseh izdajateljev računov, ki uporabljajo davčne blagajne. Mobilno aplikacijo, ki je potrebna za potrjevanje računov, pa si je preneslo kar 112.887 potrošnikov. FURS ocenjuje, da se je število nepotrjenih računov zmanjšalo tudi zahvaljujoč izpeljani nagradni igri. V prvih treh mesecih leta 2016 je bilo nepotrjenih računov 1,9 %, v drugi polovici leta pa le še 1,3 %. Na podlagi podatkov, ki jih je FURS prejel s pomočjo nagradne igre, so lahko izpeljali ciljno usmerjene nadzore in se osredotočili samo na zavezanca, pri katerih je tveganje za neizpolnjevanje davčne obveznosti večje. Glede na to, da so tveganja za neizdajanje računov v določenih dejavnostih večja, je FURS v letu 2017 omejil nagradno igro samo na visoko tvegana področja, ki so težje nadzorovana. Gre za dejavnosti, ki so opravljene na domu potrošnika in so težje izsledljiva: vodovodne inštalacije, keramične storitve, pleskarska dela, kozmetične storitve, varstvo otrok itd (Finančna uprava RS, 2017a).

Pomembnost izdaje in jemanja računa pri potrošnikih sem preverila na podlagi ankete, ki se nahaja v prilogi in jo predstavljam skupaj z odgovori in ugotovitvami v nadaljevanju.

Metodologija. V primeru moje raziskave, vezane na raziskovalno vprašanje: Ali se potrošniki zavedajo pomembnosti izdaje in jemanja računov, statistično enoto proučevanja predstavlja posamezen potrošnik. Populacijo predstavljajo vsi potrošniki v Sloveniji, različnih starosti. Zaradi prevelikega obsega populacije sem se odločila, da anketo opravi na vzorcu potrošnikov.

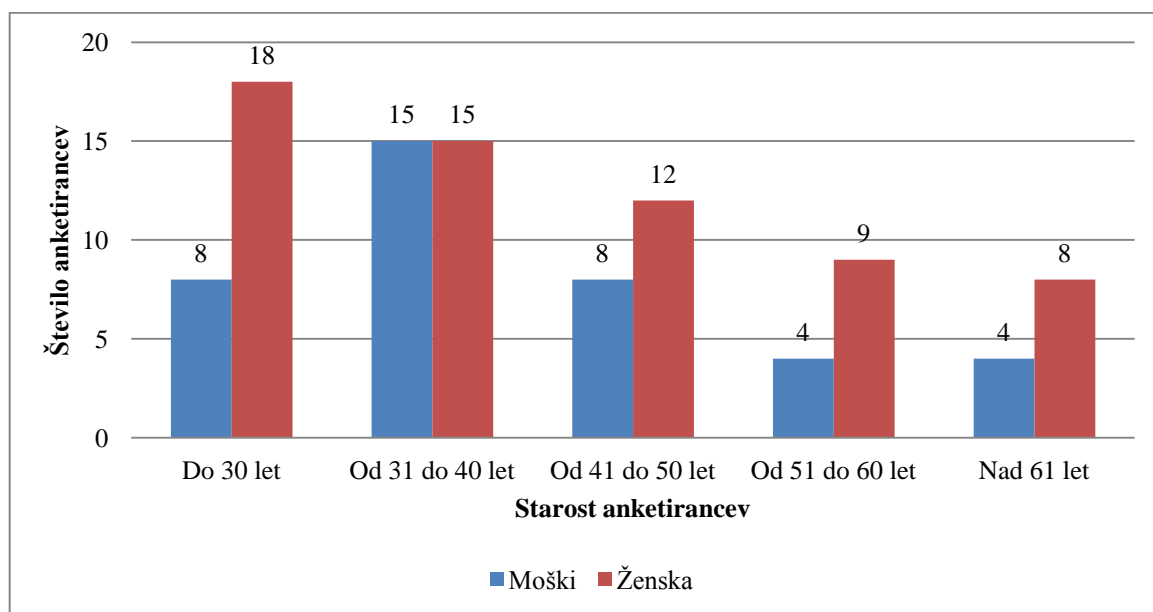
Anketiranje je potekalo preko spletne strani EnKlikAnketa, od 26.06.2018 do 01.08.2018. V vzorec sem naključno izbrala približno 250 potrošnikov (različnih starosti), ki sem jim posredovala povezavo do ankete. Vrnjenih sem dobila 108 anket, od tega je bilo 7 takšnih, ki so bile pomanjkljivo izpolnjene (neodgovor spremenljivke) in sem jih izločila iz analize. Vsi izločeni anketiranci so zaključili z izpolnjevanjem ankete pri vprašanju številka pet,

kjer je navedenih več vprašanj in potrebnega malo več časa, kar pa jih je očitno odvrnilo od nadaljnjega izpolnjevanja. Vzorec torej predstavlja 101 potrošnik. V tem primeru gre za velik vzorec in lahko svoje rezultate posplošim na celotno populacijo oz. potrošnike Slovenije.

Pri rezultatih ankete sem posebno pozornost namenila navadam in razmišljanju potrošnikov o jemanju računov in sivi ekonomiji. Analizo sem izvedla s pomočjo programa SPSS, na podlagi deskriptivne statistike in sicer funkcije »*Frequencies*« in »*Crosstabs*«.

Rezultati in ugotovitve. Za začetek si pogledjmo, kakšna je starostna struktura in spol anketiranih potrošnikov. Vzorec 101 potrošnik predstavlja 39 oseb oz. 38,6 % moškega spola in 62 oseb oz. 61,4 % predstavnic ženskega spola. Starost anketirancev je precej raznolika. Največ anketirancev sodi v prvi dve starostni skupini do 40 let. V prvo skupino do 30 let sodi 26 oz. 25,7 % potrošnikov, v skupino od 31 do 40 let pa 30 oz. 29,7 % potrošnikov. V starosti od 41 do 50 let je 20 oz. 19,8 % anketiranih potrošnikov, od 51 do 60 let pa 13 oz. 12,9 % anketiranih. Najmanj anketiranih potrošnikov je starih nad 61 let, in sicer 12 oz. 11,9 % potrošnikov. Celotna struktura je prikazana tudi na Sliki 13.

Slika 13: Spol in starostna struktura anketiranih potrošnikov



Naslednje vprašanje se nanaša na pomembnost izdaje računa. Na vprašanje, kako pomembno se vam zdi, da za opravljeno storitev prejmete račun, je 44 oz. 43,6 % vprašanih potrošnikov odgovorilo zelo pomembno, 44 oz. 43,6 % pomembno, ostalim 13 oz. 12,8 % potrošnikom pa se prejem računa ne zdi pomemben. Rezultati so prikazani v Tabeli 9.

Na podlagi naslednjega vprašanja sem želela preveriti, kako pogosto potrošniki vzamejo račun. Kot primer sem navedla, da potrošnik dnevno dobi 5 računov, zanima pa me, koliko računov potem dejansko vzame. Iz rezultatov, ki so prikazani v Tabeli 9, vidimo, da več kot polovica vprašanih vzame vseh pet računov. Odgovora, da anketiranec računa ne vzame, ni bilo.

Tabela 9: Kontingenčna tabela med pomembnostjo prejema in pogostostjo jemanja računov

Pomembnost prejema računov		Pogostost jemanja računov					Skupaj
		5	4	3	2	1	
Zelo pomembno	Frekvenca	33	9	2	0	0	44
	% pogostost	64,7	39,1	11,1	0,0	0,0	43,6
Pomembno	Frekvenca	15	13	12	4	0	44
	% pogostost	29,4	56,5	66,7	57,1	0,0	43,6
Nepomembno	Frekvenca	3	1	4	3	2	13
	% pogostost	5,9	4,3	22,2	42,9	100,0	12,8
Skupaj	Frekvenca	51	23	18	7	2	101
	% pogostost	50,5	22,8	17,8	6,9	2,0	100,0

V kolikor primerjamo odgovore na vprašanji, glede pomembnosti in pogostosti jemanja računov, vidimo, da sta spremenljivki med seboj povezani. V kolikor je potrošnikom zelo pomembno ali pomembno za opravljeno storitev prejeti račun, je tudi pogostost jemanja računov višja. Iz rezultatov lahko ugotovimo, da so potrošniki pripravljeni vzeti račun in večina je takšnih, ki vzame vse račune.

V nadaljevanju pogledimo, kakšni so vzroki, da potrošniki vzamejo račun. V anketnem vprašalniku sem zaradi lažjega izpolnjevanja ankete že navedla možne odgovore. Prav tako pa sem kot možnost dodala odgovor drugo, v kolikor bi se našel še kakšen dodaten razlog. Kot lahko vidimo iz Tabele 10, je kar 85 oz. 84,2 % vprašanih za najpogostejši razlog izbralo garancijo. Potrošniki vzamejo račun tudi zato, da lahko preverijo pravilnost zaračunanega. Ta odgovor je izbralo 58,4 % anketirancev.

Zanimiva pa se mi zdi pogostost odgovora, da račun vzamejo zaradi inšpekcije. Takšnih odgovorov je bilo 43, kar pomeni da je ta razlog izbralo 42,6 % anketiranih. Potrošnike torej skrbi, da bi zaradi nezadržanega računa morali plačati kazen. Nov ZDavPR v 17.členu določa, da mora potrošnik vzeti račun in ga zadržati po izhodu iz poslovnega prostora ter ga na zahtevo predložiti pooblaščenim osebam davčnega organa, drugače lahko ta kupcu izreče globo v višini 40,0 €. Kot vidimo, je omenjeni ukrep FURS-a koristen in ima pomemben vpliv na potrošnike. Eden izmed anketiranih je kot razlog izbral opcijo drugo in navedel, da račune vzame zaradi rednega spremljanja mesečne porabe. Ostali možni odgovori pa so predstavljeni v Tabeli 10.

Tabela 10: Glavni razlogi za jemanje računov s frekvenco in deležem (%)

Glavni razlogi za jemanje računov	Frekvenca	%
Višji znesek računa	24	7,6
Garancija	85	27,0
Sodelovanje v nagradni igri	4	1,3
Pravilnost zaračunanega	59	18,7
Pravilen obračun DDV	6	1,9
Uvedba davčnih blagajn	12	3,8
Inšpekcija, kazni	43	13,7
Zmanjšanje sive ekonomije	11	3,5
Ugodnosti na računu	26	8,3
Vzamem avtomatsko	41	13,0
Ne vzamem	3	1,0
Drugo	1	0,3
Skupaj	315	100,0

Naslednje vprašanje je sestavljeno iz sklopa vprašanj, na katere je možno odgovoriti z da ali z ne. Nekatera vprašanja sem primerjala s pomembnostjo jemanja računov, da lahko lažje opišem obnašanje oziroma razmišljanje potrošnikov.

S pomočjo Tabele 11 vidimo, da polovica oz. 49,5 % anketiranih potrošnikov tudi po uvedbi davčnih blagajn ni prejela računov. To pomeni, da siva ekonomija še vedno ostaja prisotna in da je nadzor gotovinskega poslovanja s strani FURS-a kljub uvedenim davčnim blagajnam še vedno potreben.

Za storitev brez računa je že zaprosilo 39 oz. 38,6 % anketiranih potrošnikov. Zanimivo je, da jih je 33 oz. 94,0 % takšnih, ki se jim zdi zelo pomembno ali pomembno, da za opravljeno storitev prejmejo račun. Lahko ugotovimo, da je meja med pomembnim in nepomembnim zelo tanka. Potrošniki že pravijo, da jim je pomembno, ampak se potem v realnosti izkaže, da kljub pomembnosti odreagirajo drugače, in sicer glede na situacijo oz. njihovo korist.

Zaradi nižje cene je kar 66 oz. 65,3 % potrošnikov pripravljenih sprejeti storitev brez računa. V primeru, da lahko dobijo storitev po nižji ceni, to za njih predstavlja neko korist in jim izdaja računa ni več pomembna. V tem primeru so tudi sami pripravljeni sprejeti takšno storitev in biti soudeleženelec v sivi ekonomiji.

Tabela 11: Kontingenčna tabela med pomembnostjo prejema računov in posameznimi vprašanji

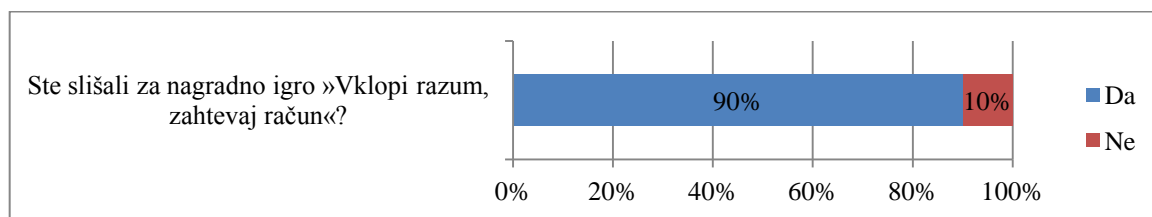
Vprašanja		Pomembnost prejema računov			Skupaj
		Zelo pomembno	Pomembno	Nepomembno	
Ali po uvedbi davčnih blagajn kdaj niste prejeli računa?	Frekvenca	20	27	3	50
	% vprašanje	40,0	54,0	6,0	49,5
	% pomembnost	45,5	61,4	23,1	
Ste kdaj prosili za storitev brez računa?	Frekvenca	10	23	6	39
	% vprašanje	25,6	59,0	15,4	38,6
	% pomembnost	22,7	52,3	46,2	
Bi zaradi nižje cene sprejeli storitev brez računa?	Frekvenca	22	32	12	66
	% vprašanje	33,3	48,5	18,2	65,3
	% pomembnost	50,0	72,7	92,3	
Če računa ne prejmete, ali sami zaprosite zanj?	Frekvenca	34	25	4	63
	% vprašanje	54,0	39,7	6,3	62,4
	% pomembnost	77,3	56,8	30,8	
Bi podjetje, ki vam ni izdalo računa, prijavili na FURS?	Frekvenca	19	8	0	27
	% vprašanje	70,4	29,6	0,0	26,7
	% pomembnost	43,2	18,2	0,0	
Skupaj		44	44	13	101

Legenda: v Tabeli 11 je prikazana pogostost odgovora DA

V kolikor potrošnik ne bi prejel računa, bi 63 oz. 62,4 % anketiranih zaprosilo za račun. Samo 27 oz. 26,7 % vprašanih pa bi, v kolikor ne bi prejeli računa, podjetje prijavilo na FURS. Zanimiva je tudi povezava vprašanja pomembnosti prejema računa in zmožnost prijave podjetja na FURS. Od 88 potrošnikov, ki jim je prejem računa zelo pomemben ali pomemben, je samo 27 takšnih, ki bi zaradi neizdaje računa podjetje prijavilo na FURS.

Potrošnikom sem zastavila tudi nekaj vprašanj vezanih na nagradno igro. Želela sem izvedeti, ali je nagradna igra s strani zavedanja pomembnosti izdaje in jemanja računov imela vpliv na potrošnike. Iz Tabele 10 razberemo, da je le 1,3 % vprašanih potrošnikov za razlog jemanja računov izbralo sodelovanje v nagradni igri. Kot vidimo iz Slike 14 je večina vprašanih že slišala za nagradno igro »Vklopi razum, zahtevaj račun!«, vendar je v njej sodelovalo le 21 oz. 20,8 % anketirancev.

Slika 14: Prepoznavnost nagradne igre pri potrošnikih



Po navedbah FURS-a so leta 2016 potrošniki preverili in poslali davčnemu uradu 21 mio računov, od katerih je bilo 98,7 % ustreznih. Ostalih 1,3 % oziroma 273.000 računov, pa je bilo neustreznih (Finančna uprava RS, 2017a). To pomeni, da računi niso popolni ali pa manjkajo določeni podatki. Večji problem pa vidim pri sledljivosti neizdajanja računov. V primeru neizdaje računa je potrošnik tisti, ki lahko prijavi oz. obvesti FURS o nelegalnem početju podjetja. Podjetje lahko prijavimo preko mobilne aplikacije »Preveri račun«, preko portala e-Davki ali po pošti. Največji rezultat oz. doprinos v državno blagajno FURS doseže z odkrivanjem takšnih podjetij, ki občasno ne izdajajo računov ter s tem opravijo storitev na črno. Kakšen je bil odstotek takšnih podjetij ni znano, lahko pa pogledamo rezultate moje ankete.

Težko določimo, koliko sodelujočih v nagradni igri le to igra samo zaradi nagrade, koliko pa tudi z namenom zmanjšanja sive ekonomije in dela na črno. Kot vidimo v Tabeli 12, je v nagradi igri sodelovalo 21 oz. 20,8 % anketiranih potrošnikov. Od vseh sodelujočih pa je več kot polovica oz. 57,1 % takšnih, ki podjetja zaradi neizdaje računa ne bi prijavili na FURS. Sklepam, da vsi ti igrajo nagradno igro samo zaradi nagrade in lastne koristi.

Tabela 12: Kontingenčna tabela med sodelovanjem v nagradni igri in zmožnostjo prijave podjetja na FURS

		Bi podjetje, ki vam ni izdalo računa prijavili na FURS?		Skupaj	
		Da	Ne	Frekvenca	%
Ste sodelovali v nagradni igri?	Da	9	12	21	20,8
	Ne	18	62	80	79,2
Skupaj	Frekvenca	27	74	101	
	%	26,7	73,3		100,0

Naslednje vprašanje se nanaša na odnos potrošnikov do sive ekonomije. Zanimiva je tudi primerjava med odgovori glede odnosa do sive ekonomije in želje po storitvi brez računa, ki je prikazana v Tabeli 13. 22 oz. 21,8 % anketirancev pravi, da podpira delo na črno in sivo ekonomijo. Od teh je 12 oz. 54,5 % takšnih, ki so že zaprosili za storitev brez računa. Ostalih 79 oz. 78,2 % anketirancev pa ne podpira sive ekonomije in dela na črno, vendar je kljub temu 27 oz. 34,2 % takšnih, ki so že zaprosili za storitev brez računa.

Tabela 13: Kontingenčna tabela med odnosom do sive ekonomije in željo po storitvi brez računa

		Ste kdaj prosili za storitev brez računa?		Skupaj	
		Da	Ne	Frekvenca	%
Podpirate sivo ekonomijo in delo na črno?	Da	12	10	22	21,8
	Ne	27	52	79	78,2
Skupaj	Frekvenca	39	62	101	
	%	38,6	61,4		100,0

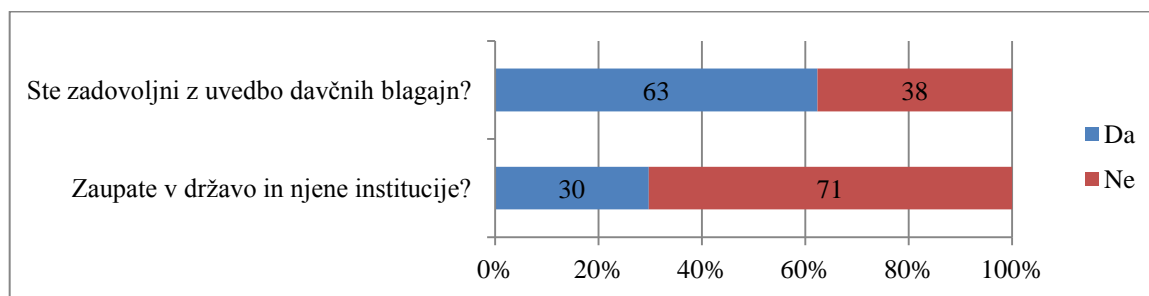
V zadnjem vprašanju me je zanimalo, v kateri dejavnosti se je potrošnik že srečal s sivo ekonomijo. V Tabeli 14 vidimo, da siva ekonomija prevladuje v dejavnosti gostinstva, kar je pričakovano. Gostinstvo je torej tista vrednost spremenljivke, ki se najpogosteje pojavlja in se imenuje modus. Odgovor drugo je izbralo 12 potrošnikov, od teh so štirje izpostavili še naslednje dejavnosti: zobozdravstvo, odvetniška družba in tržnica. Sedem potrošnikov pa pravi, da se s sivo ekonomijo še niso srečali. Ostali rezultati so prikazani v Tabeli 14.

Tabela 14: Dejavnosti, kjer je prisotna siva ekonomija, s frekvenco in deležem (%)

V kateri dejavnosti ste se že srečali s sivo ekonomijo?	Frekvenca	%
Cvetličarstvo	15	5,1
Gostinstvo	62	21,2
Trgovina	14	4,8
Frizerstvo	33	11,3
Kozmetične storitve	15	5,1
Varstvo otrok	20	6,8
Pleskarska dela	26	8,9
Keramična dela	30	10,3
Vodovodne inštalacije	28	9,6
Avtomobilska dejavnost	37	12,7
Drugo	12	4,1
	292	100,0

Kot vidimo na Sliki 15, je 63 oz. 62,4 % potrošnikov zadovoljnih z uvedbo davčnih blagajn, večina, 71 oz. 70,3 %, potrošnikov pa ne zaupa v državo in njene institucije.

Slika 15: Zadovoljstvo z davčnimi blagajni in zaupanjem v državo, pri potrošnikih



Na podlagi rezultatov, pridobljenih s pomočjo ankete, lahko sklenemo, da se potrošniki zavedajo pomembnosti izdaje računa, kar pomeni, da se poskušajo držati določenih pravil. Večina potrošnikov skrbno vzame račune, v kolikor pa ga ne prejmejo, zanj sami zaprosijo. Ne zdi pa se jim neizdaja oz. neprejem računa tehten razlog, zaradi katerega bi bili pripravljeni podjetje prijavili FURS-u.

Ugotovila sem tudi, da je potrošnikom izdaja računa pomembna samo takrat, ko jim to predstavlja neko korist in so zaradi tega na boljšem (npr. garancija). V primeru, da bi bili zaradi neprejema računa na slabšem, pa bi bilo verjetno drugače. Takrat bi potrošniki zaprosili za račun, oziroma v kolikor ga ne bi prejeli, bi to smatrali kot negativno izkušnjo in bi podjetje prijavili na FURS. Večina vprašanih potrošnikov ne podpira sive ekonomije in dela na črno, vendar so v primeru nižje cene (zmanjšane za znesek DDV-ja) pripravljeni sprejeti storitev brez računa in delovati v sivi ekonomiji. Razlog lahko pripišemo tudi visokim davkom in nezaupanju potrošnikov v državo.

Potrošniki v večini razmišljajo preveč kratkoročno oz. se odločajo v tistem trenutku, ne razmišljajo pa o posledicah, ki jih siva ekonomija prinaša. Iz raziskave lahko ugotovimo, da je siva ekonomija oz. storitev brez računa problem tudi potrošnika in ne samo podjetja. Bistven ukrep proti sivi ekonomiji je zato sprememba miselnosti državljanov, kar pa je težko. Vsak posameznik mora priti do spoznanja, da z davčnimi goljufijami škoduje tudi sam sebi. Zavedati se je potrebno, da s tem, ko ne vzamemo računa, zavezanci dobijo priložnost za davčno utajo. Res je, da tudi potrošnike motivira k nakupu nizka cena na sivem trgu, vendar s takšnim nakupom izgubijo možnost reklamacije izdelka, pojavi se vprašanje kakovosti, originalnosti. V prvem trenutku posameznik res pridobi, ampak na daljši rok pa izgubljammo vsi državljani, zato je potrebno upoštevati predpisano zakonodajo.

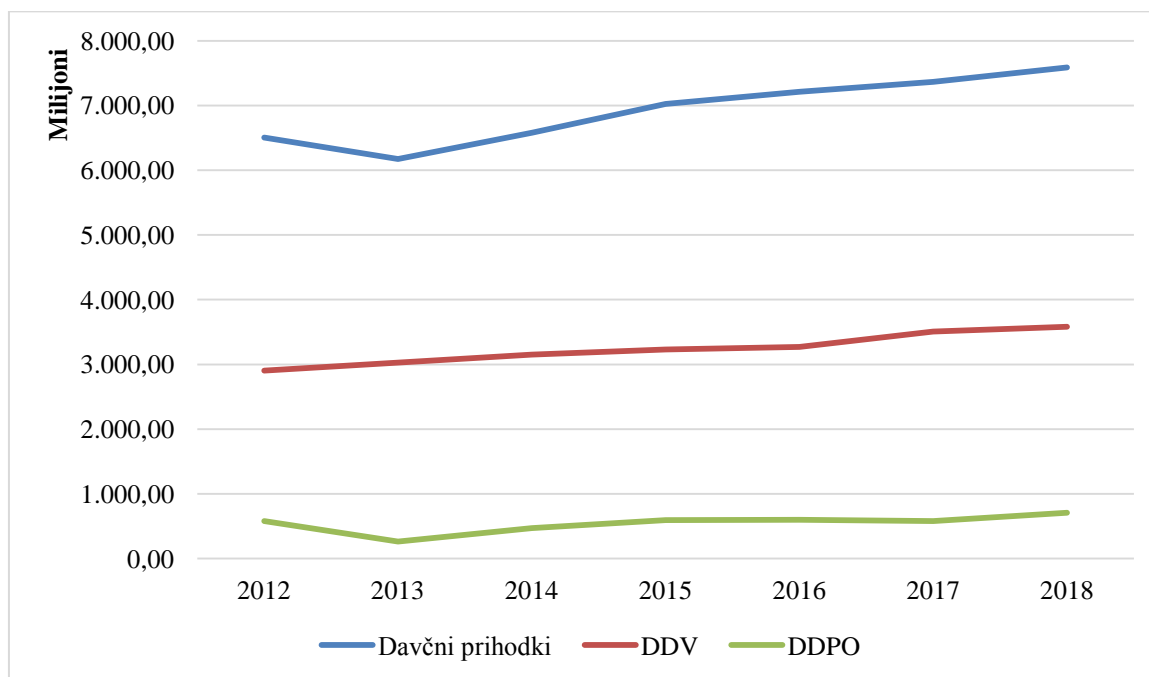
4.2.3 Ali so finančne koristi davčnih blagajn večje od stroškov (na ravni države)?

Finančne koristi uvedbe davčnih blagajn lahko ocenimo oz. pripišemo obsegu pobranih davkov. V kolikor je bilo pobranega davka več kot enako obdobje prejšnjega leta, ima država od tega korist. Vprašanje pa je, če so te koristi večje od nastalih stroškov ob uvedbi

davčnih blagajn. Zelo težko je določiti mejo, ki bi opredelila, ali je uvedba davčnih blagajn pozitiven ukrep ali praktično nima učinka.

Na Sliki 16 je prikazan obseg pobranega davka v obdobju sedmih let:

Slika 16: Obseg pobranih davkov v letih 2012–2018 (v mio €)



Vir podatkov: Ministrstvo za finance RS, Zaključni račun 2012–2016; b.l.e, lastni izračuni; Ministrstvo za finance RS; Sprejeti proračun 2017–2018; b.l.d, lastni izračuni.

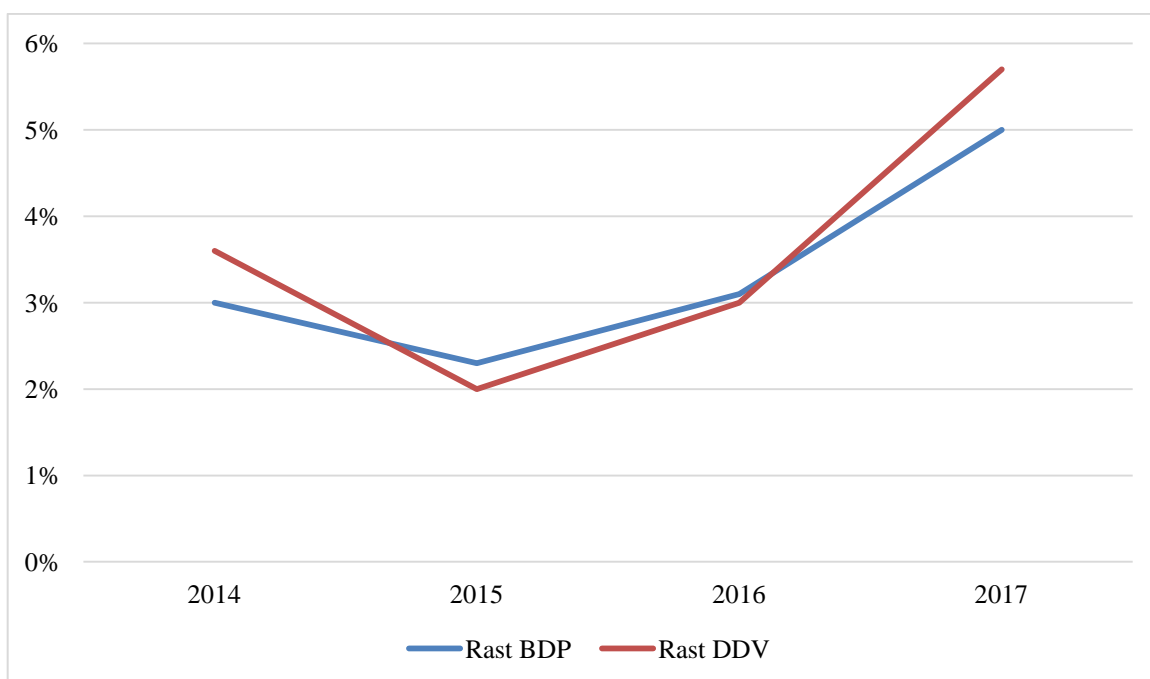
Za izdelavo grafa sem uporabila podatke iz letnih zaključnih računov proračunov RS, ki so dostopni na internetni strani Ministrstva za finance. Ker za leti 2017 in 2018 še ni pripravljenega zaključnega računa proračuna, sem uporabila podatke iz sprejetega proračuna.

Če pogledamo spremembo pobranih davkov med letoma 2015 in 2016, ko je Slovenija že uvedla sistem davčnih blagajn, opazimo povečanje pobranih davkov, prav tako je planirano tudi v letih 2017 in 2018 na podlagi sprejetega proračuna. Vprašanje je, ali to rast lahko pripišemo davčnim blagajnam, oz. v kolikšni meri ali gre za trend konstantne rasti.

Na podlagi podatkov, dostopnih na strani SURS-a, lahko razberemo, da davki in socialni prispevki predstavljajo med 36,0 in 37,0 % celotne vrednosti BDP-ja, samo davki okoli 22,0 %, od teh pa 8,0 % celotnega BDP-ja pripada davku na dodano vrednost (Statistični urad Republike Slovenije, 2016a). Uvedba davčnih blagajn pomeni največ prihodka z naslova DDV-ja.

Rada bi preverila, ali je rast davčnih prihodkov oz. DDV-ja ob uvedbi davčnih blagajn višja kot rast BDP-ja. Na Sliki 17 lahko vidimo in primerjamo gibanje pobranega DDV-ja z gospodarsko rastjo v BDP, v letih 2014–2017. Podatke o letni spremembi obsega (v %) BDP-ja in zneskih pobranega DDV-ja (za leta 2014–2016) sem našla na strani SURS-a. Na podlagi podatkov sem izračunala še rast DDV (v %). Ker SURS še ne razpolaga s podatki o pobranemu DDV-ju za leto 2017, sem ta podatek pridobila iz predloga zaključnega računa proračuna RS, na spletni strani Ministrstva za finance.

Slika 17: Primerjava med rastjo BDP in DDV, v letih 2014–2017 (v %)



Vir podatkov: Statistični urad Republike Slovenije, Računi države (ESR 2010), 2016; Ministrstvo za finance RS, Zaključni račun 2017, b.l.e, lastni izračuni.

Na podlagi grafa, prikazanega na Sliki 17, vidimo, da so od leta 2016 davki, pobrani iz naslova DDV-ja, rastli hitreje kot BDP. Glede na obdobje (leto 2016) lahko rast DDV-ja pripišemo ukrepu davčnih blagajn. Višja rast DDV-ja od BDP-ja je bila tudi leta 2014, kar lahko pripišemo dvigu davčnih stopenj julija 2013.

Vlada RS je ob pripravi ZDavPR ocenjevala, da bo uvedba davčnih blagajn v proračun na letni ravni 2016 prinesla dodatnih 75,0 mio € prihodkov. Končni letni učinek pobranih prihodkov za leto 2016 je že znan, in sicer dodatno pobranih je bilo 81,0 mio € prihodkov, kar pomeni, da so preseгли oceno za 8,0 % (Finančna uprava RS, 2017a).

Največji vpliv davčnih blagajn se odraža v povečanju naslednjih postavk (v vseh zneskih je že upoštevana rast BDP-ja):

- neto vplačila DDV-ja za 43,1 mio € (3,3 % rast glede na leto 2015),
- DDPO za 13,9 mio € (11 % rast glede na leto 2015),
- prispevki za socialno varnost in dohodnina od dohodkov iz zaposlitve za 21,2 mio € (glede na leto 2015),
- davek od dohodka iz dejavnosti za 2,8 mio € (11,0 % rast glede na leto 2015) (Finančna uprava RS, 2017a).

Od skupno 53.308 davčnih zavezancev, ki so v letu 2016 uporabljali davčne blagajne, je 56,2 % takšnih, ki so identificirani za namene DDV-ja. Zavezanci so v letu 2016 prikazali za 6,4 % več dobav blaga in storitev oziroma 1.511,3 mio €, glede na leto 2015. Na podlagi FURS analize je bil v letu 2016 obračunan neto DDV za 79,6 mio € oz. 6,1 % višji kot preteklo leto. K rasti so najbolj prispevala mikro podjetja, predvsem v dejavnosti Trgovina na drobno ter Strežba jedi in pijač. Pri DDPO je po uvedbi davčnih blagajn prišlo do razlike v vrednosti izkazanih prihodkov in razlike v obračunanem davku. Leta 2016 je davčne blagajne uporabljalo 20.312 zavezancev za DDPO in so skupaj izkazali za 1.284,6 mio € oziroma 4,3 % več kot leta 2015 (Finančna uprava RS, 2017b).

Na FURS-u so ocenili, da bo uvedba davčnih blagajn povzročila državi za cca 2 mio € stroška. Ocena stroškov finančne uprave vključuje uvedbo in razvoj informacijskega sistema oz. podpore za delovanje sistema davčnih blagajn. Ta sistem FURS-u omogoča hranjenje podatkov o poslovnih prostorih in izdanih računih ter analitični sistem za potrebe ugotavljanja odstopanj med podatki o izdanih računih in evidenc FURS-a ali drugih analiz na podatkih blagajniških transakcij (zmanjšanja/povečanja prometa, stornacije, primerjava podatkov z davčnimi obračuni, primerjava podatkov s na TRR pri bankah in drugih ponudnikih plačilnih storitev) (Ministrstvo za finance RS, b.l.a).

Tabela 15: Stroški, povezani z uvedbo davčnih blagajn

Vrsta stroška	Znesek v €
Strežniška oprema	513.160
Komunikacijska oprema	141.520
Licence za sistem davčnega potrjevanja računov in analitiko	576.742
Razvojni del sistema za potrjevanje računov in analitiko	393.957
Mobilna aplikacija Preveri račun	16.300
Spletna aplikacija Mini blagajna	24.278
Servis za pridobivanje in preklic potrdil- e-Davki	34.238
SKUPAJ – realizirano	1.700.195
Dodatno nepredvidene storitve in oprema – ocena	50.000
Mobilna aplikacija za nadzornike – ocena	30.000
SKUPAJ – realizirano in ocenjeno	1.780.195

Vir: Ministrstvo za finance RS, Poročilo o uvedbi sistema davčnega potrjevanja računov v RS ,(b.l.a), str. 4.

V Tabeli 15 so naštetni vsi dejanski stroški s strani FURS-a. Dodatno je FURS v letih 2016 in 2017 porabil še 124.000 € za sklad nagradne igre »Vklopi razum, zahtevaj račun« in 125.000 € za predvajanje žrebanja nagradne igre preko televizije ter za oglaševanje (stroški urada vlade za komuniciranje) (Hacler, 2016).

Glede na zbrane podatke o dodatno pobranih prihodkih in stroških, ki so nastali ob uvedbi davčnih blagajn, lahko rečemo, da ima uvedba davčnih blagajn več koristi oz. pozitivnih učinkov kot stroškov.

4.2.4 Ali bo uvedba davčnih blagajn zmanjšala sivo ekonomijo?

Poleg večjega obsega pobranih prihodkov z naslova davkov, za 81,0 mio €, lahko davčnim blagajnam pripišemo tudi druge koristi oz. pozitivne učinke, ki jih predstavljam v nadaljevanju.

Povečanje zaposlovanja in manj dela na črno. Pozitivne učinke davčnih blagajn lahko pripišemo tudi povečanju prijav v zavarovanje za socialno varnost, kar pomeni, da so se povečala plačila prispevkov za socialno varnost ter akontacije davka od dohodkov iz zaposlitve. Razlog za prijavo je ravno uvedba davčnih blagajn, saj se morajo zaposleni v blagajno prijaviti s svojo davčno številko, na podlagi katere lahko FURS pridobi ime blagajnika in preveri njegovo delovno razmerje z delodajalcem. Ob tej predpostavki je bilo opazno povečanje zaposlovanja, predvsem blagajnikov, ki poslujejo z gotovino. Od januarja do aprila 2016 je bilo v zavarovanje na novo prijavljenih 22.705 oseb, in sicer pri 9.361 delodajalcih, ki uporabljajo davčne blagajne. Od tega je bilo 9.808 novo prijavljenih oseb, ki izdajajo račune (blagajniki). Korist uvedbe davčnih blagajn je lahko tudi zmanjšanje dela in zaposlovanja na črno, saj nov zakon delodajalce prisili, da uredijo delovna razmerja z delavci (Finančna uprava RS, 2017b).

Dvig davčne kulture. S pomočjo uvedbe davčnih blagajn se je povečala stopnja prostovoljnega izpolnjevanja davčnih obveznosti. Delež prostovoljno plačanih dajatev je v letu 2016 znašal 98,34 %, v primerjavi z letom 2015, ko je bil ta delež 98,2 % (Finančna uprava RS, 2017b, str. 10).

Namen uvedbe sistema davčnih blagajn je tudi sprememba obnašanja potrošnikov kot tudi podjetij, dvig splošne kulture izpolnjevanja davčne obveznosti in pravična porazdelitev davčnih bremen. Pomembno je zavedanje državljanov o izdaji in jemanju računov ter njihov odnos do sive ekonomije. Vsak posameznik, ko zahteva in vzame račun, pripomore k preprečevanju sive ekonomije, utaji davkov in preprečevanju nelojalne konkurence. S pomočjo računa pa potrošnik lahko preveri pravilnost zaračunanega in uveljavlja morebitno reklamacijo.

Pri vpeljavi novega zakona je FURS veliko pozornost namenil ravno potrošnikom, želeli so spodbuditi potrošnike k zahtevanju, jemanju in preverjanju računov. Kot že zapisano v prejšnjem poglavju, je FURS kot ukrep, ki preprečuje neizdajo računov, organiziral nagradno igro z naslovom »Vklopi razum, zahtevaj račun«, preko katere lahko potrošniki preverijo, če je bil račun potrjen s strani FURS-a. Kot smo že ugotovili, je bila nagradna igra uspešna, saj se je delež neustreznih računov zmanjšal.

FURS je s pomočjo nagradne igre pridobil dodatne podatke o poslovanju podjetij in skladnosti z zakonom. Z nagradno igro so zmanjšali neizdajanje računov, saj potrošniki lahko pošljejo prijavo podjetja, ki jim ni izdalo računa. Zaradi tega se tudi podjetja zavedajo tveganosti z opravljanjem storitev brez računa. Nikoli ne vemo, kdaj bo potrošnik prijavil podjetje FURS-u in bodo pod inšpekcijskim nadzorom. Za projekt »Spodbujanja potrošnikov k preverjanju računov« je bil FURS nagrajen z nagrado Prizma, kar pomeni najboljšo e-storitev javne uprave v letu 2016. Glede obveznosti jemanja računov je FURS izvajal preventivne aktivnosti, kjer so opravili 56 nadzorov potrošnikov, od tega je bilo izrečenih 10 opozoril, ko oseba ni zahtevala ali zadržala računa (Finančna uprava RS, 2017b, str. 11).

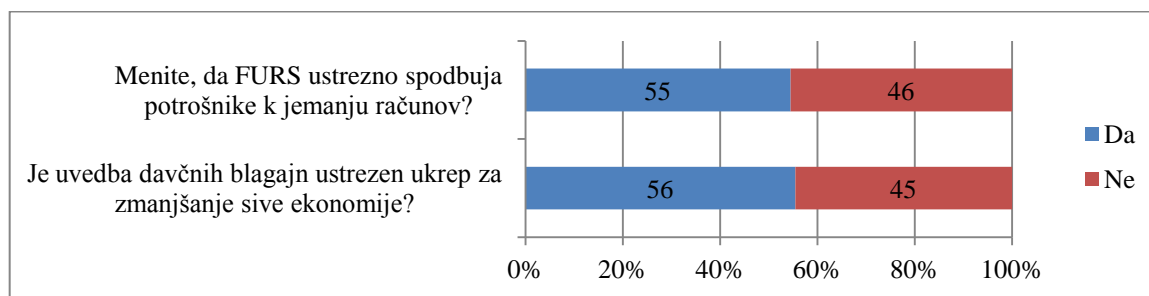
FURS izvaja tudi druge aktivnosti za dvig davčne kulture. Skozi ukrep ozaveščanja mladih o pomenu plačevanja davkov se je v projekt Davčno opismenjevanje mladih vključilo več kakor 6.000 učencev in dijakov. FURS aktivno sodeluje tudi z zbornicami, združenji in drugo zainteresirano javnostjo in izvaja komunikacijske aktivnosti, ki so bile v povezavi z davčnimi blagajnami še posebej intenzivne in obsežne.

Tudi TIRS seznanja, svetuje, izobražuje in poziva potrošnike k jemanju računov ter s tem prispeva k ozaveščanju in spremembi miselnosti potrošnikov ter varovanju njihovih pravic (Finančna uprava RS, 2017b).

Zaradi uvedbe davčnih blagajn so inšpekcijski nadzori manj kompleksni. Obsegajo preverjanje izdajanja računov, ki ne vsebujejo vseh predpisanih podatkov. Glede na to, da FURS lahko podatke preverja iz pisarne preko mobilne aplikacije za nadzornike, je manj terenskih davčnih nadzorov pri zavezancih. S tem lahko FURS prihrani na stroških prevoza, obrabi službenih avtomobilov in na plačanem času inšpektorja. Na ta način lahko FURS prerazporedi svoje inšpektorje s področja blagajniškega poslovanja na druga davčna področja, in s tem optimizira/reorganizira delovni proces.

Potrošnike sem povprašala o mnenju, ali FURS ustrezno ozavešča potrošnike glede jemanja računov in ali se jim zdi uvedba davčnih blagajn ustrezen ukrep za zmanjšanje sive ekonomije. Na Sliki 18 so predstavljeni rezultati ankete. Kot vidimo, so bili odgovori na vprašanja zelo enotni. Potrošniki so mnenja, da FURS ustrezno spodbuja potrošnike k jemanju računov in da je uvedba davčnih blagajn ustrezen ukrep za zmanjševanje sive ekonomije.

Slika 18: Mnenje potrošnikov o ukrepu davčnih blagajn



Učinkovitejši nadzor. Z uvedbo davčnih blagajn je FURS povečal število inšpekcijskih nadzorov in na podlagi novega zakona je bilo ugotovljenih več kršitev ter izrečenih glob. V začetku vpeljave ZDavPR je FURS izvajal večinoma preventivne nadzore, katerih namen je bila čim hitrejša vključitev zavezancev v nov sistem. FURS je v tem času 983 zavezancem, ki si niso pravočasno uredili davčne blagajne, izdal samo opozorilo (Finančna uprava RS, 2017a).

FURS prejete podatke preko sistema davčnih blagajn analitično obdeluje, jih primerja z oddanimi davčnimi obračuni in z zavezanci, ki delujejo v enaki dejavnosti in na podobni lokaciji. FURS preverja tudi pravilnost in pravočasnost registracije v sistem davčnih blagajn. Kontrolirajo tudi pravilnost zaračunavanja DDV-ja, ugotavljajo nepravočasno potrjevanje računov, se osredotočajo na morebitne stornacije in popravke na računih, odkrivajo kršitve delovnopravne zakonodaj, delovnega časa zaposlenih itd. Primerjajo podatke o prilivih na transakcijski račun ter podatke o poslovnih prostorih. Na podlagi zgoraj navedenih analiz lahko FURS oceni in organizira nadzore in ukrepe (Finančna uprava RS, 2017b).

Tekom leta 2016 je FURS v zadevi davčnih blagajn izvedel 27.180 nadzorov, večino v dejavnosti gostinstva, trgovine, vzdrževanja in popravila motornih vozil, gradbeništva, frizerstva, zdravstva in socialnega varstva, predelovalnih dejavnostih ter dejavnosti pekarstva. Nadzor izvajajo uslužbenci mobilnih oddelkov, preverjajo pa izdajo računov, davčno potrjevanje računov in zaposlovanje ter delo na črno. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti gostinstva in trgovine. Izdanih je bilo 1.097 prekrškovnih aktov (720 odločb in 377 plačilnih nalogov) in 424 opominov. Znesek izrečenih glob je znašal 1.899.200 € (Finančna uprava RS, 2017, str. 9).

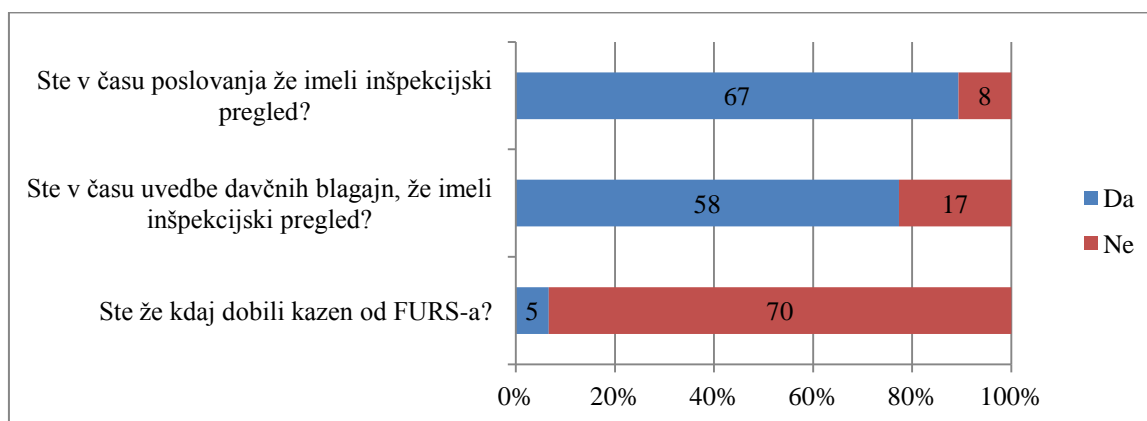
V letu 2017 je bilo na področju davčnega potrjevanja računov načrtovanih za 37,0 % manj nadzorov kot leta 2016, kar pomeni okoli 17.000 nadzorov. Nadzori so bili ciljno usmerjeni in pripravljani na osnovi analiz podatkov, s katerimi razpolaga FURS (Finančna uprava RS, 2017a). Konec leta 2017 je FURS izvajal poostren nadzor nad sezonskimi dejavnostmi, kot so: svečarstvo, cvetličarstvo, vrtnarstvo in vulkanizerstvo, saj v omenjenih dejavnostih obstaja večje tveganje neizdaje računov in zaposlovanja na črno. Na

podlagi poostrenih nadzorov je bilo ugotovljeno zmanjšanje števila kršitev. Nadzor so opravili pri 263 cvetličarjih, vrtnarjih in svečarjih, kjer je bilo ugotovljenih 18 kršitev (6,8 %) ter 315 nadzorov vulkanizerjev, s 15 kršitvami (4,8 %) (Finančna uprava RS, 2017c).

FURS opravlja tudi nadzore, vezane na odkrivanje dela na črno. Kršitve so bile ugotovljene v 16,0 % primerov, kar je sicer manj kot leta 2015 (18,0 %). V letu 2016 je bilo izrečenih 164 prepovedi opravljanja dela na črno, 314 primerom pa je bi izdan plačilni nalog ali prekrškovna odločba. Skupna izrečena globa je bila v višini 266.983 €. Pri zaposlovanju na črno je najpogostejša ugotovljena kršitev opravljanje dela brez ustrezne pogodbe o zaposlitvi (Finančna uprava RS, 2017, str. 10).

Storitvena podjetja sem v anketi spraševala tudi o davčnih inšpekcijskih pregledih. Zanimivo je, da je kar 67 oz. 89,3 % vprašanih že imelo davčni inšpekcijski pregled, od tega pa je 58 oz. 77,3 % takšnih, ki so ga imeli tudi po uvedbi davčnih blagajn. Lahko sklenemo, da je davčni nadzor tudi po uvedbi davčnih blagajn zelo aktiven. 5 oz. 6,7 % anketiranih pa je že dobilo kazen s strani FURS-a. Rezultati so prikazani na Sliki 19.

Slika 19: Davčni inšpekcijski pregled pri storitvenih podjetjih



FURS prejme veliko število prijav kršitev, večinoma s področja dela (v letu 2016 je bilo 2.073 takšnih prijav), zaposlovanja na črno (1.216 prijav) in s področja izdaje računa (2.982 prijav) (Finančna uprava RS, 2017a).

Nadzor nad določbami novega ZDavPR opravlja tudi TIRS, ki namenja pozornost zaščiti potrošnikov. Pristojni so za nadzor nad vsebino računa, ki ga zavezanec izda kupcu, izdajo računa po opravljeni storitvi in plačilu z gotovino, nad objavo obvestila o obveznosti izdaje računa in izročitve računa kupcu ter o obveznosti kupca da prevzame in zadrži račun. TIRS je v letu 2016 izvedel 8.512 nadzorov. Ugotovili so številne nepravilnosti pri spoštovanju določil ZDavPR, kjer so izrekli 324 opozoril, 34 opominov in 35 glob (Finančna uprava RS, 2017, str. 10).

Nadzorne dejavnosti pozitivno vplivajo na prostovoljno izpolnjevanje davčnih obveznosti in s tem je kršitev vsako leto manj. V primeru hujših kršitev lahko Finančna uprava RS prepove opravljati dejavnost in zapečati poslovne prostore.

V anketnem vprašalniku sem potrošnikom in podjetjem zastavila raziskovalno vprašanje: Ali bo uvedba davčnih blagajn zmanjšala sivo ekonomijo? Rezultati so prikazani v Tabeli 16. 51 oziroma 50,5 % vprašanih potrošnikov pravi, da bodo davčne blagajne zmanjšale sivo ekonomijo. Prav tako so tudi podjetja v večini potrdila raziskovalno vprašanje, saj 53,3 % vprašanih storitvenih podjetij meni, da bodo davčne blagajne zmanjšale sivo ekonomijo.

Tabela 16: Mnenja potrošnikov in podjetij, glede učinka davčnih blagajn na sivo ekonomijo

Menite, da bodo davčne blagajne zmanjšale sivo ekonomijo - potrošniki?	Frekvenca	%
Da	51	50,5
Ne	50	49,5
	101	100,0

Menite, da bodo davčne blagajne zmanjšale sivo ekonomijo - podjetja?	Frekvenca	%
Da	40	53,3
Ne	35	46,7
	75	100,0

Glede na zgoraj zbrane statistične podatke lahko sklenem, da so davčne blagajne povečale davčne prihodke, nadzor nad gotovinskim poslovanjem je postal bolj pregleden in učinkovit, zato se tudi podjetja v manjši meri odločajo za delovanje v sivi ekonomiji.

Siva ekonomija je pojav, ki ga v celoti ne moremo odpraviti in je prisoten po vsem svetu. Davčne blagajne so le eden izmed ukrepov, ki bo zmanjšal sivo ekonomijo, ne bo pa je odpravil v celoti. Kljub temu bodo še vedno potrebni redni nadzori pri zavezancih in kakšne dodatne spodbude za potrošnike, v kolikor prijavijo podjetje, ki ne posluje zakonsko ustrezno.

SKLEP

Zaključim lahko z ugotovitvijo, da je siva ekonomija problem, ki bo vedno prisoten in ga je nemogoče v celoti odpraviti. Največ sive ekonomije je prisotne pri gotovinskem poslovanju, ki pa je najbolj pogosto v storitvenih dejavnostih.

Zaradi boljšega razumevanja raziskovalne problematike, magistrska naloga na začetku vsebuje teoretični del, v katerem govorim o sivi ekonomiji, davčnih utajah in predstavim delovanje in uvedbo davčnih blagajn. Magistrska naloga se nadaljuje z analizo uvedbe davčnih blagajn, ki je podprta z anketo med potrošniki in podjetji. V nalogi sem prikazala, kakšno je razmišljanje potrošnikov o zahtevanju, jemanju in potrjevanju računov na FURS-u. Predstavila sem tudi njihove izkušnje s sivo ekonomijo. Pri anketiranju podjetij pa sem se osredotočila na težave, ki so jih imeli pri uvedbi davčnih blagajn in kakšne stroške imajo v povezavi z njimi.

Prišla sem do zaključka, da je uvedba davčnih blagajn za Slovenijo pomemben ukrep, ki bo zmanjšal sivo ekonomijo. Z davčnimi blagajnami se bo rešil problem evidentiranja prometa zavezancev, še vedno pa ostaja odprto področje neizdajanja računov in zaposlovanja na črno. Zato mora FURS še naprej uvajati nove ukrepe in izvajati davčne nadzore ter poskrbeti za dvig davčne kulture in vzpostavitev pravičnega davčnega sistema. Glede na to, da je problem sive ekonomije odvisen predvsem od obnašanja potrošnikov in podjetij, bo še naprej potrebno ozaveščanje državljanov o pomembnosti sive ekonomije.

Upam, da sem s svojo magistrsko nalogo marsikomu približala razumevanje ter delovanje davčnih blagajn, obenem pa odgovorila na kakšno vprašanje ali ustvarila določeno mnenje.

LITERATURA IN VIRI

1. Andrašić, I. (2011). *Utaje davkov v Sloveniji s poudarkom na davku na dodano vrednost* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
2. Blatnik, N., Grom, N., Pohl, S., & Žagar, T. (2013). *Davek na dodano vrednost in spremembe v zadnjih letih*. Ljubljana: Fakulteta za matematiko in fiziko.
3. Bregar, L., Ograjenšek, I., & Bavdaž, M. (2005). *Metode raziskovalnega dela za ekonomiste: izbrane teme*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
4. Brglez, M. (2000, 9. november). Siva ekonomija na različne načine. *Finance.si*. Najdeno 23. januarja 2018 na spletni strani <https://www.finance.si/521?cctest&>
5. Bruto domači proizvod (b.l.) V *Finančnem slovarju*. Najdeno 17. junija 2018 na spletnem naslovu <http://www.financnislovar.com/definicije/bruto-domaci-proizvod.html>
6. Čebokli, A. (2016, 8. december). Slovenci s karticami letno opravimo 103 transakcije, Norvežani 400. *RTV Slovenija*. Najdeno 18. avgusta 2018 na spletnem naslovu <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/slovenci-s-karticami-letno-opravimo-103-transakcije-norvezani-400/409577>
7. Čokelc, S. (2013a, 7. junij). Davčne utaje. *Revidicom, revizijska družba, d.o.o.* Najdeno 15. decembra 2017 na spletnem naslovu <https://www.revidicom.si/clanki/file/13-davcne-utaje-2007-2008?start=20>
8. Čokelc, S., & Franc, B. (2013b, 7. junij). Metode davčnih utaj. *Revidicom, revizijska družba, d.o.o.* Najdeno 15. decembra 2017 na spletnem naslovu: <https://www.revidicom.si/clanki/file/23-metode-davcnih-utaj-2007-2008?start=15>
9. Čokelc, S., & Križman, A. (2014). Davčna miselnost in davčna morala v Sloveniji. *Naše gospodarstvo*, 60 (1-2), 47-61.
10. Drobnič, N. (2008). *Davčno načrtovanje in optimiziranje čezmejnih naložb*. Maribor: Davčno-finančni raziskovalni inštitut Maribor.
11. Esselink, H., & Hernández, L. (2017, november). The use of cash by households. *European central bank*. Najdeno 18. avgusta 2018 na spletnem naslovu <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op201.en.pdf>
12. Finančna uprava Republika Slovenije. (b.l.a). *Program dela 2018*. Najdeno 15. julija 2018 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/O_financni_upravi/Program_dela_2018.pdf
13. Finančna uprava Republike Slovenije. (b.l.b). *Organiziranost in naloge*. Najdeno 5. junij 2018 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/O_financni_upravi/Organiziranost_in_naloge_Financne_uprave_RS.pdf
14. Finančna uprava Republike Slovenije. (2014). *Strategija Finančne uprave Republike Slovenije 2015-2020*. Najdeno 15. julija 2018 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/O_financni_upravi/Strategija_2015-2020.pdf
15. Finančna uprava Republike Slovenije. (2015a, julij). *Davčno potrjevanje računov, pogosta vprašanja in odgovori*. Najdeno 20. aprila 2017 na spletnem naslovu

- http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Davcne_blagajne_in_VKR/Vprasanja_in_odgovori/Vprasanja_in_odgovori_1_izdaja_Davcno_potrjevanje_racunov.pdf
16. Finančna uprava Republike Slovenije. (2015b, 16. oktober). *Davčne blagajne: splošno, nadzor in prekrški*. Najdeno 24. julija 2018 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Davcne_blagajne_in_VKR/Opis/Davcne_blagajne_-_splosno_nadzor_in_prekrski.pdf
17. Finančna uprava Republike Slovenije. (2017a, 1. junij). *Letni učinek davčnih blagajn je 81 milijonov EUR*. Najdeno 18. maja 2018 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Medijsko_sredisce/2017/170601_Ucinki_uedbe_davcnih_blagajn.pdf
18. Finančna uprava Republike Slovenije. (2017b, 1. junij). *Poročilo o učinkih uvedbe sistema davčnega potrjevanja računov v RS v letu 2016*. Najdeno 5. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Medijsko_sredisce/2017/Porocilo_o_ucinkih_uedbe_sistema_davcnega_potrjevanja_racunov_v_Republiki_Sloveniji_v_letu_2016.pdf
19. Finančna uprava Republike Slovenije. (2017c, 26. oktober). *FURS poostreno nad cvetličarje, vrtnarje, svečarje in vulkanizerje*. Najdeno 5. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Nadzor_mobilnih_oddolkov/Novice/2017/171026_nadzor_nad_cvetlicarji__svecarji__vrtnarji_in_vulkanizerji.pdf
20. Glas, M., Kukar, S., & Simončič, M. (1988). *Siva ekonomija v svetu in v Jugoslaviji*. Ljubljana: Delavska enotnost.
21. Hacler, T. (2016, 13. marec). Stroški za uvedbo informacijske podpore davčnih blagajn v okviru ocenjenih dveh milijonov. *RTV Slovenija*. Najdeno 20. julija 2018 na spletnem naslovu <https://www.rtv slo.si/gospodarstvo/stroski-za-uedbo-informacijske-podpore-davcnih-blagajn-v-okviru-ocenjenih-dveh-milijonov/388099>
22. Janežič Ambrožič, M. (urednica). (2016, 4. januar). *Dnevnik* [televizijska oddaja]. Ljubljana: RTV Slovenija.
23. Jug, D. (2017, 2. marec). Tretjino plačil opravimo s karticami. *Žurnal24.si*. Najdeno 18. avgusta 2018 na spletnem naslovu <https://www.zurnal24.si/slovenija/tretjino-placil-opravimo-s-karticami-170710>
24. Kočever, T. (2015, 28. september). Davčna utaja, izogibanje plačilu davka ter davčno prevaljevanje. *IPOM - Izterjava po meri*. Najdeno 15. decembra 2017 na spletnem naslovu <http://ipom.si/2015/09/davcna-utaja-izogibanje-placilu-davka-ter-davcno-prevaljevanje/>
25. Kosmati domači proizvod. (b.l.) V *Wikipediji*. Najdeno 17. junija 2018 na spletnem naslovu https://sl.wikipedia.org/wiki/Kosmati_doma%C4%8Di_proizvod
26. Ložar, K. (2016, 9. september). Vse, kar mora mladi podjetnik vedeti o DDV. *Mladi Podjetnik*. Najdeno 18. oktobra 2017 na spletnem naslovu <https://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/racunovodstvo/vse-kar-morate-kot-mladi-podjetnik-vedeti-o-ddv>
27. Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (b.l.a). *Poročilo o uvedbi sistema davčnega potrjevanja računov v RS*. Najdeno 20. julija 2018 na spletnem naslovu

http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/mediji/2016/marec/porocilo_davcne_blagajne.pdf

28. Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (b.l.b). *Sestavni deli proračuna*. Najdeno 18. marca 2016 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/proracun/splosno_o_proracunu/sestavni_deli_proracuna/

29. Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (b.l.c). *Splošno o proračunu*. Najdeno 18. marca 2016 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/proracun/splosno_o_proracunu/

30. Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (b.l.d). *Sprejeti proračun*. Najdeno 18. marca 2016 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/proracun/sprejeti_proracun/

31. Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (b.l.e). *Zaključni račun*. Najdeno 18. marca 2016 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/si/delovna_podrocja/proracun/zakljucni_racun/

32. Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (2010, 19. oktober). *Poročilo Medresorske delovne skupine za pripravo ukrepov za preprečevanje davčnih utaj pri gotovinskem poslovanju*. Najdeno 15. julija 2018 na spletnem naslovu http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/sklepi/seje_vlade/104_seja/104sv33.doc

33. Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (2015, 5. februar). *Akcijski načrt uvedbe davčnih blagajn v Republiki Sloveniji*. Najdeno 25. avgusta 2018 na spletnem naslovu http://www.protisiviekonomiji.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2015/Siva/Davcne_blagajne/2015feb05_akcijski_davcne_blagajne.pdf

34. Murphy, R. (2012). *Closing the European tax gap, A Report for Group of the Progressive Alliance of Socialists & Democrats in the European Parliament*, Tax research LLP, Norfolk.

35. Nastav, B. (2009). *Siva ekonomija v Sloveniji: Merjenje, vzroki in posledice* (doktorska disertacija). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

36. Novak, U., & Grom Črne, I. (2010, 15. oktober). Davčne blagajne (I), Kje vse prihaja do utaj. *Denar*, str. 6-9.

37. Pravilnik o izvajanju Zakona o davčnem potrjevanju računov. *Uradni list RS*, št. 60/15, 75/15 in 90/15.

38. Prezelj, T. (2015, 30. julij). Zakon o davčnem potrjevanju računov. *Unija Računovodska hiša*. Najdeno 20. julij 2018 na spletnem naslovu http://www.unija.si/news/806/95/Zakon-o-davcnem-potrjevanju-racunov/d,novice_detail/

39. Privšek, B. (2015). *Odkrivanje davčnih utaj preko sistema odkrivanja in preprečevanja pranja denarja* (magistrsko delo). Maribor: Pravna fakulteta.

40. Računsko sodišče Republike Slovenije. (b.l.). *Prikaz prihodkov, odhodkov in primarnega primankljaja Proračuna Republike Slovenije*. Najdeno dne 15. oktober 2017 na spletnem naslovu <http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/KFFEB902FCFAD4AD2C12570840033FBC6>

41. Računsko sodišče Republike Slovenije. (2008, 15. julij). *Revizijsko poročilo: Učinkovitost pobiranja davka na dodano vrednost*. Ljubljana: Računsko sodišče Republike Slovenije, 2008.
42. Računsko sodišče Republike Slovenije. (2017, 01. avgust). *Revizijsko poročilo: Predlog zaključnega računa proračuna RS za leto 2016*. Najdeno 15. oktobra 2017 na spletnem naslovu [http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K9D4701A910812202C125816E003FB3C6/\\$file/Ipro16_web.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K9D4701A910812202C125816E003FB3C6/$file/Ipro16_web.pdf)
43. Roblek, D. (2015, 15. december). 4 načini plačevanja, za katere ste morda menili, da se ne štejejo med gotovinske. *Banka za podjetnike*. Najdeno 15. oktobra 2017 na spletnem naslovu <http://bankazapodjetnike.si/novice/racunovodstvo-in-finance/4-nacini-placevanja-za-katere-ste-morda-menili-da-se-ne-stejejo-med-gotovinske/>
44. Schneider, F. (2015, 20. januar). Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different Developments. Najdeno 18. junija na spletnem naslovu: <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>
45. Schneider, F., & Enste, D. H. (2002). *The Shadow Economy - An International Survey*. Cambridge: Cambridge University Press.
46. *Shining a light on Europe's shadow economy*. Najdeno dne 20. april 2017 na spletnem naslovu: <http://www.euronews.com/2015/11/23/shining-a-light-on-europe-s-shadow-economy>
47. Sibirščič, J. (2010, 30. junij). Davčne utaje in njih posledice. *Denar*, str. 8-9.
48. Statistični urad Republike Slovenije. (2016a). *Računi države (ESR 2010)*. Najdeno 15. januarja 2018 na spletnem naslovu <http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Ekonomsko/Ekonomsko.asp>
49. Statistični urad Republike Slovenije. (2016b). *Število podjetij*. Najdeno 18. avgust 2018 na spletnem naslovu strani <http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Ekonomsko/Ekonomsko.asp>
50. Škrlec, M. (2013, 27. junij). Popravki zajetja v BDP in siva ekonomija, Slovenija, 2010. *Statistični urad Republike Slovenije*. Najdeno 18. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=5588>
51. Uprava Republike Slovenije za javna plačila. (b.l.). *Javno finančni prihodki - JFP*. Najdeno 18. marca 2016 na spletnem naslovu <https://www.ujp.gov.si/dokumenti/dokument.asp?id=589>
52. Urad vlade Republike Slovenije za komuniciranje. (2013, 12. september). *23. redna seja Vlade*. Najdeno 20. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/Sporocila_za_javnost/2013/sev113-23a.pdf
53. Velikonja, M. (2016, 16. september). Osnove davčnih blagajn. *Mladi Podjetnik*. Najdeno 15. oktobra 2017 na spletnem naslovu <https://mladipodjetnik.si/podjetniskikoticek/racunovodstvo/abc-davcnih-blagajn>
54. Vlada Republike Slovenije. (b.l.a). *Dejstva*. Najdeno 20. aprila 2017 na spletnem naslovu <http://www.protisiviekonomiji.si/en/dejstva/>

55. Vlada Republike Slovenije. (b.l.b). *Življenjske situacije*. Najdeno 20. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.protisiviekonomiji.si/zivljenjske_situacije/
56. Vlada Republike Slovenije. (2011). *Predlog zakona o davčnih blagajnah*. Najdeno 04. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://imss.dz-rs.si/imis/030980a080addc4ac2ce.pdf>
57. Vlada Republike Slovenije. (2013, 12. september). *Obvladovanje sive ekonomije v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.
58. Vlada Republike Slovenije. (2014, december). *Obladovanje sive ekonomije v RS*. Najdeno 23. avgusta 2017 na spletnem naslovu http://www.protisiviekonomiji.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2014/siva_ekonomija/Obvladovanje_sive_ekonomije_-_december_2014.pdf
59. Vlada Republike Slovenije. (2015). *Predlog zakona o potrjevanju računov*. Najdeno dne 20. april 2017 na spletnem naslovu http://www.protisiviekonomiji.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2015/Siva/Davcne_blagajne/predlog_zakona.pdf
60. Vousinas, G. L. (2017). Shadow economy and tax evasion. The Achilles heel of Greek economy. Determinants, effects and policy proposal. *Journal of Money Laundering Control*, 20(4), 386-404.
61. Zakon o davčnem postopku. (ZDavP-2). *Uradni list RS*, št. 13/11-UPB, 32/12, 94/12, 101/13-ZDavNep., 111/13, 25/14-ZFU, 40/14-ZIN-B, 90/14, 91/15, 63/16, 69/17 in 13/18-ZJF-H.
62. Zakon o davčnem potrjevanju računov. (ZDavPR). *Uradni list RS* št. 57/15 in 69/17.
63. Zakon o gospodarskih družbah. (ZGD-1). *Uradni list RS*, št. 65/09-UPB, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13-odl. US, 82/13, 55/15 in 15/17.
64. Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1). *Uradni list RS*, št. 13/11-UPB, 18/11, 78/11, 38/12, 83/12, 86/14 in 90/15.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic.....	1
Priloga 2: Anketni vprašalnik za storitvena podjetja.....	2
Priloga 3: Anketni vprašalnik za potrošnike.....	6
Priloga 4: Obseg sive ekonomije po svetu	9
Priloga 5: Tabele pridobljene z SPSS analizo (anketa med storitvenimi podjetji).....	10
Priloga 6: Tabele pridobljene z SPSS analizo (anketa med potrošniki)	28

PRILOGA 1: Seznam uporabljenih kratic

angl. – angleško

DDPO – davek od dohodka pravnih oseb

DDV – davek na dodano vrednost

ZDDV-1 – Zakon o davku na dodano vrednost

ZDavPR – Zakon o davčnem potrjevanju računov

ZDavP-2 – Zakon o davčnem postopku

ZPreZP-1 – Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih

FURS – Finančna uprava Republike Slovenije

TIRS – Tržni inšpektorat Republike Slovenije

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

RS – Republika Slovenija

BDP – bruto domači proizvod

EU – Evropska unija

JFP – javno-finančni prihodki

EOR – enkratna identifikacijska oznaka računa

ZOI – zaščitna oznaka izdajatelja računa

VKR – vezana knjiga računov

SPSS (angl. *Statistical Package for the Social Sciences*) – program za statistično analizo

PRILOGA 2: Anketni vprašalnik za storitvena podjetja

Pozdravljeni,

Sem Eva Burger, študentka podiplomskega študija Ekonomske fakultete v Ljubljani. Pripravljam magistrsko nalogo s področja davčnih blagajn, z vprašalnikom pa bi rada raziskala odnos storitvenih podjetij do sive ekonomije in davčnih blagajn. V ta namen sem oblikovala anketni vprašalnik, s katerim bi rada prišla do pomembnih podatkov za mojo raziskavo. Lepo vas prosim, da si vzamete nekaj minut in izpolnite anketo, ki je pred vami. Vaši odgovori bodo uporabljeni samo za raziskovalne namene in bodo ostali anonimni. Za sodelovanje se vam že vnaprej lepo zahvaljujem.

Lep pozdrav,

Eva Burger

V1: Velikost podjetja:

- mikro (do 10 zaposlenih)
- majhno (do 50 zaposlenih)
- srednje (do 250 zaposlenih)
- veliko (nad 250 zaposlenih)

V2: Storitvena dejavnost: _____

V3: Kolikšen delež strank pri vas plača z gotovino?

- do 20 %
- od 21 do 40 %
- od 41 do 60 %
- od 61 do 80 %
- od 81 do 100 %

V4: Katero blagajno ste uporabljali pred uvedbo davčnih blagajn?

- elektronska blagajna (povezana preko računalnika/tablice in z internetno povezavo)
- klasična blagajna
- vezana knjiga računov

V5: Na kakšen način danes izdate račune?

- davčna knjiga
- vezana knjiga računov (se nadaljuje)

V kolikor ste pri vprašanju št. 5. izbrali odgovor »vezana knjiga računov«, prosim odgovorite še na vprašanji 5a. in 5b.

→ **V5a:** Kako pogosto uporabljate vezano knjigo računov?

- dnevno
- nekajkrat tedensko
- nekajkrat mesečno

→ **V5b:** Kakšen je razlog za uporabo vezane knjige računov? (*možnih je več odgovorov*)

- delo na terenu
- izpad internetne povezave
- izdamo zelo malo računov
- zaradi prevelikega stroška uporabe davčnih blagajn, uporabljamo vezano knjigo računov
- drugo: _____

V6: Na katere **TEŽAVE** ste naleteli ob uvedbi davčnih blagajn? (*možnih je več odgovorov*)

- bistvenih sprememb oziroma težav nismo imeli
- dodatni stroški (se nadaljuje)
- morali smo prijaviti/zaposliti dodatne zaposlene
- nepravočasna priprava na uvedbo davčnih blagajn (premalo časa)
- nezmožnost sledenja novostim (kompleksnost na področju zakonodaje, pravil)
- premalo izobraževanj na tem področju
- neodzivnost ponudnika programa na težave (podpora preko telefona)
- programske težave/napake
- težave pri povezavi (pošiljanju računov) na FURS (internetna povezava)
- težave pri izpisu računa (ni izpisalo vseh sestavin računa, ki jih zahteva FURS: ZOI, EOR oznaka)
- gneča na blagajni zaradi težav
- težave pri namestitvi digitalnega potrdila
- problem pri določitvi poslovnega prostora
- tehnični zapleti
- drugo: _____

V kolikor ste pri vprašanju št. 6. izbrali odgovor »dodatni stroški«, prosim odgovorite še na vprašanji 6a. in 6b.

→ **V6a:** Kateri dodatni stroški so nastali z uvedbo davčnih blagajn pri vašem podjetju? (*možnih je več odgovorov*)

- programska oprema
- dodatni računalniki, tablice
- internetna povezava (prej je nismo imeli)
- svetovanje, izobraževanje

- drugo: _____

→ **V6b:** Koliko **dodatnih (enkratnih) stroškov** je nastalo zaradi uvedbe davčnih blagajn za vaše podjetje?

- do 100 €
- nad 100 do 300 €
- nad 300 do 500 €
- nad 500 do 700 €
- nad 700 €

V7: Koliko imate mesečnih stroškov zaradi davčnih blagajn?

- davčne blagajne ne uporabljamo
- nič
- do 50 €
- od 51 do 100 €
- od 101 do 150 €
- od 151 do 200 €
- od 201 do 250 €
- nad 350 €

V8: Na spodnja vprašanja odgovorite z **DA** ali **NE**:

	DA	NE
Ste v času poslovanja že imeli inšpekcijski pregled?		
Ste v času uvedbe davčnih blagajn že imeli inšpekcijski pregled?		
Ste že kdaj dobili kazen od FURS-a?		
Ali danes izdate več računov, kot pred uvedbo davčnih blagajn?		
So vaši prihodki zaradi davčnih blagajn nižji?		
Ste po uvedbi davčnih blagajn kdaj opravili storitev brez računa?		

V9: Na spodnja vprašanja odgovorite z **DA** ali **NE**:

	DA	NE
Ste zaradi uvedbe davčnih blagajn na novo zaposlili delavce?		
So vaši delavci kdaj opravljali delo na črno (pri vas)?		

V kolikor ste v 9. sklopu vprašanj na 1. vprašanje odgovorili z DA, prosim odgovorite še na spodnje vprašanje št. 9a.

→ **V9a:** Koliko delavcev ste dodatno zaposlili? _____

V10: Na spodnja vprašanja odgovorite z DA ali NE:

	DA	NE
Ste zadovoljni z uvedbo davčnih blagajn?		
Menite, da bodo davčne blagajne zmanjšale sivo ekonomijo?		
Zaupate v državo in njene institucije?		

PRILOGA 3: Anketni vprašalnik za potrošnike

Pozdravljeni,

Sem Eva Burger, študentka podiplomskega študija Ekonomske fakultete v Ljubljani. Pripravljam magistrsko nalogo s področja davčnih blagajn, z vprašalnikom pa bi rada raziskala odnos potrošnikov do sive ekonomije in davčnih blagajn. V ta namen, sem oblikovala anketni vprašalnik, s katerim bi rada prišla do pomembnih podatkov za mojo raziskavo. Lepo vas prosim, da si vzamete nekaj minut in izpolnete anketo, ki je pred vami. Vaši odgovori bodo uporabljeni samo za raziskovalne namene in bodo ostali anonimni. Za sodelovanje se vam že vnaprej lepo zahvaljujem.

Lep pozdrav,

Eva Burger

V1: Spol:

- moški
- ženska

V2: V katero starostno skupino spadate?

- do 30 let
- od 31 do 40 let
- od 41 do 50 let
- od 51 do 60 let
- nad 61 let

V3: Kako pomembno se vam zdi, da za opravljeno storitev prejmete račun?

- zelo pomembno
- pomembno
- nepomembno

V4: Kako pogosto vzamete račun (označite)? Če na primer dnevno dobite 5 računov jih vzamete povprečno:

- pet
- štiri
- tri
- dva
- ena
- nič

V5: Na spodnja vprašanja odgovorite z DA ali NE:

	DA	NE
Ali po uvedbi davčnih blagajn (od 02.01.2016 dalje), kdaj niste prejeli računa?		
Ste kdaj prosili za storitev brez računa?		
Če računa ne prejmete, ali sami zaprosite zanj?		
Bi podjetje, ki vam ni izdalo računa prijavilo na FURS?		
Bi zaradi nižje cene (zmanjšanje za znesek davka) sprejeli storitev brez računa?		
Ste slišali za nagradno igro »Vklopi razum, zahtevaj račun«?		
Ste sodelovali v nagradni igri FURS s pošiljanjem računov (»Vklopi razum, zahtevaj račun«)?		
Podpirate sivo ekonomijo in delo na črno?		
Ste zadovoljni z uvedbo davčnih blagajn?		
Menite, da je uvedba davčnih blagajn ustrezen ukrep za zmanjšanje sive ekonomije?		
Menite, da bodo davčne blagajne zmanjšale sivo ekonomijo?		
Zaupate v državo in njene institucije?		
Menite, da FURS ustrezno spodbuja potrošnike k jemanju računov?		

V6: Kateri je glavni razlog da vzamete račun? (možnih je več odgovorov)

- višji znesek računa
- garancija
- sodelovanja v nagradni igri FURS »Vklopi razum, zahtevaj račun«
- preverim pravilnost zaračunanega
- preverim, če je DDV pravilno zaračunan
- uvedba davčnih blagajn
- zaradi inšpekcije (lahko dobim kazen)
- skrb za zmanjšanje sive ekonomije/utaje davkov
- zaradi ugodnosti, ki jih prejmem na računu (nagradne igre, kuponi za ugodnejše storitve, popust pri naslednjem nakupu itd.)
- ne razmišljam, vzamem ga avtomatsko (dobim ga v roke)
- računa ne vzamem
- drugo: _____

V7: V kateri dejavnosti ste se že srečali s sivo ekonomijo? (možnih je več odgovorov)

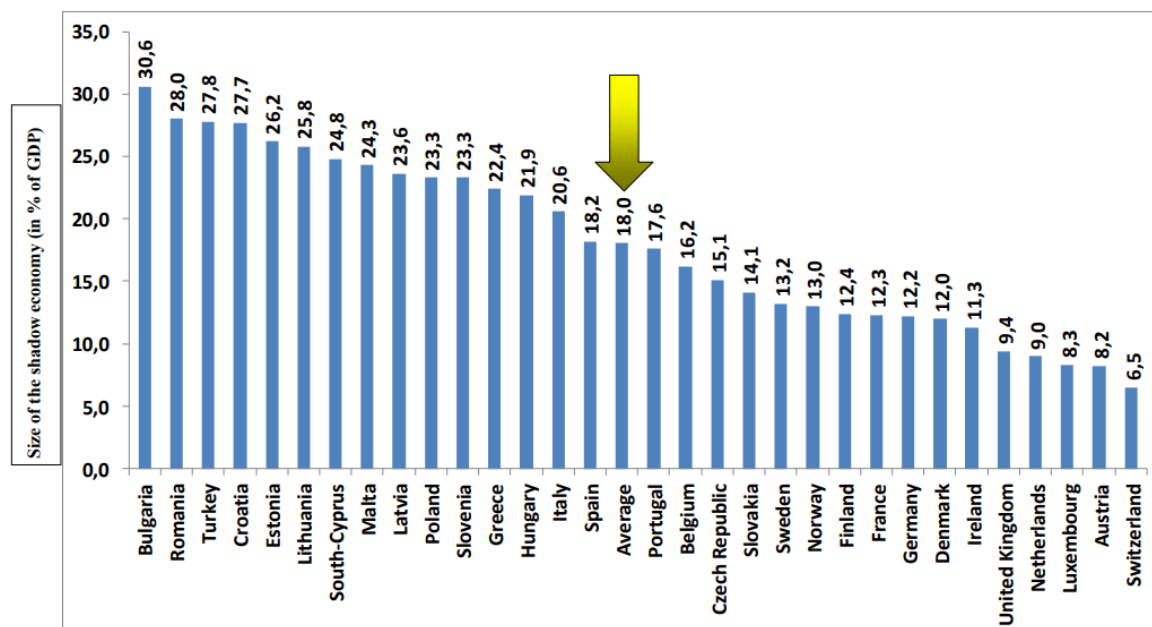
- cvetličarstvo
- gostinstvo
- trgovina
- frizerstvo
- kozmetične storitve
- varstvo otrok na domu
- pleskarska dela
- keramična dela
- vodovodne inštalacije
- avtomobilska dejavnost (vulkanizerstvo, servis,..)
- drugo: _____

PRILOGA 4: Obseg sive ekonomije po svetu

Table 1: Size of the Shadow Economy of the 28 EU-Countries over 2003 – 2015 (in % of off. GDP)

Country / Year	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Austria	10.8	11.0	10.3	9.7	9.4	8.1	8.5	8.2	7.9	7.6	7.5	7.8	8.2
Belgium	21.4	20.7	20.1	19.2	18.3	17.5	17.8	17.4	17.1	16.8	16.4	16.1	16.2
Bulgaria	35.9	35.3	34.4	34.0	32.7	32.1	32.5	32.6	32.3	31.9	31.2	31.0	30.6
Croatia	32.3	32.3	31.5	31.2	30.4	29.6	30.1	29.8	29.5	29.0	28.4	28.0	27.7
Czech Republic	19.5	19.1	18.5	18.1	17.0	16.6	16.9	16.7	16.4	16.0	15.5	15.3	15.1
Denmark	17.4	17.1	16.5	15.4	14.8	13.9	14.3	14.0	13.8	13.4	13.0	12.8	12.0
Estonia	30.7	30.8	30.2	29.6	29.5	29.0	29.6	29.3	28.6	28.2	27.6	27.1	26.2
Finland	17.6	17.2	16.6	15.3	14.5	13.8	14.2	14.0	13.7	13.3	13.0	12.9	12.4
France	14.7	14.3	13.8	12.4	11.8	11.1	11.6	11.3	11.0	10.8	9.9	10.8	12.3
Germany	17.1	16.1	15.4	15.0	14.7	14.2	14.6	13.9	13.2	12.9	12.4	12.2	12.2
Greece	28.2	28.1	27.6	26.2	25.1	24.3	25.0	25.4	24.3	24.0	23.6	23.3	22.4
Hungary	25.0	24.7	24.5	24.4	23.7	23.0	23.5	23.3	22.8	22.5	22.1	21.6	21.9
Ireland	15.4	15.2	14.8	13.4	12.7	12.2	13.1	13.0	12.8	12.7	12.2	11.8	11.3
Italy	26.1	25.2	24.4	23.2	22.3	21.4	22.0	21.8	21.2	21.6	21.1	20.8	20.6
Latvia	30.4	30.0	29.5	29.0	27.5	26.5	27.1	27.3	26.5	26.1	25.5	24.7	23.6
Lithuania	32.0	31.7	31.1	30.6	29.7	29.1	29.6	29.7	29.0	28.5	28.0	27.1	25.8
Luxembourg (Grand-Duché)	9.8	9.8	9.9	10.0	9.4	8.5	8.8	8.4	8.2	8.2	8.0	8.1	8.3
Malta	26.7	26.7	26.9	27.2	26.4	25.8	25.9	26.0	25.8	25.3	24.3	24.0	24.3
Netherlands	12.7	12.5	12.0	10.9	10.1	9.6	10.2	10.0	9.8	9.5	9.1	9.2	9.0
Poland	27.7	27.4	27.1	26.8	26.0	25.3	25.9	25.4	25.0	24.4	23.8	23.5	23.3
Portugal	22.2	21.7	21.2	20.1	19.2	18.7	19.5	19.2	19.4	19.4	19.0	18.7	17.6
Romania	33.6	32.5	32.2	31.4	30.2	29.4	29.4	29.8	29.6	29.1	28.4	28.1	28.0
Slovenia	26.7	26.5	26.0	25.8	24.7	24.0	24.6	24.3	24.1	23.6	23.1	23.5	23.3
South-Cyprus	28.7	28.3	28.1	27.9	26.5	26.0	26.5	26.2	26.0	25.6	25.2	25.7	24.8
Spain	22.2	21.9	21.3	20.2	19.3	18.4	19.5	19.4	19.2	19.2	18.6	18.5	18.2
Slovakia	18.4	18.2	17.6	17.3	16.8	16.0	16.8	16.4	16.0	15.5	15.0	14.6	14.1
Sweden	18.6	18.1	17.5	16.2	15.6	14.9	15.4	15.0	14.7	14.3	13.9	13.6	13.2
United Kingdom	12.2	12.3	12.0	11.1	10.6	10.1	10.9	10.7	10.5	10.1	9.7	9.6	9.4
28 EU-Countries / Average (unweighted)	22.6	22.3	21.8	21.1	20.3	19.6	20.1	19.9	19.6	19.3	18.8	18.6	18.3

Figure 1: Size of the Shadow Economy of 31 European Countries in 2015 (in % of off. GDP)



Source: own calculations, January 2015.

PRILOGA 5: Tabele pridobljene z SPSS analizo (anketa med storitvenimi podjetji)

```

CROSSTABS
  /TABLES=V2 BY V1
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /CELLS=COUNT TOTAL
  /COUNT ROUND CELL.
    
```

➔ Crosstabs

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Dejavnost * Velikost podjetja	81	100,0%	0	0,0%	81	100,0%

Dejavnost * Velikost podjetja Crosstabulation

Dejavnost			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
gostinstvo	Count	9	7	5	0	21	
	% of Total	11,1%	8,6%	6,2%	0,0%	25,9%	
cvetličarstvo	Count	10	7	0	0	17	
	% of Total	12,3%	8,6%	0,0%	0,0%	21,0%	
avtomobilska dejavnost	Count	8	4	5	2	19	
	% of Total	9,9%	4,9%	6,2%	2,5%	23,5%	
frizerstvo	Count	6	0	1	0	7	
	% of Total	7,4%	0,0%	1,2%	0,0%	8,6%	
kozmetične storitve	Count	3	1	0	0	4	
	% of Total	3,7%	1,2%	0,0%	0,0%	4,9%	
keramičarstvo	Count	1	0	0	0	1	
	% of Total	1,2%	0,0%	0,0%	0,0%	1,2%	
električarske storitve	Count	2	0	0	0	2	
	% of Total	2,5%	0,0%	0,0%	0,0%	2,5%	
trgovska dejavnost	Count	2	2	3	3	10	
	% of Total	2,5%	2,5%	3,7%	3,7%	12,3%	
Total	Count	41	21	14	5	81	
	% of Total	50,6%	25,9%	17,3%	6,2%	100,0%	

FREQUENCIES VARIABLES=V3
 /ORDER=ANALYSIS.

→ Frequencies

Statistics

Delež strank, ki plača z gotovino

N	Valid	81
	Missing	0

Delež strank, ki plača z gotovino

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	do 20%	1	1,2	1,2	1,2
	od 21 do 40 %	14	17,3	17,3	18,5
	od 41 do 60 %	32	39,5	39,5	58,0
	od 61 do 80 %	27	33,3	33,3	91,4
	od 81 do 100 %	7	8,6	8,6	100,0
	Total	81	100,0	100,0	

MULT RESPONSE GROUPS=\$PRED (V4a V4b V4c (1)) \$PO (V5a V5b (1))
 /TABLES=\$PRED BY \$PO
 /CELLS=ROW COLUMN TOTAL
 /BASE=CASES.

➔ **Multiple Response**

Case Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
\$PRED*\$PO	79	97,5%	2	2,5%	81	100,0%

\$PRED*\$PO Crosstabulation

			\$PO ^a		Total
			davčna blagajna	vezana knjiga računov	
\$PRED ^a	elektronska blagajna	Count	54	0	54
		% within \$PRED	100,0%	0,0%	
		% within \$PO	68,4%	0,0%	
		% of Total	68,4%	0,0%	68,4%
	klasična blagajna	Count	23	1	23
		% within \$PRED	100,0%	4,3%	
		% within \$PO	29,1%	33,3%	
		% of Total	29,1%	1,3%	29,1%
	vezana knjiga računov	Count	4	3	4
		% within \$PRED	100,0%	75,0%	
		% within \$PO	5,1%	100,0%	
		% of Total	5,1%	3,8%	5,1%
Total	Count	79	3	79	
	% of Total	100,0%	3,8%	100,0%	

Percentages and totals are based on respondents.

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

```

MULT RESPONSE GROUPS=$TEZAVE (V8a V8b V8c V8d V8e V8f V8g V8h V8i V8j V8k V8l V8m V8n V8o (1))
/VARIABLES=V1(1 4)
/TABLES=$TEZAVE BY V1
/CELLS=ROW COLUMN TOTAL
/BASE=CASES.

```

→ Multiple Response

Case Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
\$TEZAVE*V1	79	97,5%	2	2,5%	81	100,0%

\$TEZAVE*V1 Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
\$TEZAVE ^a	bistvenih težav nismo imeli	Count	12	3	8	3	26
		% within \$TEZAVE	46,2%	11,5%	30,8%	11,5%	
		% within V1	29,3%	15,8%	57,1%	60,0%	
		% of Total	15,2%	3,8%	10,1%	3,8%	32,9%
	dodatni stroški	Count	36	13	6	2	57
		% within \$TEZAVE	63,2%	22,8%	10,5%	3,5%	
		% within V1	87,8%	68,4%	42,9%	40,0%	
		% of Total	45,6%	16,5%	7,6%	2,5%	72,2%
	moralni smo prijaviti, zaposliti dodatne delavce	Count	2	0	0	0	2
		% within \$TEZAVE	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
		% within V1	4,9%	0,0%	0,0%	0,0%	
		% of Total	2,5%	0,0%	0,0%	0,0%	2,5%
	nepravočasna priprava na uvedbo DB	Count	11	1	1	2	15
		% within \$TEZAVE	73,3%	6,7%	6,7%	13,3%	
		% within V1	26,8%	5,3%	7,1%	40,0%	
		% of Total	13,9%	1,3%	1,3%	2,5%	19,0%
	nezmožnost sledenja novostim (kompleksnost zakonodaje, pravil)	Count	6	3	2	0	11
		% within \$TEZAVE	54,5%	27,3%	18,2%	0,0%	
		% within V1	14,6%	15,8%	14,3%	0,0%	
		% of Total	7,6%	3,8%	2,5%	0,0%	13,9%
	premalo izobraževanj na to temo	Count	5	1	1	0	7
		% within \$TEZAVE	71,4%	14,3%	14,3%	0,0%	
		% within V1	12,2%	5,3%	7,1%	0,0%	
		% of Total	6,3%	1,3%	1,3%	0,0%	8,9%
	neodzivnost ponudnika programa na težave (podpora preko telefona)	Count	5	2	0	1	8
		% within \$TEZAVE	62,5%	25,0%	0,0%	12,5%	
		% within V1	12,2%	10,5%	0,0%	20,0%	
		% of Total	6,3%	2,5%	0,0%	1,3%	10,1%
	programske težave, napake	Count	20	7	4	1	32
		% within \$TEZAVE	62,5%	21,9%	12,5%	3,1%	
		% within V1	48,8%	36,8%	28,6%	20,0%	
		% of Total	25,3%	8,9%	5,1%	1,3%	40,5%
	težave pri pošiljanju računov na FURS	Count	19	9	4	2	34
		% within \$TEZAVE	55,9%	26,5%	11,8%	5,9%	
		% within V1	46,3%	47,4%	28,6%	40,0%	
		% of Total	24,1%	11,4%	5,1%	2,5%	43,0%

težave pri izpisu računa (ni vseh obveznih sestavlin)	Count	3	2	2	1	8
	% within \$TEZAVE	37,5%	25,0%	25,0%	12,5%	
	% within V1	7,3%	10,5%	14,3%	20,0%	
	% of Total	3,8%	2,5%	2,5%	1,3%	10,1%
gneča na blagajni, zaradi težav	Count	5	4	4	2	15
	% within \$TEZAVE	33,3%	26,7%	26,7%	13,3%	
	% within V1	12,2%	21,1%	28,6%	40,0%	
	% of Total	6,3%	5,1%	5,1%	2,5%	19,0%
težave pri namestitvi digitalnega potrdila	Count	4	1	0	0	5
	% within \$TEZAVE	80,0%	20,0%	0,0%	0,0%	
	% within V1	9,8%	5,3%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,1%	1,3%	0,0%	0,0%	6,3%
težave pri določitvi poslovnega prostora	Count	4	0	0	0	4
	% within \$TEZAVE	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
	% within V1	9,8%	0,0%	0,0%	0,0%	
	% of Total	5,1%	0,0%	0,0%	0,0%	5,1%
tehnični zapleti	Count	15	5	5	1	26
	% within \$TEZAVE	57,7%	19,2%	19,2%	3,8%	
	% within V1	36,6%	26,3%	35,7%	20,0%	
	% of Total	19,0%	6,3%	6,3%	1,3%	32,9%
Total	Count	41	19	14	5	79
	% of Total	51,9%	24,1%	17,7%	6,3%	100,0%

Percentages and totals are based on respondents.

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

```

MULT RESPONSE GROUPS=$ENKRATNISTR (V9a V9b V9c V9d V9e (1))
/VARIABLES=V1(1 4)
/TABLES=$ENKRATNISTR BY V1
/CELLS=ROW COLUMN TOTAL
/BASE=CASES.

```

➔ **Multiple Response**

Case Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
\$ENKRATNISTR*V1	57	70,4%	24	29,6%	81	100,0%

\$ENKRATNISTR*V1 Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
\$ENKRATNISTR ^a	programska oprema	Count	34	11	1	0	46
		% within \$ENKRATNISTR	73,9%	23,9%	2,2%	0,0%	
		% within V1	94,4%	84,6%	16,7%	0,0%	
		% of Total	59,6%	19,3%	1,8%	0,0%	80,7%
	dodatni računalniki, tablice	Count	31	9	5	2	47
		% within \$ENKRATNISTR	66,0%	19,1%	10,6%	4,3%	
		% within V1	86,1%	69,2%	83,3%	100,0%	
		% of Total	54,4%	15,8%	8,8%	3,5%	82,5%
	internetna povezava (prej je nismo imeli)	Count	25	5	0	0	30
		% within \$ENKRATNISTR	83,3%	16,7%	0,0%	0,0%	
		% within V1	69,4%	38,5%	0,0%	0,0%	
		% of Total	43,9%	8,8%	0,0%	0,0%	52,6%
	svetovanje, izobraževanje	Count	2	3	2	2	9
		% within \$ENKRATNISTR	22,2%	33,3%	22,2%	22,2%	
		% within V1	5,6%	23,1%	33,3%	100,0%	
		% of Total	3,5%	5,3%	3,5%	3,5%	15,8%
drugo	Count	0	0	1	1	2	
	% within \$ENKRATNISTR	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%		
	% within V1	0,0%	0,0%	16,7%	50,0%		
	% of Total	0,0%	0,0%	1,8%	1,8%	3,5%	
Total		Count	36	13	6	2	57
		% of Total	63,2%	22,8%	10,5%	3,5%	100,0%

Percentages and totals are based on respondents.

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

MULT RESPONSE

/VARIABLES=V10(1 5) V1(1 4)

/TABLES=V10 BY V1

/CELLS=ROW COLUMN TOTAL

/BASE=CASES.

➔ **Multiple Response**

Case Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
V10*V1	57	70,4%	24	29,6%	81	100,0%

V10*V1 Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
Koliko dodatnih (enkratnih) stroškov je nastalo zaradi uvedbe DB?	do 100 €	Count	4	0	0	0	4
		% within V10	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	
		% within V1	11,1%	0,0%	0,0%	0,0%	
		% of Total	7,0%	0,0%	0,0%	0,0%	7,0%
	nad 100 do 300 €	Count	18	4	1	0	23
		% within V10	78,3%	17,4%	4,3%	0,0%	
		% within V1	50,0%	30,8%	16,7%	0,0%	
		% of Total	31,6%	7,0%	1,8%	0,0%	40,4%
	nad 300 do 500 €	Count	10	4	5	2	21
		% within V10	47,6%	19,0%	23,8%	9,5%	
		% within V1	27,8%	30,8%	83,3%	100,0%	
		% of Total	17,5%	7,0%	8,8%	3,5%	36,8%
	nad 500 do 700 €	Count	4	3	0	0	7
		% within V10	57,1%	42,9%	0,0%	0,0%	
		% within V1	11,1%	23,1%	0,0%	0,0%	
		% of Total	7,0%	5,3%	0,0%	0,0%	12,3%
nad 700 €	Count	0	2	0	0	2	
	% within V10	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%		
	% within V1	0,0%	15,4%	0,0%	0,0%		
	% of Total	0,0%	3,5%	0,0%	0,0%	3,5%	
Total	Count	36	13	6	2	57	
	% of Total	63,2%	22,8%	10,5%	3,5%	100,0%	

Percentages and totals are based on respondents.

MULT RESPONSE

/VARIABLES=V11(1 9) V1(1 4)

/TABLES=V11 BY V1

/CELLS=ROW COLUMN TOTAL

/BASE=CASES.

➔ Multiple Response

Case Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
V11*V1	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

V11*V1 Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
Koliko imate mesečnih stroškov zaradi DB?	do 50 €	Count	23	2	0	0	25
		% within V11	92,0%	8,0%	0,0%	0,0%	
		% within V1	59,0%	11,8%	0,0%	0,0%	
		% of Total	30,7%	2,7%	0,0%	0,0%	33,3%
	od 51 do 100 €	Count	12	8	2	0	22
		% within V11	54,5%	36,4%	9,1%	0,0%	
		% within V1	30,8%	47,1%	14,3%	0,0%	
		% of Total	16,0%	10,7%	2,7%	0,0%	29,3%
	od 101 do 150 €	Count	3	5	5	0	13
		% within V11	23,1%	38,5%	38,5%	0,0%	
		% within V1	7,7%	29,4%	35,7%	0,0%	
		% of Total	4,0%	6,7%	6,7%	0,0%	17,3%
	od 151 do 200 €	Count	1	2	4	0	7
		% within V11	14,3%	28,6%	57,1%	0,0%	
		% within V1	2,6%	11,8%	28,6%	0,0%	
		% of Total	1,3%	2,7%	5,3%	0,0%	9,3%
	od 201 do 250 €	Count	0	0	2	1	3
		% within V11	0,0%	0,0%	66,7%	33,3%	
		% within V1	0,0%	0,0%	14,3%	20,0%	
		% of Total	0,0%	0,0%	2,7%	1,3%	4,0%
	nad 250 €	Count	0	0	1	4	5
		% within V11	0,0%	0,0%	20,0%	80,0%	
		% within V1	0,0%	0,0%	7,1%	80,0%	
		% of Total	0,0%	0,0%	1,3%	5,3%	6,7%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	

Percentages and totals are based on respondents.

```

CROSSTABS
  /TABLES=V15 BY V1
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /CELLS=COUNT ROW TOTAL
  /COUNT ROUND CELL.

```

➔ **Crosstabs**

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Ali danes izdate več računov, kot pred uvedbo DB? * Velikost podjetja	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

Ali danes izdate več računov, kot pred uvedbo DB? * Velikost podjetja Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
Ali danes izdate več računov, kot pred uvedbo DB?	da	Count	5	3	0	1	9
		% within Ali danes izdate več računov, kot pred uvedbo DB?	55,6%	33,3%	0,0%	11,1%	100,0%
		% of Total	6,7%	4,0%	0,0%	1,3%	12,0%
	ne	Count	34	14	14	4	66
		% within Ali danes izdate več računov, kot pred uvedbo DB?	51,5%	21,2%	21,2%	6,1%	100,0%
		% of Total	45,3%	18,7%	18,7%	5,3%	88,0%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% within Ali danes izdate več računov, kot pred uvedbo DB?	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	

```

CROSSTABS
  /TABLES=V16 BY V1
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /CELLS=COUNT ROW TOTAL
  /COUNT ROUND CELL.

```

➔ **Crosstabs**

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
So vaši prihodki zaradi DB nižji? * Velikost podjetja	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

So vaši prihodki zaradi DB nižji? * Velikost podjetja Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
So vaši prihodki zaradi DB nižji?	da	Count	4	5	0	0	9
		% within So vaši prihodki zaradi DB nižji?	44,4%	55,6%	0,0%	0,0%	100,0%
		% of Total	5,3%	6,7%	0,0%	0,0%	12,0%
	ne	Count	35	12	14	5	66
		% within So vaši prihodki zaradi DB nižji?	53,0%	18,2%	21,2%	7,6%	100,0%
		% of Total	46,7%	16,0%	18,7%	6,7%	88,0%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% within So vaši prihodki zaradi DB nižji?	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	

CROSSTABS

/TABLES=V17 BY V1
 /FORMAT=AVALUE TABLES
 /CELLS=COUNT ROW TOTAL
 /COUNT ROUND CELL.

➔ **Crosstabs**

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Ste po uvedbi DB kdaj opravili storitev brez računa? * Velikost podjetja	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

Ste po uvedbi DB kdaj opravili storitev brez računa? * Velikost podjetja Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
Ste po uvedbi DB kdaj opravili storitev brez računa?	da	Count	4	0	0	0	4
		% within Ste po uvedbi DB kdaj opravili storitev brez računa?	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% of Total	5,3%	0,0%	0,0%	0,0%	5,3%
	ne	Count	35	17	14	5	71
		% within Ste po uvedbi DB kdaj opravili storitev brez računa?	49,3%	23,9%	19,7%	7,0%	100,0%
		% of Total	46,7%	22,7%	18,7%	6,7%	94,7%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% within Ste po uvedbi DB kdaj opravili storitev brez računa?	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	

```

CROSSTABS
  /TABLES=V18 BY V1
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /CELLS=COUNT ROW TOTAL
  /COUNT ROUND CELL.

```

➔ **Crosstabs**

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Ste zaradi uvedbe DB na novo zaposlili delavce? * Velikost podjetja	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

Ste zaradi uvedbe DB na novo zaposlili delavce? * Velikost podjetja Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
Ste zaradi uvedbe DB na novo zaposlili delavce?	da	Count	3	0	1	0	4
		% within Ste zaradi uvedbe DB na novo zaposlili delavce?	75,0%	0,0%	25,0%	0,0%	100,0%
		% of Total	4,0%	0,0%	1,3%	0,0%	5,3%
	ne	Count	36	17	13	5	71
		% within Ste zaradi uvedbe DB na novo zaposlili delavce?	50,7%	23,9%	18,3%	7,0%	100,0%
		% of Total	48,0%	22,7%	17,3%	6,7%	94,7%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% within Ste zaradi uvedbe DB na novo zaposlili delavce?	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	

CROSSTABS
 /TABLES=V19 BY V1
 /FORMAT=AVALUE TABLES
 /CELLS=COUNT ROW TOTAL
 /COUNT ROUND CELL.

➔ **Crosstabs**

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
So vaši delavci kdaj opravljali delo na črno? * Velikost podjetja	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

So vaši delavci kdaj opravljali delo na črno? * Velikost podjetja Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
So vaši delavci kdaj opravljali delo na črno?	da	Count	8	3	0	0	11
		% within So vaši delavci kdaj opravljali delo na črno?	72,7%	27,3%	0,0%	0,0%	100,0%
		% of Total	10,7%	4,0%	0,0%	0,0%	14,7%
	ne	Count	31	14	14	5	64
		% within So vaši delavci kdaj opravljali delo na črno?	48,4%	21,9%	21,9%	7,8%	100,0%
		% of Total	41,3%	18,7%	18,7%	6,7%	85,3%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% within So vaši delavci kdaj opravljali delo na črno?	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	

```

CROSSTABS
  /TABLES=V21 BY V1
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /CELLS=COUNT ROW TOTAL
  /COUNT ROUND CELL.

```

➔ Crosstabs

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Ste zadovoljni z uvedbo DB? * Velikost podjetja	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

Ste zadovoljni z uvedbo DB? * Velikost podjetja Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
Ste zadovoljni z uvedbo DB?	da	Count	20	8	9	2	39
		% within Ste zadovoljni z uvedbo DB?	51,3%	20,5%	23,1%	5,1%	100,0%
		% of Total	26,7%	10,7%	12,0%	2,7%	52,0%
	ne	Count	19	9	5	3	36
		% within Ste zadovoljni z uvedbo DB?	52,8%	25,0%	13,9%	8,3%	100,0%
		% of Total	25,3%	12,0%	6,7%	4,0%	48,0%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% within Ste zadovoljni z uvedbo DB?	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	

CROSSTABS

/TABLES=V23 BY V1
 /FORMAT=AVALUE TABLES
 /CELLS=COUNT ROW TOTAL
 /COUNT ROUND CELL.

➔ **Crosstabs**

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Zaupate v državo in njene institucije? * Velikost podjetja	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

Zaupate v državo in njene institucije? * Velikost podjetja Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
Zaupate v državo in njene institucije?	da	Count	8	3	4	2	17
		% within Zaupate v državo in njene institucije?	47,1%	17,6%	23,5%	11,8%	100,0%
		% of Total	10,7%	4,0%	5,3%	2,7%	22,7%
	ne	Count	31	14	10	3	58
		% within Zaupate v državo in njene institucije?	53,4%	24,1%	17,2%	5,2%	100,0%
		% of Total	41,3%	18,7%	13,3%	4,0%	77,3%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% within Zaupate v državo in njene institucije?	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	


```

CROSSTABS
  /TABLES=V12 BY V1
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /CELLS=COUNT ROW TOTAL
  /COUNT ROUND CELL.

```

→ Crosstabs

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Ste v času poslovanja že imeli inšpekcijski pregled? * Velikost podjetja	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

Ste v času poslovanja že imeli inšpekcijski pregled? * Velikost podjetja Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
Ste v času poslovanja že imeli inšpekcijski pregled?	da	Count	37	14	13	3	67
		% within Ste v času poslovanja že imeli inšpekcijski pregled?	55,2%	20,9%	19,4%	4,5%	100,0%
		% of Total	49,3%	18,7%	17,3%	4,0%	89,3%
	ne	Count	2	3	1	2	8
		% within Ste v času poslovanja že imeli inšpekcijski pregled?	25,0%	37,5%	12,5%	25,0%	100,0%
		% of Total	2,7%	4,0%	1,3%	2,7%	10,7%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% within Ste v času poslovanja že imeli inšpekcijski pregled?	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	

```

CROSSTABS
  /TABLES=V13 BY V1
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /CELLS=COUNT ROW TOTAL
  /COUNT ROUND CELL.

```

➔ **Crosstabs**

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Ste v času uvedbe DB že imeli inšpekcijski pregled? * Velikost podjetja	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

Ste v času uvedbe DB že imeli inšpekcijski pregled? * Velikost podjetja Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
Ste v času uvedbe DB že imeli inšpekcijski pregled?	da	Count	31	14	10	3	58
		% within Ste v času uvedbe DB že imeli inšpekcijski pregled?	53,4%	24,1%	17,2%	5,2%	100,0%
		% of Total	41,3%	18,7%	13,3%	4,0%	77,3%
	ne	Count	8	3	4	2	17
		% within Ste v času uvedbe DB že imeli inšpekcijski pregled?	47,1%	17,6%	23,5%	11,8%	100,0%
		% of Total	10,7%	4,0%	5,3%	2,7%	22,7%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% within Ste v času uvedbe DB že imeli inšpekcijski pregled?	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	

```

CROSSTABS
  /TABLES=V14 BY V1
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /CELLS=COUNT ROW TOTAL
  /COUNT ROUND CELL.

```

➔ Crosstabs

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Ste že kdaj dobili kazni od FURS? * Velikost podjetja	75	92,6%	6	7,4%	81	100,0%

Ste že kdaj dobili kazni od FURS? * Velikost podjetja Crosstabulation

			Velikost podjetja				Total
			mikro	majhno	srednje	veliko	
Ste že kdaj dobili kazni od FURS?	da	Count	5	0	0	0	5
		% within Ste že kdaj dobili kazni od FURS?	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% of Total	6,7%	0,0%	0,0%	0,0%	6,7%
	ne	Count	34	17	14	5	70
		% within Ste že kdaj dobili kazni od FURS?	48,6%	24,3%	20,0%	7,1%	100,0%
		% of Total	45,3%	22,7%	18,7%	6,7%	93,3%
Total	Count	39	17	14	5	75	
	% within Ste že kdaj dobili kazni od FURS?	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	
	% of Total	52,0%	22,7%	18,7%	6,7%	100,0%	

```

FREQUENCIES VARIABLES=V22
  /ORDER=ANALYSIS.

```

➔ Frequencies

Statistics

Menite, da bodo DB zmanjšale sivo ekonomijo?

N	Valid	Missing
	75	6

Menite, da bodo DB zmanjšale sivo ekonomijo?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	da	40	49,4	53,3	53,3
	ne	35	43,2	46,7	100,0
	Total	75	92,6	100,0	
Missing	-3	6	7,4		
Total		81	100,0		

PRILOGA 6: Tabele pridobljene z SPSS analizo (anketa med potrošniki)

```

CROSSTABS
  /TABLES=SPOL BY STAROST
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /CELLS=COUNT ROW COLUMN TOTAL
  /COUNT ROUND CELL.
  
```

→ Crosstabs

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
SPOL * STAROST	101	100,0%	0	0,0%	101	100,0%

SPOL * STAROST Crosstabulation

			STAROST					Total
			do 30 let	od 31 do 40 let	od 41 do 50 let	od 51 do 60 let	nad 61 let	
SPOL	moški	Count	8	15	8	4	4	39
		% within SPOL	20,5%	38,5%	20,5%	10,3%	10,3%	100,0%
		% within STAROST	30,8%	50,0%	40,0%	30,8%	33,3%	38,6%
		% of Total	7,9%	14,9%	7,9%	4,0%	4,0%	38,6%
ženska	Count	18	15	12	9	8	62	
	% within SPOL	29,0%	24,2%	19,4%	14,5%	12,9%	100,0%	
	% within STAROST	69,2%	50,0%	60,0%	69,2%	66,7%	61,4%	
	% of Total	17,8%	14,9%	11,9%	8,9%	7,9%	61,4%	
Total	Count	26	30	20	13	12	101	
	% within SPOL	25,7%	29,7%	19,8%	12,9%	11,9%	100,0%	
	% within STAROST	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	25,7%	29,7%	19,8%	12,9%	11,9%	100,0%	

CROSSTABS
 /TABLES=V3 BY V4
 /FORMAT=AVALUE TABLES
 /CELLS=COUNT ROW COLUMN TOTAL
 /COUNT ROUND CELL.

→ **Crosstabs**

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
pomembnost jemanja računov * pogostost jemanja računov	101	100,0%	0	0,0%	101	100,0%

pomembnost jemanja računov * pogostost jemanja računov Crosstabulation

			pogostost jemanja računov					Total
			5	4	3	2	1	
pomembnost jemanja računov	zelo pomembno	Count	33	9	2	0	0	44
		% within pomembnost jemanja računov	75,0%	20,5%	4,5%	0,0%	0,0%	100,0%
		% within pogostost jemanja računov	64,7%	39,1%	11,1%	0,0%	0,0%	43,6%
		% of Total	32,7%	8,9%	2,0%	0,0%	0,0%	43,6%
	pomembno	Count	15	13	12	4	0	44
		% within pomembnost jemanja računov	34,1%	29,5%	27,3%	9,1%	0,0%	100,0%
		% within pogostost jemanja računov	29,4%	56,5%	66,7%	57,1%	0,0%	43,6%
		% of Total	14,9%	12,9%	11,9%	4,0%	0,0%	43,6%
	nepomembno	Count	3	1	4	3	2	13
		% within pomembnost jemanja računov	23,1%	7,7%	30,8%	23,1%	15,4%	100,0%
		% within pogostost jemanja računov	5,9%	4,3%	22,2%	42,9%	100,0%	12,9%
		% of Total	3,0%	1,0%	4,0%	3,0%	2,0%	12,9%
Total	Count	51	23	18	7	2	101	
	% within pomembnost jemanja računov	50,5%	22,8%	17,8%	6,9%	2,0%	100,0%	
	% within pogostost jemanja računov	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	50,5%	22,8%	17,8%	6,9%	2,0%	100,0%	

MULT RESPONSE GROUPS=\$RAZLOG (v6a v6b v6c v6d v6e v6f v6g v6h v6i v6j v6k v6l (1))
 /FREQUENCIES=\$RAZLOG.

→ **Multiple Response**

Case Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
\$RAZLOG ^a	101	100,0%	0	0,0%	101	100,0%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

\$RAZLOG Frequencies

		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
\$RAZLOG ^a	višji znesek računa	24	7,6%	23,8%
	garancija	85	27,0%	84,2%
	sodelovanje v nag.igri	4	1,3%	4,0%
	pravilnost zaračunanega	59	18,7%	58,4%
	pravilnost DDV	6	1,9%	5,9%
	uvedba davčnih blagajn	12	3,8%	11,9%
	inšpekcija - kazen	43	13,7%	42,6%
	zmanjšanje sive ekonomije	11	3,5%	10,9%
	ugodnosti na računu	26	8,3%	25,7%
	avtomatika	41	13,0%	40,6%
	ne vzamem	3	1,0%	3,0%
	drugo	1	0,3%	1,0%
Total		315	100,0%	311,9%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

VPRAŠANJA*V3 Crosstabulation

		pomembnost jemanja računov			Total	
		zelo pomembno	pomembno	nepomembno		
vprašanja ^a	Ali po uvedbi DB kdaj niste prejeli računa?	Count	20	27	3	50
		% within \$VPRAŠANJA	40,0%	54,0%	6,0%	
		% within V3	45,5%	61,4%	23,1%	
	Ste kdaj prosili za storitev brez računa?	Count	10	23	6	39
		% within \$VPRAŠANJA	25,6%	59,0%	15,4%	
		% within V3	22,7%	52,3%	46,2%	
	Če računa ne dobite, sami zaprosite zanj	Count	34	25	4	63
		% within \$VPRAŠANJA	54,0%	39,7%	6,3%	
		% within V3	77,3%	56,8%	30,8%	
	Bi podjetje, ki vam ni izdalo računa prijavilo na FURS?	Count	19	8	0	27
		% within \$VPRAŠANJA	70,4%	29,6%	0,0%	
		% within V3	43,2%	18,2%	0,0%	
	Bi zaradi nižje cene sprejeli storitev brez računa?	Count	22	32	12	66
		% within \$VPRAŠANJA	33,3%	48,5%	18,2%	
		% within V3	50,0%	72,7%	92,3%	
Total	Count	44	44	13	101	

Percentages and totals are based on respondents.

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

```
FREQUENCIES VARIABLES=V5f
/ORDER=ANALYSIS.
```

➔ Frequencies

Statistics

Ste slišali za nag. igro?

N	Valid	101
	Missing	0

Ste slišali za nag. igro?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	da	91	90,1	90,1	90,1
	ne	10	9,9	9,9	100,0
Total		101	100,0	100,0	

CROSSTABS

```

/TABLES=V5g BY V5d
/FORMAT=AVALUE TABLES
/CELLS=COUNT ROW COLUMN
/COUNT ROUND CELL.
    
```

➔ **Crosstabs**

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
	Ste sodelovali v nag. igri? * Bi podjetje, ki vam ni izdalo računa prijavili na FURS?	101	100,0%	0	0,0%	101

**Ste sodelovali v nag. igri? * Bi podjetje, ki vam ni izdalo računa prijavili na FURS?
Crosstabulation**

			Bi podjetje, ki vam ni izdalo računa prijavili na FURS?		Total
			da	ne	
Ste sodelovali v nag. igri?	da	Count	9	12	21
		% within Ste sodelovali v nag. igri?	42,9%	57,1%	100,0%
		% within Bi podjetje, ki vam ni izdalo računa prijavili na FURS?	33,3%	16,2%	20,8%
	ne	Count	18	62	80
		% within Ste sodelovali v nag. igri?	22,5%	77,5%	100,0%
		% within Bi podjetje, ki vam ni izdalo računa prijavili na FURS?	66,7%	83,8%	79,2%
Total	Count	27	74	101	
	% within Ste sodelovali v nag. igri?	26,7%	73,3%	100,0%	
	% within Bi podjetje, ki vam ni izdalo računa prijavili na FURS?	100,0%	100,0%	100,0%	


```

CROSSTABS
  /TABLES=V5i BY V5b
  /FORMAT=AVALUE TABLES
  /CELLS=COUNT ROW COLUMN
  /COUNT ROUND CELL.

```

➔ Crosstabs

Case Processing Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Podpirate delo na črno, sivo ekonomijo? * Ste kdaj prosili za storitev brez računa?	101	100,0%	0	0,0%	101	100,0%

Podpirate delo na črno, sivo ekonomijo? * Ste kdaj prosili za storitev brez računa? Crosstabulation

			Ste kdaj prosili za storitev brez računa?		Total
			da	ne	
Podpirate delo na črno, sivo ekonomijo?	da	Count	12	10	22
		% within Podpirate delo na črno, sivo ekonomijo?	54,5%	45,5%	100,0%
		% within Ste kdaj prosili za storitev brez računa?	30,8%	16,1%	21,8%
	ne	Count	27	52	79
		% within Podpirate delo na črno, sivo ekonomijo?	34,2%	65,8%	100,0%
		% within Ste kdaj prosili za storitev brez računa?	69,2%	83,9%	78,2%
Total	Count	39	62	101	
	% within Podpirate delo na črno, sivo ekonomijo?	38,6%	61,4%	100,0%	
	% within Ste kdaj prosili za storitev brez računa?	100,0%	100,0%	100,0%	

```

DATASET ACTIVATE DataSet2.
MULT RESPONSE GROUPS=$DEJAVNOST (v7a v7b v7c v7d v7e v7f v7g v7h v7i v7j v7k (1))
/FREQUENCIES=$DEJAVNOST.

```

→ Multiple Response

[DataSet2] C:\Users\User\Desktop\DAVČNE BLAGAJNE\ANALIZA\analiza - potrošniki.sav

Case Summary

	Valid		Cases Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
\$DEJAVNOST ^a	101	100,0%	0	0,0%	101	100,0%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

\$DEJAVNOST Frequencies

\$DEJAVNOST ^a		Responses		Percent of Cases
		N	Percent	
\$DEJAVNOST ^a	cvetličarstvo	15	5,1%	14,9%
	gostinstvo	62	21,2%	61,4%
	trgovina	14	4,8%	13,9%
	frizerstvo	33	11,3%	32,7%
	kozmetične storitve	15	5,1%	14,9%
	varstvo otrok	20	6,8%	19,8%
	pleskarska dela	26	8,9%	25,7%
	keramična dela	30	10,3%	29,7%
	vodovodne inštalacije	28	9,6%	27,7%
	avtomobilska dejavnost	37	12,7%	36,6%
	drugo	12	4,1%	11,9%
Total		292	100,0%	289,1%

a. Dichotomy group tabulated at value 1.

FREQUENCIES VARIABLES=V5n V5k V5l
/ORDER=ANALYSIS.

→ Frequencies

Statistics

		Ali FURS spodbuja potrošike k jemanju računov	Je uvedba DB ustrezen ukrep za zmanjšanje sive ekonomije?	Menite, da bodo DB zmanjšale sivo ekonomijo?
N	Valid	101	101	101
	Missing	0	0	0

Frequency Table

Ali FURS spodbuja potrošike k jemanju računov

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	da	55	54,5	54,5	54,5
	ne	46	45,5	45,5	100,0
	Total	101	100,0	100,0	

Je uvedba DB ustrezen ukrep za zmanjšanje sive ekonomije?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	da	56	55,4	55,4	55,4
	ne	45	44,6	44,6	100,0
	Total	101	100,0	100,0	

Menite, da bodo DB zmanjšale sivo ekonomijo?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	da	51	50,5	50,5	50,5
	ne	50	49,5	49,5	100,0
	Total	101	100,0	100,0	